

**Strategia rozwoju
miasta Gliwice do roku 2040**

projekt aktualizacji

– wersja do konsultacji społecznych

Gliwice, sierpień 2026 r.

Spis treści

1. Partycypacyjne kształtowanie strategii Gliwice 2040.....	4
2. Wnioski z diagnozy strategicznej	6
Kluczowe uwarunkowania zewnętrzne rozwoju Gliwic	6
Gliwice w perspektywie strategicznej	17
Bilans strategiczny	36
3. Kluczowe postanowienia strategiczne	39
Wizja Gliwic 2040	39
Misja samorządu Gliwic.....	39
Pożądany scenariusz rozwoju miasta	40
Obszary strategicznej interwencji (OSI) kluczowe dla Gliwic	43
4. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta	45
Sieć osadnicza i tereny gospodarcze	45
Sieć transportowa	47
Infrastruktura techniczna	48
Kultura	50
System przyrodniczy miasta	51
Sport i rekreacja	53
Edukacja, zdrowie i usługi społeczne	54
5. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej	64
Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu.....	64
Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.....	65
Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej	65
Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130).....	66
Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego.....	66
Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej	67
Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 KW	68

Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko	69
Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.....	69
Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji	69
6. Priorytety, cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działań	69
Priorytety strategii Gliwice 2040	71
Cele strategiczne	72
Cele operacyjne	73
7. Projekty kluczowe	97
Szpital Uniwersytecki - Centrum Chorób Cywilizacyjnych	97
Dekarbonizacja gliwickiego systemu ciepłowniczego poprzez utworzenie Parku Zielonej Energii do produkcji energii z odpadów oraz wykorzystanie energii ścieków komunalnych oraz dywersyfikacji centralnego źródła ciepła	97
Gliwicki Kwartal Kultury – rewitalizacja Ruin Teatru Victoria	99
Obwodnica Gliwic.....	99
1000 mieszkań	100
Gliwice - Miasto Przyjazne Dzieciom.....	100
8. Spójność z systemem planowania strategicznego.....	103
Powiązania z obszarami strategicznej interwencji w układzie krajowym, regionalnym i lokalnym	103
Zgodność z dokumentami strategicznymi w ramach Systemu Zarządzania Rozwojem Kraju	107
9. System realizacji strategii oraz dokumentów wykonawczych.....	110
Instytucjonalne aspekty wdrażania strategii.....	110
Monitorowanie rezultatów i zarządzanie ryzykiem	113
Ramy finansowe i źródła finansowania.....	115
10. Załączniki	115
Załącznik 1. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia.....	116
Załącznik 2. Informacje historyczne w zakresie mierników realizacji celów strategicznych w układzie porównawczym	119

1. Partycypacyjne kształtowanie strategii Gliwice 2040

10 października 2002 r. ówczesna Rada Miejska po raz pierwszy uchwaliła „Strategię rozwoju miasta Gliwice na lata 2002-2022”. 20 marca 2014 r. dokonano jej gruntownej aktualizacji – w horyzoncie czasowym do 2022 roku. Dzięki konsekwencji oraz współdziałaniu grupy niezależnych podmiotów: aktorów lokalnej sceny gospodarczej, edukacyjnej, społecznej i politycznej – osiągnięto większość celów postawionych na przełomie lat 2013/2014. Nie wszystko zrealizowano zgodnie z pierwotnym planem, jako że z czasem uwarunkowania pewnych procesów znacząco się zmieniły. Co więcej, utrzymanie niektórych już osiągniętych celów utrudniła pandemia Covid-19.

W związku z kończącym się horyzontem obowiązywania dotychczasowej strategii, Rada Miasta Uchwałą XXIII/456/2021 z dnia 18 lutego 2021 r. w sprawie przystąpienia do opracowania projektu Strategii rozwoju miasta Gliwice do roku 2040 „Gliwice 2040”, podjęła decyzję o przystąpieniu do przygotowania strategii Gliwice 2040 i sposobie organizacji prac z tym związanych.

Opracowanie kolejnej odsłony strategii rozwoju Gliwic oznaczało nowe podejście do włączenia mieszkańców w dyskusje na temat przyszłości miasta. Prezydent zaprosił wszystkich zainteresowanych Gliwiczian, przedsiębiorców, aktywistów do włączenia się w prace nad dokumentem na każdym etapie jego przygotowywania.

Szczególnym forum dla prezentowania pomysłów, oczekiwań i dylematów były spotkania w dzielnicach. Ich pierwszą rundę (wiosną 2021 r.) – ze względu na obostrzenia sanitarne związane z pandemią koronawirusa – zrealizowano w formule on-line. Siedem ponaddwugodzinnych sesji na platformie telekonferencyjnej, ponad 300 uczestników, gorące dyskusje o stanie dzielnic i inspirujące pomysły na przyszłość miasta – to najkrótsze podsumowanie tych wydarzeń. Zgłoszone przez uczestników spotkań pomysły, spostrzeżenia, odczucia i opinie zostały wykorzystane podczas opracowania strategii, a szczegółowe rozwiązania (których co do zasady nie ujmuje się w dokumencie strategicznym) zostały odnotowane – do przeanalizowania na etapie wdrożeniowym.

Letnie miesiące 2021 r. stały się okazją do powtórzenia spotkań z mieszkańcami. Stoiska informacyjne i punkty konsultacyjne pojawiały się w wielu uczęszczanych miejscach wszystkich gliwickich dzielnic. W sumie zrealizowano 22 spotkania terenowe. Podczas ich trwania osoby odpowiedzialne za prace nad strategią prowadziły rozmowy z Gliwiczanami oraz gośćmi miasta. Odbywały się także spotkania z seniorami, młodzieżą szkolną i studentami. Dzieci wzięły udział w konkursie plastycznym, a opinie dorosłych zasięgano w ankietach dotyczących: mobilności i środowiska, przestrzeni oraz spraw społecznych.

Przedstawiane propozycje równolegle poddawano pod dyskusję w grupach roboczych. W otwartej procedurze naboru prezydent Gliwic wyłonił grupę ponad 100 osób szczegółowo

rozpatrujących zagadnienia przyporządkowane do czterech obszarów tematycznych: gospodarka, społeczeństwo, środowisko, przestrzeń. Doświadczeni moderatorzy organizowali pracę grup, opracowując proponowane zapisy wizji rozwoju miasta, celów strategicznych i celów operacyjnych. Zaproponowane zapisy strategii Gliwice 2040 są więc wynikiem konsensusu uzyskanego w grupach roboczych, na kanwie wniosków zgłaszanych przez mieszkańców.

O strategii rozmawiano również podczas innych spotkań. Między innymi temat ten dwukrotnie był przedmiotem debaty na forum Rady Konsultacyjnej przy Regionalnej Izbie Przemysłowo-Handlowej w Gliwicach oraz spotkania z grupą opiniotwórczych osób w regionie. Odbył się również warsztat z włodarzami sąsiadujących miast i gmin oraz powiatu gliwickiego. W pierwszej kolejności rozmawiano wtedy o przedsięwzięciach ponadlokalnych i roli Gliwic jako centralnego miasta w podregionie.

Wiosną i latem 2022 r. projekt strategii został poddany konsultacjom społecznym, o których mowa w Ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz w Ustawie o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie. Dokonano ocen oddziaływania strategii na środowisko oraz ewaluacji trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji strategii. W konsultacjach, oprócz zebrania głosów lokalnych interesariuszy, zasięgnięto również opinii: sąsiednich miast i gmin, powiatu gliwickiego, Związku Gmin i Powiatów Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego, Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii, Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska i Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, a także Zarządu Województwa Śląskiego.

Rada Miasta Gliwice przyjęła strategię Uchwałą nr XL/823/2022 z dnia 6 października 2022 r.

Niecały rok później, 7 lipca 2023 r. uchwalona została Ustawa o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2023.1688), w której zdefiniowano rolę strategii rozwoju gminy – pogłębiając integrację planowania strategicznego i planowania przestrzennego na poziomie lokalnym w całym kraju. A co za tym idzie wprowadzono zmiany w Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U.2025.1153 z późn. zm.) – w tym dotyczące nowych, obligatoryjnych elementów strategii. Na przestrzeni lat 2022-2025 zmieniła się także część uwarunkowań funkcjonowania miasta, wśród których w pierwszej kolejności należy wymienić zmiany geopolityczne, technologiczne i gospodarcze na całym świecie, które nie pozostają bez wpływu na rozwój miast o randze takiej, jaką posiadają Gliwice.

W konsekwencji, podjęto decyzję o przystąpieniu do aktualizacji strategii Gliwice 2040. Przeprowadzono ją drogą konsultacji eksperckich i partycypacji społecznej. Poza zasięgnięciem opinii kluczowych jednostek i podmiotów operacjonalizujących strategię, ważną rolę odegrały prace warsztatowe zorganizowane jesienią 2025 r., poprzedzone aktualizacją diagnozy strategicznej miasta. W drugiej połowie 2026 r. projekt aktualizacji strategii został poddany

wymaganym konsultacjom, tak jak miało to miejsce w przypadku pierwotnej wersji strategii – z roku 2022.

2. Wnioski z diagnozy strategicznej

Gliwice są miastem na prawach powiatu położonym w południowo-zachodniej Polsce, w województwie śląskim, na zachodnim krańcu konurbacji określanej w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” (dalej: strategia Śląskie 2030) jako Metropolia Górnośląska. Są drugim co do istotności powiązań funkcjonalnych (po Katowicach) miastem tej metropolii. Gliwice należą do związku metropolitalnego Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia. Miasto plasuje się na dziewiętnastym miejscu pod względem powierzchni, jak i liczby ludności w Polsce oraz na czwartej pozycji pod względem liczby mieszkańców w województwie śląskim. W układzie wewnętrznym miasto podzielone jest na 21 dzielnic. W 2024 r. Gliwice zamieszkiwało wg danych GUS 168 tys. osób. Niemniej, ranga akademicka miasta i rynek pracy otwarty na osoby z zagranicy oraz procesy migracyjne sprawiają, że faktyczna liczba osób na co dzień przebywających w Gliwicach jest, jak się szacuje, wyższa.

Niniejsza synteza ustaleń diagnostycznych bazuje na: danych gromadzonych corocznie na potrzeby opracowania kolejnych edycji Raportu o stanie miasta (w związku z wymogami stawianymi w art. 28aa Ustawy o samorządzie gminnym z 8 marca 1990 r.); wykonanej w 2020 r. i uzupełnionej w 2025 r. Diagnozie strategicznej sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gliwic (w związku z zapisami art. 10e Ustawy o samorządzie gminnym z 8 marca 1990 r. oraz art. 10a Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z dnia 6 grudnia 2006 r.); a także na informacjach jakościowych zebranych w procesie partycypacyjnego opracowania strategii (o czym jest mowa w rozdziale 1. powyżej). W materiałach źródłowych zawarte są szczegółowe zestawienia przytaczanych tu danych i podawane są pełne odwołania do źródeł danych pierwotnych.

Kluczowe uwarunkowania zewnętrzne rozwoju Gliwic

Popyt na usługi wyższego rzędu zgłaszany przez mieszkańców Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii oraz południowej Polski.

Obszar Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii (GZM) skutecznie zrywa z wizerunkiem wyłącznie przemysłowego centrum kraju. Mieszkańcy GZM wykonują coraz bardziej zróżnicowaną pracę i coraz intensywniej przemieszczają się zarówno w układzie wewnętrznym kilkunastu sąsiadujących ze sobą miast, jak i pomiędzy innymi ważnymi ośrodkami metropolitalnymi kraju i całego świata. Przy jednoczesnym rosnącym poziomie zamożności, oznacza to wzrost oczekiwań i potrzeb związanych z usługami wyższego rzędu między innymi w zakresie kultury, sportu, medycyny. Stanowi to impuls do licznych rynkowych i publicznych

procesów rozwojowych, ale też wiąże się z nakładami na inwestycje i ich późniejsze utrzymanie.

Rozwój nowoczesnych modeli biznesu w zakresie przemysłów kreatywnych.

Jednym z przejawów usług wyższego rzędu są aktywności w ramach tzw. przemysłów kreatywnych, których produkty są silnie zależne od umiejętności artystycznych lub technologicznych. Obecnie sztuka i nauka są nie tylko domenami wymagającymi finansowania publicznego, ale również stały się równoprawnymi uczestnikami rynku. Klienci są gotowi na finansowanie w różny sposób rozwoju firm należących do przemysłów kreatywnych oraz kupowanie ich produktów. Podnosi to poczucie współodpowiedzialności za atrakcyjność i innowacyjność miast.

Edukacja i nauka stanowiące podstawę rozwoju miast.

Współcześnie praktycznie niemożliwe jest osiągnięcie trwałej przewagi miasta w zakresie innowacyjności i atrakcyjności bez zakorzenienia w nim wysokiej rangi szkolnictwa, głównie wyższego, oraz ośrodków naukowych o silnym ukierunkowaniu badawczo-rozwojowym. To dzięki tego rodzaju działalności, miasta przyciągają nowych mieszkańców, odwiedzających oraz inwestorów. One stają się impulsem do pobudzania życia kulturalnego i tworzenia zróżnicowanej oferty usług. W tym kontekście, rosnąca pozycja globalna Politechniki Śląskiej, Instytutu Onkologii oraz licznych instytutów naukowych i firm prowadzących działalność badawczo-wdrożeniową otwierają przed Gliwicami coraz to nowe możliwości rozwoju bazującego na dobrze ugruntowanym własnym potencjale, relatywnie niezależnym od wahań koniunkturalnych czy politycznych. Są także warunkiem przyciągania do miasta osób młodych i odwracania negatywnego trendu demograficznego.

Wsparcie publiczne dla szeroko rozumianych procesów rozwoju nowych technologii.

Uważa się, że Europa coraz częściej przegrywa rywalizację technologiczną i gospodarczą z innymi kontynentami. Jednocześnie relatywnie wysokie koszty pracy stanowią o tym, że jedyną dziedziną gospodarki, w której nasz kontynent może odnosić sukcesy w rywalizacji globalnej, są sektory o wysokiej wartości dodanej. Co za tym idzie, w polityce europejskiej i krajowej kładzie się nacisk na akcelerację nowych technologii, czy to w wymiarze polityki przemysłowej, czy wsparcia start-upów, czy też wspierania proinnowacyjnych inwestycji w sektorze publicznym. W tym kontekście, po okresie napięć pomiędzy ambitną polityką klimatyczną, a celami gospodarczymi, wypracowano konsensus w postaci Europejskiego Kompas Konkurencyjności, który wyznacza kierunki działań mających na celu wzmocnienie globalnej pozycji unijnej gospodarki, przy jednoczesnym zachowaniu troski o środowisko. Sytuacja geopolityczna przyczyniła się także do zwiększenia finansowania rozwoju technologicznego w zakresie obronności. Ponieważ to miasta są naturalnymi ośrodkami rozwoju technologii, pozytywne efekty wszystkich tych działań w pierwszej kolejności widoczne są na obszarach miejskich.

Renesans inwestycji w centrach miast.

Obserwowana w Polsce i w wielu krajach europejskich rosnąca skłonność inwestorów do lokowania nowych przedsięwzięć w ścisłych centrach miast wpisuje się w szerszy trend odejścia od ekstensywnego rozwoju przestrzennego na rzecz modelu miasta zwartego i wielofunkcyjnego. W warunkach rosnących kosztów infrastruktury, energii i transportu oraz coraz silniejszych ograniczeń środowiskowych, lokalizacje centralne zyskują na atrakcyjności dzięki dostępności sieci transportu publicznego, koncentracji usług oraz istniejącemu zapleczu społecznemu i instytucjonalnemu. Tendencja ta sprzyja ograniczaniu suburbanizacji i rozlewania się miast, które w ostatnich dekadach generowały wysokie koszty dla samorządów oraz pogarszały jakość życia mieszkańców. Jednocześnie reinwestowanie w obszary centralne wspiera procesy rewitalizacji, wzmacnia lokalne rynki pracy i przyczynia się do lepszego wykorzystania zasobów przestrzennych miast. W tym kontekście koncentracja inwestycji w centrach może stać się istotnym impulsem rozwojowym, pod warunkiem świadomego kształtowania polityk przestrzennych i inwestycyjnych, które równoważą cele gospodarcze, społeczne i środowiskowe.

Moda na miejskość, miejski styl życia i korzystanie z usług zlokalizowanych w pobliżu miejsca zamieszkania.

W badaniach socjologicznych powszechnie zwraca się uwagę na renesans miejskości. Co prawda nadal towarzyszą mu intensywne procesy suburbanizacji i zagęszczania zabudowy na terenach innych niż śródmiejskie, jednak nie stoi to w sprzeczności z kultywowaniem miejskiego stylu życia, spędzaniem czasu wolnego w centralnych częściach miast i zainteresowaniem społecznym estetyką przestrzeni publicznych. Wraca znaczenie lokalności – renomą i zaufaniem cieszą się lokalne biznesy oraz aktywności osadzone w tożsamości i kulturze konkretnych miast. Ich symbolika staje się coraz częściej nie tylko modą, ale wręcz powodem do dumy.

Zmieniające się wzorce udziału w kulturze.

W Polsce, jak i w szerszym kontekście europejskim zaobserwować można zmieniające się wzorce udziału w kulturze. Coraz większe znaczenie zyskują formy uczestnictwa oparte na doświadczeniu, współtworzeniu i lokalnym zakorzenieniu, uzupełniające tradycyjny model biernego odbioru oferty instytucjonalnej. Zwiększa się zatem udział społeczeństwa w kulturze, choć pewnym tego kosztem może być odchodzenie od kultury wysokiej, w jej formie znanej z przeszłości. Rośnie rola wydarzeń plenerowych, inicjatyw oddolnych, działań sąsiedzkich oraz kultury obecnej w przestrzeni publicznej, co sprzyja poszerzaniu grona uczestników i obniżaniu barier dostępu. Jednocześnie rozwój narzędzi cyfrowych oraz hybrydowych form uczestnictwa umożliwia docieranie do nowych grup odbiorców i elastyczne dostosowywanie oferty do zróżnicowanych stylów życia. W dłuższej perspektywie zmiany te stwarzają możliwość lepszego powiązania kultury z celami integracji społecznej, budowania tożsamości lokalnej

oraz podnoszenia jakości życia, pod warunkiem otwartości instytucjonalnej i zdolności do eksperymentowania z nowymi formami działań kulturalnych.

Rosnące zainteresowanie zdrowym stylem życia.

W społeczeństwie rośnie świadomość znaczenia zdrowego stylu życia, profilaktyki, aktywności fizycznej, jakości odżywiania, odpoczynku oraz codziennej równowagi pomiędzy pracą, nauką i życiem prywatnym. Coraz większa część mieszkańców chce możliwie świadomie dbać o własne zdrowie, korzystać z terenów zielonych, tras spacerowych i rowerowych, obiektów sportowych, zajęć rekreacyjnych oraz usług wspierających dobrostan fizyczny i psychiczny. Trend ten tworzy dla miast istotną szansę rozwojową, ponieważ dobrze zaprojektowana infrastruktura rekreacyjna, dostępność zieleni, bezpieczne przestrzenie publiczne i oferta aktywności lokalnych mogą wzmacniać atrakcyjność osiedleńczą, integrację społeczną oraz profilaktykę zdrowotną. Równocześnie nie można pomijać niepokojącego spadku sprawności fizycznej dzieci i młodzieży, wynikającego między innymi z ograniczenia spontanicznej aktywności ruchowej, siedzącego trybu życia, cyfryzacji czasu wolnego oraz zmieniających się wzorców mobilności. Oznacza to, że rosnące zainteresowanie zdrowiem powinno być wykorzystywane przez miasta nie tylko jako element budowania oferty czasu wolnego, ale również jako impuls do bardziej systemowego wspierania aktywności fizycznej, edukacji zdrowotnej i tworzenia codziennych warunków do ruchu dla wszystkich grup mieszkańców.

Wzrost świadomości w zakresie partycypacji społecznej w procesach rozwojowych miast i ich dzielnic.

Mieszkańcy miast coraz częściej skłonni są nie tylko do wyrażania opinii w sprawach dotyczących ich codziennego życia w mieście, ale również do współkształtowania procesów rozwojowych. Rosnący przeciętny poziom wykształcenia i zróżnicowanie zawodowe sprawiają, że ludzie skłonni są przekładać swoje kompetencje profesjonalne na aktywność na rzecz swojego miasta. Szybki i bezpośredni dostęp internetowy do informacji i wiedzy, będący w zasięgu większości mieszkańców miast, sprzyja interakcji, wymianie myśli i przenoszeniu debaty na działania w sferze realnej, w tym na eksperymentowanie w przestrzeni miasta. Co za tym idzie, mieszkańcy oczekują poważnego traktowania przez władze ich wkładu w rozwój miast.

Zmniejszanie wykluczenia cyfrowego społeczności, w tym przyspieszenie masowej cyfryzacji.

Pandemia koronawirusa stała się istotnym impulsem, dzięki któremu mieszkańcy krajów rozwiniętych generalnie podnieśli poziom swoich umiejętności cyfrowych oraz zwiększyli skłonność do korzystania z różnych usług świadczonych drogą cyfrową. Tam, gdzie bezpośrednia interakcja człowieka z drugim człowiekiem nie jest kluczowa, najczęściej wybraną formą kontaktu pozostaje ten prowadzony w sferze wirtualnej. Choć ludzie doceniają znaczenie kontaktów osobistych, nie rezygnują z udogodnień jakie niesie cyfryzacja. Są także o wiele lepiej przygotowani do korzystania z nowych usług realizowanych

w cyberprzestrzeni. Biznes i administracja publiczna wspierają ten trend, ponieważ sprzyja ich optymalizacji kosztowej i procesowej.

Nowe modele codziennego życia.

W polskich miastach coraz wyraźniej kształtuje się nowy pejzaż codziennego życia, wynikający z równoczesnych przemian technologicznych, kulturowych i demograficznych. Hybrydowy styl funkcjonowania – łączenie aktywności offline i online, pracy zdalnej, mobilności fizycznej i cyfrowej – staje się normą dla coraz szerszych grup mieszkańców, redefiniując sposób korzystania z przestrzeni, usług oraz relacji społecznych. Jednocześnie zmieniają się modele rodzin i gospodarstw domowych: rośnie liczba gospodarstw jednoosobowych, elastycznych form współzamieszkiwania, rodzin zrekonstruowanych i transnarodowych, które funkcjonują w więcej niż jednym miejscu naraz. Zmiany te sprzyjają powstawaniu mikrowspólnot i sieci opartych nie na tradycyjnej bliskości terytorialnej, lecz na wspólnych wartościach, zainteresowaniach czy rytmach życia. W praktyce oznacza to, że mieszkańcy oczekują od miasta większej elastyczności – przestrzeni publicznych dostosowanych do różnych form aktywności, usług realizowanych „na żądanie”, czy też miejsc wspierających pracę, spotkania i odpoczynek w niestandardowych godzinach.

Postępująca polaryzacja hybrydowego świata

W warunkach współczesnych przemian geopolitycznych, technologicznych i społecznych coraz silniej zarysowuje się ścieranie się procesów globalnej współzależności i fragmentaryzacji, gwałtownego rozwoju technologii cyfrowych i narastających napięć w sferach bogacenia się i bezpieczeństwa. Miasta funkcjonują w przestrzeni, w której granice między światem fizycznym a cyfrowym zacierają się, a równolegle rośnie liczba aktorów – państwowych, korporacyjnych, a także przestępczych – wpływających na ich funkcjonowanie, często w trudnych do uchwycenia ramach prawnych. Sytuacja ta niesie zarówno nowe możliwości, jak i ryzyka: z jednej strony przyspiesza dostęp do innowacji, usług i rynków, z drugiej zwiększa podatność na zakłócenia łańcuchów dostaw, dezinformację, cyberataki czy presje polityczne. W efekcie miasta muszą wzmacniać swoją odporność systemową, inwestować w kompetencje cyfrowe i bezpieczeństwo informacji, a także dbać o spójność społeczną i jakość życia, które stają się kluczowymi czynnikami konkurencyjności w świecie o coraz mniej stabilnych regułach.

Upowszechnienie transportu publicznego i poprawa jego oferty.

Dalszy rozwój transportu publicznego w Polsce, w tym w województwie śląskim, otwiera perspektywę rozwojową, na kanwie długofalowych trendów krajowej i europejskiej polityki transportowej. Systematyczna poprawa oferty regionalnych połączeń kolejowych, w tym rozwój i rozszerzanie siatki połączeń realizowanych przez Koleje Śląskie, sprzyja wzmacnianiu codziennych powiązań funkcjonalnych oraz zwiększa dostępność rynków pracy, edukacji i usług. Równolegle obserwowany wzrost jakości połączeń kolejowych o znaczeniu krajowym

wzmacnia rolę największych ośrodków miejskich jako węzłów transportowych, poprawiając ich dostępność i konkurencyjność. Dodatkowym czynnikiem o znaczeniu strategicznym jest uwzględnianie w dłuższej perspektywie planów rozwoju kompleksu lotniczo-kolejowego Centralnego Portu Komunikacyjnego / Portu Polska, i jego wpływu na czas podróży oraz powiązania z krajową i europejską siecią transportową, a także inwestycje kolejowe realizowane w regionie – w tym odtwarzanie szlaków kolejowych i wydzielanie torów kolei metropolitalnej.

Rozwój korytarzy TEN-T, zapewniający jeszcze lepszą dostępność transportową Gliwic w skali europejskiej.

Mimo postępującej cyfryzacji wciąż jednak niezastąpiona pozostaje dostępność fizyczna obszarów miejskich. O ich pozycji od stuleci stanowią dobre połączenia z innymi ośrodkami. W przestrzeni europejskiej kluczową rolę nadano rozwojowi sieci TEN-T. To ona, transportem kolejowym, drogowym, lotniczym, wodnym i kombinowanym scala terytorium kontynentu i łączy najważniejsze miasta. Dla Gliwic, które objęte są TEN-T w układzie drogowym i kolejowym oraz położone są w pobliżu lotniska w Pyrzowicach, rozwój całej sieci stanowi trwałe zakorzenienie w globalnym układzie powiązań pomiędzy najważniejszymi ośrodkami rozwoju.

Rosnące bezpieczeństwo ekologiczne technologii związanych z energetycznym wykorzystaniem odpadów komunalnych, osadów ściekowych, itp.

Współczesny świat coraz intensywniej rozwija technologie umożliwiające pozyskiwanie energii z odpadów komunalnych, osadów ściekowych oraz innych trudnych do zagospodarowania frakcji. Obecnie przekształcanie tych materiałów w energię – zarówno ciepłą, jak i elektryczną – staje się integralnym elementem nowoczesnej gospodarki obiegu zamkniętego. Nowoczesne instalacje termicznego przekształcania odpadów, suszenia i współspalania osadów ściekowych charakteryzują się wysoką efektywnością oraz minimalnym wpływem na środowisko. Wykorzystują zaawansowane systemy oczyszczania spalin, monitoringu emisji i odzysku energii, co pozwala na bezpieczne i zgodne z rygorystycznymi normami przetwarzanie odpadów. W dobie konieczności ograniczania emisji gazów cieplarnianych i zmniejszania zależności od paliw kopalnych, takie rozwiązania stanowią istotny element transformacji energetycznej. Biorąc pod uwagę dynamiczny przyrost liczby ludności w miastach oraz rosnącą produkcję odpadów komunalnych, ich energetyczne zagospodarowanie staje się nie tylko uzasadnione, ale wręcz niezbędne. Ponadto, kwestie te integrowane są obecnie z zagadnieniami bezpieczeństwa i samowystarczalności miast, w tym zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego, ciepłowniczego oraz chłodniczego.

Dostępność technologii związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, przy jednoczesnym wzroście ich skuteczności dla zapewniania samowystarczalności miast.

Poziom rozwoju i upowszechnienia technologii wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych osiągnął obecnie etap, w którym rozwiązania te stały się dostępne zarówno dla dużych inwestorów, jak i dla sektora MŚP czy samorządów. Inwestycje w instalacje fotowoltaiczne, magazyny energii czy turbiny wiatrowe, a także rozwój lokalnych systemów energetycznych (np. mikrosieci), znacząco zwiększył efektywność wykorzystania OZE. Doświadczenia ostatnich lat potwierdziły ich wysoką niezawodność i skuteczność, co przyczyniło się do wzrostu społecznego zaufania do tych technologii. Dziś OZE nie są już postrzegane jako eksperymentalna alternatywa, ale jako stabilny i przewidywalny element systemu energetycznego. Rozbudowana sieć firm projektowych, wykonawczych i serwisowych gwarantuje kompleksową obsługę inwestycji – od koncepcji, przez realizację, po wieloletnie utrzymanie. Dodatkowo, rosnące znaczenie aspektów środowiskowych oraz lokalne i unijne instrumenty wsparcia przyspieszają wdrażanie rozwiązań niskoemisyjnych, zwłaszcza na terenach zurbanizowanych, gdzie istotne są ograniczenie śladu węglowego i poprawa jakości życia mieszkańców. Rosnące znaczenie lokalnych źródeł energii, dywersyfikacji miksu energetycznego oraz rozwoju rozproszonych systemów wytwarzania sprzyja zwiększaniu bezpieczeństwa energetycznego miast i ograniczaniu ich podatności na wahania cen oraz zakłócenia dostaw. Jednocześnie rozwój efektywnych systemów ciepłowniczych, modernizacja sieci oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii i technologii magazynowania energii umożliwiają stopniowe obniżanie kosztów funkcjonowania infrastruktury miejskiej. W dłuższej perspektywie procesy te wzmacniają odporność miast, wspierają realizację celów klimatycznych oraz zwiększają ich atrakcyjność inwestycyjną i jakość życia mieszkańców, pod warunkiem spójnego wdrażania inwestycji infrastrukturalnych.

Szybko rosnąca świadomość znaczenia odporności miast na sytuacje nieprzewidziane i zagrożenia bezpieczeństwa ludności cywilnej.

Pandemia koronawirusa, susze i pożary oraz gwałtowne opady deszczu i związane z nimi podtopienia i powodzie w różnych miejscach świata, a także przybierająca na sile skala cyberprzestępczości i rozprzestrzeniania fałszywych informacji oraz bezpośrednie zagrożenie polskiej infrastruktury krytycznej (obejmującej m.in. systemy: zaopatrzenia w energię, surowce energetyczne i paliwa, łączności, sieci teleinformatycznych, zaopatrzenia w żywność i w wodę, ochrony zdrowia) w związku z rosyjskimi działaniami wojennymi wobec Ukrainy sprawiły, że jeszcze wyraźniej niż do tej pory zarysowała się potrzeba prowadzenia ciągłych działań ukierunkowanych na tzw. rezyliencję, czyli odporność miast do reagowania na nieprzewidziane, gwałtowne, niekorzystne sytuacje. Mogą one być pochodzenia naturalnego lub mieć źródło w aktywności człowieka. Zawsze wymagają gotowości do reakcji po stronie władz publicznych oraz świadomości mieszkańców obszarów gęsto zaludnionych, co do prewencji oraz prawidłowych wzorców zachowań w sytuacjach zagrożenia. Ponadto,

Ustawa o ochronie ludności i obronie cywilnej, która weszła w życie 1 stycznia 2025 r., kładzie duży nacisk na wzmocnienie odporności społecznej poprzez lepsze przygotowanie obywateli, samorządów i instytucji na różne zagrożenia. Ustawa ma na celu nie tylko zapewnienie ochrony obywatelom, ale również stworzenie społeczeństwa bardziej świadomego i przygotowanego na różnego rodzaju zagrożenia. Zachęca do aktywizacji społeczności lokalnych, a także do współpracy z organizacjami pozarządowymi, które mogą realizować zadania w ramach ochrony ludności.

Narastające zagrożenia militarne dla Polski, Unii Europejskiej i NATO

Trwająca rosyjska agresja przeciwko Ukrainie, rozbudowa potencjału militarnego Rosji oraz wzrost napięć na wschodniej flance NATO – oraz napięć wewnętrznych w Sojuszu – sprawiają, że możliwość dalszej eskalacji konfliktu zbrojnego stała się trwałym uwarunkowaniem rozwoju Polski i całej Europy. Zagrożenie obejmuje zarówno ryzyko bezpośrednich działań militarnych, jak i naruszanie przestrzeni powietrznej, sabotaż infrastruktury krytycznej oraz operacje prowadzone poniżej progu wojny, służące testowaniu spójności i zdolności reakcji Sojuszu. W odpowiedzi liczne państwa NATO i UE zwiększają wydatki obronne, rozwijają przemysł obronny, systemy odstraszenia oraz zdolności do szybkiego przemieszczania wojsk i ochrony ludności. Dla miast oznacza to konieczność przygotowania infrastruktury i służb do funkcjonowania w warunkach kryzysu, zapewnienia ciągłości dostaw energii, wody, łączności i usług publicznych, a także uwzględniania potrzeb obronnych w planowaniu przestrzennym i inwestycyjnym. Skala wyzwań z tym związanych rośnie wraz z wielkością miast oraz zagęszczeniem ludności. Proces ten zwiększa presję na finanse publiczne i zmienia priorytety inwestycyjne, ale równocześnie tworzy nowe impulsy dla ośrodków dysponujących rozwiniętym zapleczem przemysłowym, technologicznym i naukowym.

Bezpieczeństwo i cyberbezpieczeństwo jako nowy obszar polityki miejskiej.

Bezpieczeństwo staje się we współczesnych polskich miastach jednym z najszybciej ewoluujących obszarów polityki miejskiej, obejmując zarówno zagadnienia porządku publicznego, jak i odporności na zjawiska kryzysowe. Tradycyjnie koncentrowało się ono na działaniach prewencyjnych, obronie cywilnej oraz poprawie stanu infrastruktury technicznej, jednak obecnie jego zakres obejmuje znacznie szersze spektrum – od reagowania na ekstremalne zjawiska pogodowe, po cyberbezpieczeństwo i ochronę infrastruktury krytycznej. Miasta coraz częściej traktują bezpieczeństwo jako element zintegrowanego zarządzania, łącząc inwestycje infrastrukturalne i wydatki na działalność operacyjną z działaniami edukacyjnymi i partycypacyjnymi skierowanymi do mieszkańców, a także z polityką zdrowia publicznego i usług społecznych – szczególnie w zakresie integracji społecznej. Jednocześnie implementacja europejskich standardów i regulacji – zwłaszcza w zakresie cyberochrony – wymusza na miastach budowę nowych kompetencji i zaplecza technicznego. Nowym wyzwaniem, istotnie wpływającym na zdolności operacyjne miasta,

staje się implementacja obowiązków wynikających z dyrektyw NIS2 oraz CER, a także regulacji krajowych dotyczących bezpieczeństwa teleinformatycznego i zarządzania kryzysowego.

Rosnąca podaż technologii miasta inteligentnego.

Na powyższym tle za rozwiązania pierwszego wyboru często uważane są technologie związane z koncepcją miasta inteligentnego. Zakłada się w niej, że społeczeństwo jest w stanie bardziej odpowiedzialnie się organizować oraz eksponować swoje potrzeby i sygnalizować zagrożenia, jeśli infrastruktura miasta jest odpowiednio ucyfrowiona, a zarządzający nią potrafią sprawnie korzystać z danych i współdzielić je z mieszkańcami. Obecnie trudno już znaleźć takie obszary funkcjonowania miast, dla których nie istniałyby rozwiązania typu *smart*. Rozwój sieci 5G jeszcze bardziej je upowszechnia. Wiele wdrożeń wymaga i będzie wymagać sporych nakładów inwestycyjnych, jednak docelowo przełoży się na realne oszczędności lub zwiększony poziom bezpieczeństwa. W dużej mierze miasta mogą liczyć na współfinansowanie środkami Unii Europejskiej lub podejmować działania z zakresu partnerstwa publiczno-prywatnego, aby zakupić nowe rozwiązania. Jednocześnie muszą mieć świadomość, że postępująca cyfryzacja wymaga szczególnej uwagi w odniesieniu do aspektów cyberbezpieczeństwa i ochrony danych wrażliwych. Powszechne są bowiem obawy społeczne artykułowane wobec technologii inteligentnego miasta.

Intensywna krajowa i europejska konkurencja w grupie strategicznej miast kojarzonych jako miejsca rozwoju nowych technologii i ośrodki kultury.

Duże i ważne obszary miejskie mają olbrzymią siłę przyciągania i utrzymywania obecności najważniejszych globalnych inwestorów, uznanych instytucji kultury oraz utalentowanych nowych mieszkańców, dzięki czemu zyskują kolejne elementy budujące ich przewagę nad mniejszymi ośrodkami. Te drugie muszą poszukiwać swoich nisz kulturalnych i gospodarczych, aby utrzymać pozycję oraz zapobiegać odpływowi mieszkańców i zmniejszonemu zainteresowaniu potencjalnych chętnych do osiedlenia się. Generuje to cały wachlarz presji rewitalizacyjnych i finansowych związanych z tworzeniem unikatowych warunków dla rozwoju kultury i biznesu. Wymaga także otwartego podejścia do współpracy władz lokalnych ze środowiskami biznesowymi, bazującego na komplementarności i współdzieleniu ryzyka inicjowania odważnych przedsięwzięć rozwojowych. Nawet duże miasta, które nie mają wiodącej pozycji metropolitalnej, muszą za wszelką cenę unikać pułapki zatrzymania się w rozwoju i utknięcia między grupą kluczowych, a przeciętnych obszarów zurbanizowanych.

Rozwój zastosowań sztucznej inteligencji.

Dynamiczny rozwój sztucznej inteligencji oraz przyspieszający postęp technologii cyfrowych stają się jednym z najistotniejszych czynników zewnętrznych kształtujących trajektorie rozwojowe polskich miast. W ciągu zaledwie kilku lat sztuczna inteligencja przeszła drogę od narzędzia wspierającego wybrane procesy gospodarcze do technologii o charakterze ogólnym, wpływającej na sposób funkcjonowania administracji publicznej, przedsiębiorstw,

instytucji edukacyjnych, systemu ochrony zdrowia i całych społeczności lokalnych. Miasta znajdują się w centrum tych przemian, ponieważ to na ich obszarze kumuluje się zapotrzebowanie na zaawansowane usługi, kompetencje cyfrowe i infrastrukturę niezbędną do wdrażania nowych rozwiązań. Jednocześnie rośnie presja na adaptację lokalnych rynków pracy, które coraz częściej wymagają łączenia umiejętności technicznych z kompetencjami społecznymi i kreatywnymi lub stają przed wyzwaniem redukcji zatrudnienia ze względu na automatyzację pracy. Postęp w technologiach cyfrowych redefiniuje także sposób zarządzania miastami. W wyobrażalnej przyszłości standardem staną się w tej materii cyfrowe bliźniaki oraz cyfrowe modele predykcyjne. Sztuczna inteligencja przekształca również ekosystemy firm informatycznych oraz przedsiębiorstw zaawansowanej produkcji przemysłowej. W sektorze IT zmienia modele tworzenia oprogramowania, zakres świadczonych usług i strukturę zapotrzebowania na kompetencje, wymuszając przechodzenie od prostszych usług wykonawczych do rozwiązań o wyższej wartości dodanej. W przemyśle umożliwia natomiast rozwój autonomicznych systemów produkcyjnych, predykcyjne utrzymanie ruchu, optymalizację procesów oraz szybsze projektowanie i wdrażanie nowych produktów. Oznacza to zarówno nowe ścieżki wzmacniania lokalnych specjalizacji technologicznych i przemysłowych, jak i konieczność szybkiej adaptacji przedsiębiorstw w miastach o rozwiniętej strukturze nowoczesnej gospodarki.

Oddziaływanie kryzysów światowych na przedsiębiorczość lokalną oraz funkcjonowanie firm silnie włączonych w globalne łańcuchy dostaw.

Wiele procesów gospodarczych zostało w ostatnich kilku latach zatrzymanych lub rozchwianych – głównie w wyniku pandemii koronawirusa, ale również przez wzgląd na rosyjskie działania wojenne na Ukrainie i związane z nimi ograniczenia w wymianie handlowej z Azją i destabilizację rynków energii oraz wybranych rynków surowcowych, a także przez bariery celne. Skracanie łańcuchów dostaw stało się nową narracją polityczną i faktyczną potrzebą biznesową. Jeśli się utrzyma, zmieni geografie przemysłu na świecie. Dotknie to w szczególności sposób regionów i miast silnie zależnych gospodarczo od eksportu produkowanych na swoim terytorium dóbr. Prawdopodobnie straty te nie zostaną zrównoważone rosnącymi zamówieniami z rynku wewnętrznego. Europejskie kryzysy dotyczące branż takich jak produkcja stali czy samochodów będą pogłębiały te negatywne zjawiska. Choć zapewne otworzą jednocześnie pole do dywersyfikacji w stronę zielonej gospodarki oraz nowych, wyłaniających się nisz technologicznych. Jednocześnie biznesy lokalne – w tym działające w sektorze usług związanych ze spędzaniem czasu wolnego – są po doświadczeniach ostatnich lat lepiej przygotowane do reagowania na nieprzewidywalne sytuacje.

Rosnące oczekiwania społeczne w zakresie standardu i dostępności usług publicznych.

Bardziej świadome społeczeństwo oczekuje coraz wyższego standardu usług dostępnych na terenach miejskich. Wiele tych oczekiwań bezpośrednio dotyczy sfery organizowanej przez

samorządy lokalne. Muszą one ponosić duże koszty stałe związane z utrzymaniem infrastruktury komunalnej, a dodatkowo stają przed niełatwymi wyborami związanymi z zakresem działalności, której standard nie jest regulowany ogólnymi przepisami (np. kultury, sportu, opieki nad zabytkami, kształtowania przestrzeni publicznych, animowania rozwoju gospodarczego itp.). Decyzje dotyczące zaangażowania środków na wsparcie tych dziedzin rodzą często niezadowolenie społeczne, szczególnie kiedy obejmują nieuniknione zmniejszanie skali istniejących inicjatyw.

Narastające wyzwania w zakresie zdrowia psychicznego.

Jednym z coraz istotniejszych wyzwań cywilizacyjnych wpływających na funkcjonowanie miast jest pogarszająca się kondycja psychiczna różnych grup mieszkańców. Szybkie tempo życia, presja zawodowa i edukacyjna, nadmiar bodźców informacyjnych, niepewność ekonomiczna, osłabienie tradycyjnych więzi społecznych oraz długotrwałe funkcjonowanie w środowisku cyfrowym sprawiają, że rośnie skala problemów związanych ze stresem, samotnością, wypaleniem, zaburzeniami lękowymi i depresyjnymi. Dotyczy to zarówno osób dorosłych, jak i dzieci oraz młodzieży, dla których szczególnym obciążeniem stają się presja osiągnięć, relacje zapośredniczone przez media społecznościowe oraz ograniczenie codziennych, bezpośrednich kontaktów rówieśniczych. Choć system ochrony zdrowia psychicznego pozostaje w dużej mierze poza bezpośrednimi kompetencjami samorządu lokalnego, konsekwencje tych zjawisk są coraz wyraźniej odczuwalne w sferze miejskiej: w edukacji, pomocy społecznej, polityce senioralnej, kulturze, sporcie, bezpieczeństwie, organizacji przestrzeni publicznych i animowaniu życia lokalnego.

Rosnąca skala zjawisk pogodowych generujących konieczność interwencji specjalistycznych służb w mieście.

Dodatkowe koszty są również coraz powszechniej generowane w wyniku potrzeby likwidacji konsekwencji gwałtownych zjawisk pogodowych, w pierwszej kolejności deszczów nawalnych. Poza działaniami naprawczymi wymagane są także inwestycje w rozwiązywanie narosłych w ostatnich dziesięcioleciach źródeł problemów – czyli m.in. w tworzenie terenów małej retencji oraz zbiorników retencyjnych i regulowanie stosunków wodnych, dywersyfikowanie źródeł zaopatrzenia w wodę, zazielenianie miasta. Adaptacja do zmian klimatu staje się coraz ważniejszym wyzwaniem dla władz lokalnych.

Konieczność ponoszenia dużych nakładów na zbilansowanie energetyczne i środowiskowe standardu usług komunalnych.

Wyzwania środowiskowe w miastach wiążą się także z nieuniknionymi potrzebami radzenia sobie z jakością powietrza, zagospodarowaniem strumienia odpadów, czystością wody i stosownym oczyszczaniem ścieków; ale również z zachowaniem bioróżnorodności i utrzymaniem odpowiedniej puli terenów zapewniających tzw. usługi ekosystemowe. Technologicznie coraz mniej kwestii rodzi problemy dla samorządów lokalnych oraz

podmiotów świadczących usługi komunalne. Niemniej wdrażanie nowych rozwiązań wymaga znaczących, wieloletnich nakładów inwestycyjnych oraz skutecznego zapewnienia montażu finansowego. Przy zewnętrznych presjach na budżety lokalne staje się to coraz trudniejsze.

Wzrost znaczenia kryteriów środowiskowych w decyzjach lokalizacyjnych ludzi i firm.

Dobre środowiskowe warunki funkcjonowania są obecnie jednym z najistotniejszych czynników decydujących o wyborach ludzi i firm co do stałego związania się z wybranym miastem. W polskich warunkach szczególnego znaczenia nabiera jakość powietrza, która jest problematyczna dla wielu miast, głównie na południu kraju. Jest ona kluczowa przede wszystkim dla obecnych i potencjalnych mieszkańców. Inwestorzy biznesowi zwracają dodatkowo uwagę na kwestie skażenia gruntu czy stabilności geologicznej. Stosowanie zaawansowanych technologii w gospodarce wymaga osadzenia ich w odpowiednich warunkach środowiskowych, co czasem bywa trudne do spełnienia w warunkach Metropolii Górnośląskiej oraz sąsiadującej z nią Aglomeracji Rybnickiej.

Skłonność inwestorów, szczególnie prywatnych, do tworzenia ofert mieszkaniowych na terenach zielonych, przekładająca się na rozlewanie się zabudowy mieszkaniowej.

Potrzeby środowiskowego komfortu zamieszkania, czy też prestiżu zamieszkiwania na terenach rezydencjalnych są wybranymi czynnikami, które wpływają na rozlewanie się zabudowy mieszkaniowej. Tego zjawiska nie można oceniać jednoznacznie negatywnie, ponieważ w pewnych aspektach jest ono przejawem rozwoju miasta. Nie zmienia to jednak faktu, że obecnie generuje w polskich miastach znaczące obciążenia i straty środowiskowe oraz rosnące koszty zapewnienia na tych terenach usług publicznych, głównie świadczonych przez samorząd lokalny. Zazwyczaj nie równoważą one pozytywnego efektu podatkowego związanego z wykorzystaniem terenów na cele mieszkaniowe i zakorzenianiem mieszkańców o relatywnie wysokich dochodach. Nie sprzyjają również procesom rewitalizacji obszarów śródmiejskich, ponieważ często są im przeciwstawne.

Gliwice w perspektywie strategicznej

Ważny ośrodek miejski w skali regionu i kraju.

Będące czwartym pod względem liczby ludności miastem województwa śląskiego (po Katowicach, Częstochowie i Sosnowcu), Gliwice odgrywają ważną rolę jako uczestnik wspólnych przedsięwzięć realizowanych z samorządami centralnej części województwa śląskiego. Są aktywnym oraz wpływowym uczestnikiem prac w ramach Związku Miast Polskich, Śląskiego Związku Gmin i Powiatów, Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii oraz Związku Gmin i Powiatów Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego. W europejskiej nomenklaturze statystycznej Gliwice są głównym miastem podregionu gliwickiego. Stanowią ośrodek centralny nie tylko dla gmin miejskich i wiejskich w bezpośrednim otoczeniu, ale również dla dużej części Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Są bardzo dobrze

skomunikowane siecią transportu indywidualnego oraz publicznego, w tym w ramach sieci TEN-T. Znajdują się w pobliżu lotniska regionalnego Katowice Airport i posiadają do niego dobry dojazd. W odbiorze społecznym Gliwice mają wiele cech pożądanых w ośrodku miejskim wysokiej rangi. Są dobrze kojarzone przez Polaków. Blisko połowa mieszkańców kraju była w Gliwicach, jednak najczęściej odwiedzali miasto przejazdem lub z wizytą u rodziny bądź znajomych, co sugeruje potrzebę promowania Gliwic jako miejsca wartego odwiedzenia z innych powodów. W tym, ze względu na udział w wydarzeniach, który także jest dość istotnym bieżącym powodem dla odwiedzin osób z zewnątrz. Mimo wielu pozytywów, kluczowym wyzwaniem pozostaje jednak stereotypowe postrzeganie Gliwic jako górnośląskiego, co prawda rozwijającego się, ale jednak przemysłowego i zanieczyszczonego miasta.

Wysoka, w odniesieniu do obszaru Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii i regionu, atrakcyjność mieszkaniowa.

Z perspektywy rynku nieruchomości Gliwice są jedną z najbardziej atrakcyjnych lokalizacji mieszkaniowych na obszarze Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. W badaniach NBP, obejmujących ceny ofertowe i transakcyjne mieszkań, Gliwice wraz z Katowicami, Tychami i Mikołowem tworzą czołówkę miast o najwyższych cenach. Z kolei wg danych GUS, w ostatnich latach w Gliwicach oddano do użytku istotną część zasobu nowych mieszkań w regionie (aczkolwiek od roku 2021 liczba wydanych w mieście pozwoleń na budowę w budownictwie mieszkaniowym maleje). Inne dane GUS wskazują, że Gliwice wraz z Katowicami przodują w regionie w zakresie największej łącznej wartości transakcji na rynku nieruchomości mieszkaniowych oraz łącznej wartości transakcji na rynku wtórnym i pierwotnym. Niemniej – jak zawsze – taki pozytywny oddźwięk rynkowy kładzie się cieniem na powszechnej dostępności mieszkań. Dla dużej grupy obecnych i potencjalnych mieszkańców znajdują się one poza zasięgiem. Stąd też w odpowiedzi na oczekiwania, iż samorząd lokalny powinien prowadzić bardziej zróżnicowaną politykę mieszkaniową, w której poza inwestycjami prywatnymi duże znaczenie odgrywałyby również inwestycje w rozwój komunalnego zasobu mieszkaniowego, rozpoczęto realizację programu „1000 mieszkań”. Niemniej, w gliwickim systemie mieszkalnictwa zwiększa się luka dostępności, obejmująca zarówno mieszkania komunalne i TBS, jak i segment deweloperski oraz rynek wtórny. Coraz częściej pojawiają się zjawiska określane jako „więźniowie czwartego piętra” – mieszkańcy starszych zasobów, którzy z powodu braku wind, niedostępności mieszkań dostosowanych lub zbyt wysokich kosztów najmu nie są w stanie zmienić miejsca zamieszkania mimo pogarszających się warunków funkcjonalnych. Równolegle rośnie presja na modernizację zasobu pod kątem zeroemisyjności oraz stosowania OZE, co w krótkiej perspektywie może wpływać na koszty eksploatacji, a w dłuższej na konkurencyjność całego zasobu mieszkaniowego.

Silny związek mieszkańców w miastem.

Wyniki badań postaw mieszkańców wskazują na relatywnie silne i stabilne poczucie więzi z Gliwicami, co stanowi istotny zasób społeczny miasta. Przywiązanie do miejsca zamieszkania jest powszechne, choć zróżnicowane pokoleniowo – najslabiej wyrażone wśród najmłodszych mieszkańców (co niekorzystnie zbiega się z negatywnymi trendami demograficznymi), a wyraźnie rosnące wraz z wiekiem. Młodszych cechuje większa mobilność i otwartość na zmianę miejsca zamieszkania, co wpisuje się w szersze trendy migracyjne i styl życia, natomiast starsi charakteryzują się silnym zakorzenieniem lokalnym i niską skłonnością do wyprowadzki. Potencjalna gotowość do opuszczenia miasta dotyczy mniejszości mieszkańców i jest motywowana przede wszystkim czynnikami ekonomicznymi, jakościowymi oraz środowiskowymi, takimi jak koszty życia, oferta pracy, warunki mieszkaniowe, dostęp do terenów zielonych i jakość powietrza. Wskazuje to, że utrzymanie i wzmocnienie więzi z miastem, zwłaszcza wśród młodszych grup wiekowych, wymaga działań ukierunkowanych na poprawę jakości życia, atrakcyjności przestrzeni miejskiej oraz długofalowych perspektyw rozwoju osobistego i zawodowego.

Trwały negatywny trend demograficzny.

Gliwice, podobnie jak wszystkie duże miasta województwa śląskiego, odnotowują trwały spadek liczby mieszkańców. Jednocześnie otoczone są obszarem suburbanizacji. W badaniach Instytutu Rozwoju Miast i Regionów wykazano, że silna koncentracja wysokiej aktywności budowlanej w stosunku do istniejącej zabudowy ma miejsce na południowy- i północny-wschód od Gliwic, a przeciętnej na zachód od miasta. Przyrost naturalny w Gliwicach jest ujemny, aczkolwiek wskaźniki przyrostu naturalnego oraz urodzin żywych i zgonów w mieście są nieco lepsze od średniej wojewódzkiej. Saldo migracji w ostatnich pięciu latach przyjmowało na przemian wartości dodatnie i ujemne. Ponad 17% populacji to mieszkańcy w wieku 70 lat i starsi. Przy czym należy jednocześnie dodać, że najbardziej aktywna ekonomicznie grupa 30-49-latków stanowiła ponad 31% populacji. Niestety, dzieci i młodzież to jedynie niecałe 18% ludności. Obciążenie demograficzne rośnie szybciej niż w otoczeniu terytorialnym, a w strukturze wieku postępuje przesuwanie się populacji do grupy senioralnej. W ostatnich latach depopulacja Gliwic nie tylko utrwała się, ale również nabiera wyraźnie zróżnicowanego przestrzennego charakteru. Dane wskazują, że aż 15 dzielnic notuje trwały spadek liczby mieszkańców, podczas gdy jedynie 6 dzielnic odnotowuje wzrost liczby ludności. Częściową kompensację trendów depopulacyjnych stanowią migracje zagraniczne – od 2018 r. liczba zameldowanych cudzoziemców zwiększyła się o ponad 14 tys. osób, z czego dominującą grupę stanowią obywatele Ukrainy. Jednocześnie rośnie liczba związków małżeńskich zawieranych pomiędzy Polakami i cudzoziemcami, co wskazuje na trwałe zakorzenianie się części nowo przybyłych mieszkańców. Tendencje te skłaniają do adaptacji usług miejskich w zakresie edukacji, integracji społecznej oraz mieszkalnictwa. Nie wszystkie

dane statystyczne znajdują potwierdzenie w obserwacjach z życia codziennego. Napływ mieszkańców długo- i krótkookresowych jest powodowany dużą dynamiką rynku pracy, akademicką rangą miasta oraz licznymi inwestycjami mieszkaniowymi. Niemniej fluktuacje te nie są odnotowywane w statystykach. Przyjmuje się, że faktyczny obraz sytuacji demograficznej jest nieco lepszy niż wynika to z danych – co nie zmienia faktu, iż jest ona niekorzystna.

Relatywnie zwarta zabudowa i historycznie ukształtowana struktura funkcjonalna.

Gliwice cechują się dużą zwartością zabudowy w historycznie ukształtowanym układzie dzielnic. Nowe budynki mieszkalne w znacznej mierze dogęszczają istniejącą zabudowę. Jednocześnie w mieście wiele nieruchomości objętych jest ochroną jako obiekty zabytkowe. Głównie są to budynki mieszkalne i użyteczności publicznej. W dobrym stanie zachowany jest układ urbanistyczny miasta średniowiecznego oraz inne zespoły zabudowy i układy zieleni komponowanej. W bezpośrednim sąsiedztwie dworca kolejowego ujawniają się duże możliwości do zabudowy terenów przemysłowych, planowane pod bardzo intensywną zabudowę - co pozwoli na wprowadzenie usług oraz zabudowy mieszkaniowej w ścisłym centrum, dzięki czemu przyczyni się do ograniczenia efektu rozlewania się miasta. W większości dzielnic znajdują się wszelkie niezbędne obiekty infrastruktury podstawowej dla codziennego życia (obiekty handlowe, szkoły i przedszkola, placówki podstawowej opieki zdrowotnej, obiekty rekreacyjne). Ewentualne braki występują jedynie w dzielnicach o bardzo małej liczbie ludności, położonych na obrzeżach miasta. Przystanki publicznego transportu zbiorowego w dużej mierze znajdują się w granicach dojścia pieszego od zabudowań mieszkalnych, a czasy dojazdu do śródmieścia są relatywnie krótkie. Większe maksymalne odległości występujące w Bojkowie, ale też w Wójtowej Wsi i Brzezince. Są pochodną tego, iż te dzielnice poza zwartą zabudową w ciągu głównych ulic charakteryzują się dużą ilością terenów zielonych, na których nie tylko historycznie istnieje, ale też coraz intensywniej pojawia się zabudowa rozproszona. Problem dostępności do wybranych usług może się w tych lokalizacjach pogłębiać – aż z czasem nowa struktura zabudowy ukształtuje się na tyle, by realne i opłacalne stało się wprowadzanie na te tereny kolejnych prywatnych i publicznych usług dla mieszkańców oraz powiązanej z nimi infrastruktury.

Wykształcenie mieszkańców i wysoki poziom edukacji na wszystkich poziomach.

Od początków rozwoju przemysłu na terenach Górnego Śląska, Gliwice stanowią istotny ośrodek edukacji. Po drugiej wojnie światowej – wraz z rozwojem Politechniki Śląskiej, Instytutu Onkologii oraz szeroko rozumianego kształcenia i działalności badawczo-rozwojowej – w strukturze społecznej miasta istotną rolę zaczęli odgrywać wysoko wykształceni mieszkańcy. Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 wskazują, iż Gliwice (na równi z Częstochową) zajmowały dekadę temu drugą pozycję w regionie po Katowicach ze względu na odsetek mieszkańców z wyższym wykształceniem. Gliwice posiadają szeroką ofertę edukacyjną. Przyciągają do szkół ponadpodstawowych młodzież z sąsiadujących miast i gmin (około 37% uczniów tych szkół zamieszkuje poza Gliwicami), a na uczelnie – w tym głównie do Politechniki Śląskiej – studentów z całego kraju i nie tylko. Poza siecią publicznych szkół podstawowych miasto prowadzi również licea ogólnokształcące (11 dla młodzieży, 2 dla dorosłych), technika (7 placówek), 7 szkół branżowych pierwszego stopnia (w tym specjalną) oraz jedną szkołę specjalną przysposabiającą do pracy. Absolwenci branżowych szkół I stopnia mogą kontynuować naukę w 2 szkołach branżowych II stopnia. W Gliwicach działają również szkoły niepubliczne oraz publiczne Akademickie Liceum Ogólnokształcące Politechniki Śląskiej w Gliwicach. Kształcenie w technikach i szkołach branżowych jest silnie powiązane z profilem firm w mieście i regionie i odpowiada aspiracjom rozwojowym Gliwic w zakresie gospodarki (np. związanym z automatyką, logistyką czy lotnictwem). Wyniki egzaminów maturalnych wskazują, że w gliwickich szkołach rokrocznie zdawalność jest wyższa od średniej wojewódzkiej. W mieście realizowane jest kształcenie dwujęzyczne z językiem niemieckim oraz językiem angielskim. Realizowany jest także program matury międzynarodowej. W gliwickich szkołach od lat realizowane są też liczne inicjatywy związane z kształtowaniem postaw przedsiębiorczych i społecznych, podejmowane często we współpracy z organizacjami pozarządowymi i firmami zlokalizowanymi w mieście. W Gliwicach ma swoją siedzibę Politechnika Śląska. Uczelnia znalazła się w gronie 10 najlepszych polskich szkół wyższych, które zostały laureatami konkursu „Inicjatywa Doskonałości – Uczelnia Badawcza”, a co za tym idzie uzyskała status uczelni badawczej. Politechnika Śląska, realizując poszczególne kierunki kształcenia, często stawia na współpracę w ich realizacji ze środowiskiem gospodarczym, w tym prowadzi studia dualne (łącznie teorię zdobywaną na zajęciach na uczelni z praktyczną nauką zawodu u pracodawców) oraz liczne kierunki o profilach praktycznych. Prowadzone są także kierunki kształcenia w języku angielskim oraz liczne pojedyncze przedmioty w językach obcych. Na terenie Gliwic studiować można również w oddziałach Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa oraz Akademii Humanitas. Prognozy dla gliwickiej edukacji jednoznacznie wskazują na nadchodzący okres wyraźnego obniżania liczby uczniów. W latach 2023/2024 rozpoczął się szybki spadek liczby wychowanków przedszkoli, który – jak pokazują dane – będzie się pogłębiał przez kolejne pięć lat. Szacuje się, że liczba uczniów szkół podstawowych spadnie względem roku szkolnego 2024/2025 o około 5% w perspektywie pięciu lat i o niecałe 25% w horyzoncie dziesięcioletnim. Zjawisku temu towarzyszy rosnący udział uczniów z orzeczeniami o niepełnosprawności, zwłaszcza

ze spektrum autyzmu, co dodatkowo zwiększa presję na zasoby kadrowe i infrastrukturalne szkół. Jednocześnie wysoki udział młodzieży spoza Gliwic w szkołach ponadpodstawowych wskazuje, że miasto pełni istotną funkcję edukacyjną dla swojego otoczenia.

Wysoka pozycja rozwojowa miasta, w szczególności w aspekcie gospodarczym.

W Gliwicach zlokalizowane jest pełne spektrum działalności gospodarczych. Począwszy od wygaszanego górnictwa węgla kamiennego, przez liczne zakłady przemysłowe (w tym objęte statusem specjalnej strefy ekonomicznej – w ramach Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej), skończywszy na firmach technologicznych (lokowanych głównie na obszarze tzw. Nowych Gliwic i w infrastrukturze Parku Naukowo-Technologicznego „Technopark Gliwice”) oraz licznych usługodawcach działających na rzecz firm i mieszkańców. W sektorze usług ważną rolę odgrywają firmy logistyczne i informatyczne. Istotnym zapleczem gospodarki są Politechnika Śląska oraz instytucje badawcze mające swoją siedzibę w mieście. W ostatnich latach notowano niskie i jedno z najniższych w województwie śląskim poziomy bezrobocia. W mieście zatrudnienie znajduje duża liczba mieszkańców regionu; miejski rynek pracy ma zdecydowanie charakter ponadlokalny. Gliwice są miastem o wysokim w skali regionu poziomie przeciętnych wynagrodzeń brutto. Cały czas, niezależnie od różnych czynników ryzyka występujących w gospodarce, cieszą się dużym zainteresowaniem inwestorów. Pochodną rozwoju gospodarczego Gliwic jest wysoki – mimo wielu impulsów zewnętrznych negatywnie wpływających w ostatnich latach na finanse samorządu terytorialnego – poziom dochodów budżetu lokalnego. Stabilna sytuacja finansowa miasta znajduje odzwierciedlenie w wysokich ratingach. Jednocześnie trzeba mieć na uwadze, że w perspektywie strategii nie tylko zakończy działalność kopalnia Sośnica, ale także transformacji będzie podlegać stary kompleks przemysłowy w Łabędach.

Dobrze rozwinięty ekosystem innowacji, w relacji do rangi miasta.

Mającą swoją siedzibę w Gliwicach Politechnika Śląska oraz liczne instytuty naukowe – w tym wchodzące w skład ogólnopolskiej Sieci Badawczej Łukasiewicz – zlokalizowane w mieście tworzą podstawę dla budowania przez miasto pozycji silnego ośrodka działalności innowacyjnej. Jej drugim filarem jest dynamiczny rozwój nowoczesnej działalności gospodarczej. Konsekwentnie prowadzona polityka otwartości na biznes i wspierania innowacji sprawiła, że w mieście działa wiele firm technologicznych i należących do branż kreatywnych. Ich liczba cały czas wzrasta, a Gliwice powszechnie postrzegane są jako technologiczny biegun Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Dzięki temu struktura gospodarki lokalnej jest stabilna i powiązana z perspektywnymi sektorami. Spółki z udziałem miasta, tj. Technopark Gliwice oraz Górnośląski Akcelerator Przedsiębiorczości Rynkowej (GAPR) udzielają wsparcia w zakresie funkcjonowania lub zakładania firm technologicznych. Na kanwie aktywności Technoparku działa fundusz kapitału zaangażowanego Akcelerator Technologiczny Gliwice, który dokonuje inwestycji kapitałowych w nowopowstające firmy technologiczne, między innymi z obszarów elektroniki, urządzeń

medycznych, IT i nowych materiałów. Z kolei GAPR zarządza uznanym na arenie międzynarodowej klastrem MedSilesia. Grupuje on najważniejsze innowacyjne przedsiębiorstwa z branży medycznej i wszystkie kluczowe jednostki naukowe ze Śląska. Ponadto na terenie Gliwic i z udziałem podmiotów z Gliwic prowadzonych jest wiele działań w ramach klastra Silesia Automotive & Advanced Manufacturing koordynowanego przez Katowicką Specjalną Strefę Ekonomiczną. Pod względem instytucjonalnym i funkcjonalnym gliwicki ekosystem innowacji posiada wszelkie cechy ekosystemów charakteryzujących większe polskie ośrodki miejskie.

Silny ośrodek leczenia onkologicznego.

Od 1947 roku w Gliwicach nieustannie rozwijany jest ośrodek leczenia nowotworów. Aktualnie stanowi on oddział Narodowego Instytutu Onkologii, będący jedną z najlepszych placówek onkologicznych w Europie. Nie tylko ściśle ze względu na działalność leczniczą, ale przede wszystkim z uwagi na szeroko zakrojoną aktywność naukową, badawczą i wdrożeniową oraz liczne projekty o charakterze innowacyjnym. W strukturze gliwickiego ośrodka działa 5 klinik, 11 zakładów klinicznych i naukowych, Centrum Diagnostyki i Leczenia Chorób Piersi oraz Przychodnia Przykliniczna z 14 poradniami specjalistycznymi. Rocznie udzielanych jest w nich około 200 tys. porad i zabiegów ambulatoryjnych oraz hospitalizowanych jest ok. 35 tys. pacjentów. W 2026 r. oddano do użytku nowy budynek, w którym działa Oddział Terapii Izotopowej Zakładu Medycyny Nuklearnej i Endokrynologii Onkologicznej. Znajdują tam pomoc m.in. pacjenci z nowotworami neuroendokrynnymi, rakiem tarczycy oraz przerzutami do kości. Zakłada się także wdrażanie kolejnych przełomowych technik leczenia onkologicznego, dostępnych do tej pory w niewielu ośrodkach na całym świecie.

Zasoby przestrzenne umożliwiające zrównoważony rozwój.

Miasto posiada na swoim obszarze i w bezpośrednim otoczeniu znaczne ilości terenów pozwalających na jego zrównoważony rozwój. Z perspektywy wzmacniania pozycji gospodarczej, największe powierzchnie znajdują się w dzielnicach Bojków, Ostropa i Wójtowa Wieś. Są one położone w sąsiedztwie węzłów autostradowych: Gliwice Sośnica (A1, A4, DK44), Gliwice Bojków (A1, DK78) oraz Gliwice Centrum (A4, DK88). Obszar ten jest częściowo zabudowany i nadal obserwuje się duże zainteresowanie nim inwestorów poszukujących w okolicy terenów przeznaczonych pod działalność usługowo-produkcyjną. Istotne dla rozwoju tego obszaru jest inwestowanie w lotnisko i funkcje okołolotniskowe. W tym zakresie inwestycje na rzecz miasta prowadzi Górnośląski Akcelerator Przedsiębiorczości Rynkowej. Ponieważ ze względu na lokalizację względem układu drogowego i kolejowego dużą rolę w gospodarce Gliwic odgrywa logistyka, poza rozwojem lotniska, trzeba mieć także na uwadze możliwości związane z wodnym transportem śródlądowym. Na terenie gliwickiego portu działa Śląskie Centrum Logistyki, będące multimodalnym hubem zapewniającym możliwość przenoszenia ładunków pomiędzy transportem kołowym, kolejowym i wodnym śródlądowym (Port Gliwice jest początkiem drogi wodnej do portów morskich w Szczecinie i Świnoujściu,

która jednak nie jest intensywnie wykorzystywana gospodarczo). Istotne są także wolne zasoby przestrzenne terenów przemysłowych w ścisłym centrum miasta, w okolicach dworca i linii kolejowej. Gliwice dysponują także dużymi obszarami przeznaczonymi pod zabudowę mieszkaniową. Największe tereny znajdują się w dzielnicach: Brzezinka, Wójtowa Wieś, Bojków oraz Ostropa. Rozbudowa układu obwodnicowego miasta – co ważne, w jego granicach – udrażnia dostęp do kolejnych terenów o różnym przeznaczeniu rozwojowym. Jednocześnie zarówno na terenie Gliwic, jak też w sąsiadujących gminach znajdują się duże obszary zielone, zapewniające tzw. usługi ekosystemowe – wspierające adaptację do zmian klimatu i stanowiące bazę rekreacji i rozwoju turystyki weekendowej. Diagnoza sytuacji w zakresie adaptacji do zmian klimatu, środowiska i jakości powietrza dla obszaru Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego oraz diagnoza sytuacji w zakresie planowania przestrzennego, identyfikują okolice Gliwic jako tereny o wysokich walorach przyrodniczych. Obszary zielone stanowią również naturalny łącznik z Parkiem Krajobrazowym Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich. W konsekwencji zurbanizowane i urbanizujące się dzielnice Gliwic posiadają w swoim bezpośrednim zasięgu zasoby błękitno-zielone, równoważące negatywne efekty intensywnego zagospodarowania terenu.

Duża aktywność obywatelska.

Na tle innych miast województwa śląskiego Gliwice postrzegane są jako miejsce, w którym żywa jest kultura zaangażowania obywatelskiego w różne formy debaty o sprawach społecznych i samodzielnego podejmowania wielu aktywności zarówno dotyczących spraw lokalnych, jak i ogólnopolskich. Liczne środowiska – niejednokrotnie stojące wobec siebie w opozycji – eksponują swoje racje. Dyskurs podejmowany jest na rzecz rozwiązywania problemów dotyczących konkretnych dzielnic, a także w sprawach fundamentalnych – jak prawa człowieka czy demokracja. Powszechna cyfryzacja przeniosła część inicjatyw z przestrzeni fizycznej, do cyfrowej. Umożliwiła też włączenie większej liczby indywidualnych mieszkańców. Nie zanikają przy tym zorganizowane formy społeczeństwa obywatelskiego. Aktywność organizacji pozarządowych na przestrzeni ostatnich lat w niewielkim stopniu, aczkolwiek systematycznie rośnie. Wzrasta liczba organizacji korzystających ze wsparcia Centrum 3.0 – Gliwickiego Ośrodka Działań Społecznych oraz liczba organizacji realizujących zadania na zlecenie miasta. Z kolei płatnicy podatku od osób fizycznych coraz więcej środków przekazują w ramach tzw. 1,5% Organizacjom Pożytku Publicznego z siedzibą w Gliwicach. Narzędziem pobudzania aktywności mieszkańców jest Gliwicki Budżet Obywatelski, na który rokrocznie desygnowana jest większa pula środków. Każdego roku składanych jest około 300 wniosków, z których ponad 70 jest realizowanych. Do najczęściej finansowanych typów projektów należą: zajęcia rekreacyjne, kulturalne, edukacyjne; zagospodarowanie terenów zielonych, stawianie i doposażenie obiektów rekreacyjnych; budowa, remonty i modernizacje dróg, ścieżek rowerowych, parkingów, chodników i oświetlenia. Podobne aktywności są finansowane za pośrednictwem komplementarnych mechanizmów takich jak: Gliwicka Inicjatywa Lokalna czy Szkolny Budżet Obywatelski, a także z budżetów Rad Dzielnic. Gliwice dołączyły do międzynarodowej sieci UNICEF – Miasto Przyjazne Dzieciom. W ramach działań

z nią związanych systemowo wzmacniane będą prawa dzieci i młodzieży oraz zwiększana będzie ich partycypacja w procesach ważnych dla rozwoju miasta.

Ograniczone zaangażowanie w budowanie wspólnot.

Jednocześnie osoby aktywne w działaniach na rzecz miasta wyrażają opinię, że w Gliwicach brakuje wspólnotowości. Większość dzielnic posiada swoją tożsamość i tradycję, a także układ urbanistyczny sprzyjający integracji społecznej. Nie przekłada się to jednak na znaczące zaangażowanie w sprawy dzielnicowe. Mieszkańców najczęściej integruje sprzeciw wobec kwestii uznawanych za zagrożenie dla najbliższego otoczenia ich miejsca zamieszkania. Nie zmienia to faktu, że jednocześnie społecznicy organizują liczne działania, istotne dla wybranych grup społecznych, kwartałów zabudowy, osiedli, szkół czy parafii. Z kolei władze miasta regularnie organizują spotkania dzielnicowe z udziałem Prezydenta Miasta oraz osób odpowiedzialnych za realizację kluczowych dla danego obszaru przedsięwzięć. Nadal jednak wiele przedstawianych opinii wskazuje na jednoczesne poczucie zbyt małego zaangażowania oddolnego, jak też niewystarczającego poświęcenia uwagi sprawom dzielnicowym oraz potencjałowi wspólnot dzielnicowych z perspektywy całego miasta.

Odczucie niewykorzystanego potencjału miejskości.

Gliwiczanie uważają, że ich miasto jest ośrodkiem o potencjale wyróżniającym się na tle środkowej części Polski południowej i nie tylko. Posiada olbrzymie, wielokulturowe dziedzictwo, jest przykładem sukcesu transformacji starej gospodarki przemysłowej, cechuje się otwartością na nowości. Na tym tle często odczuwają niedostatek miejskiego stylu życia. Podkreślają, że w odniesieniu do rangi miasta powinno w nim być więcej możliwości spędzania wolnego czasu, a przestrzenie publiczne powinny bardziej sprzyjać integracji i przebywaniu zarówno w części śródmiejskiej, jak i w centralnych częściach dzielnic. Na tym tle pojawiają się typowe konflikty przestrzenne, eksponowane w debatach o ograniczaniu ruchu samochodowego na rzecz intensyfikacji ruchu pieszych i wprowadzania zieleni śródmiejskiej. Stawiane są także oczekiwania co do większej aktywności biznesu w kreowaniu oferty gastronomicznej i rozrywkowej. Jednocześnie trzeba zwrócić uwagę, że w mieście rośnie liczba obiektów i skala wydarzeń oraz usług związanych ze spędzaniem czasu wolnego i miejskim stylem życia – zarówno tych oferowanych przez samorząd lokalny, jak i posiadających czysto biznesowe fundamenty.

Zmieniające się dopasowanie i upowszechnienie oferty kulturalnej.

Gliwickie życie kulturalne ulega stopniowej dywersyfikacji, czemu sprzyja rosnąca aktywność organizacji pozarządowych realizujących zadania publiczne w obszarze kultury. Coraz większą rolę odgrywa środowisko twórców i animatorów działających poza strukturami instytucjonalnymi. Diagnoza sfery kultury w Gliwicach wskazuje na istotny potencjał lokalny, oparty na różnorodności podmiotów, aktywności twórców oraz relatywnie dobrej infrastrukturze dla wydarzeń kulturalnych, przy jednoczesnym ujawnieniu barier

o charakterze strukturalnym i organizacyjnym. Oferta kulturalna postrzegana jest jako bogata, lecz w znacznym stopniu powtarzalna, skoncentrowana wokół stałego grona wydarzeń i realizatorów, co ogranicza przestrzeń dla nowych inicjatyw i oddolnych form aktywności. Widoczne są deficyty współpracy i koordynacji między podmiotami działającymi w obszarze kultury, a także silna centralizacja działań i niedostateczna obecność kultury w dzielnicach. Wyzwania te są identyfikowane i przygotowywane są propozycje rozwiązań, w tym realizowane przez Centrum Kultury Victoria programy, takie jak m.in. Made in Gliwice, „Zmieniamy dzielnice”. Na przestrzeni ostatnich lat instytucje publiczne oraz organizacje pozarządowe i firmy tworzyły wiele wydarzeń cyklicznych o charakterze kulturalnym, bądź kontynuowały już istniejące sprawdzone projekty (m.in.: Czwartki jazzowe z gwiazdą, Podwieczorki muzyczne w Willi Caro, cykl koncertów Alternative Night, Festiwal Winter Reggae, Międzynarodowy Festiwal Dni Muzyki Organowej, Noc Świętojańska, Letnie kino plenerowe, Gliwicki Festiwal Bachowski, Międzynarodowy Festiwal Artystów Ulicy – Ulicznicy, Międzynarodowy Festiwal Jazz w Ruinach, cykl koncertów Parkowe Lato, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Dawnej Improvizowanej All'improvviso, PalmJazz Festiwal, Międzynarodowy Plener Malarski Moje Miasto, Festiwal Punk Generation, ArtNoc – gliwicką noc otwartych galerii, Międzynarodowy Festiwal Jazzu Tradycyjnego Polish Happy Jazz Fest, Wiosnę z Fryderykiem, Gliwickie Spotkania Chóralne, Rynek Kultury, Eleganza – Otwarty Salon Muzyczny, a także Święto Szlaku Zabytków Techniki Industriada oraz wydarzenia w Stacji Artystycznej Rynek). Duży sukces odnotowała pierwsza edycja Biennale Gliwice, którą zorganizowano latem 2025 r. Podobnie, dużym potencjałem cechuje się nowa inicjatywa Gliwickiej Nagrody Literackiej. W skali lokalnej i ponadlokalnej, liczne przedsięwzięcia upowszechniające kulturę podejmują Teatr Miejski w Gliwicach, Centrum Kultury Victoria (w tym Kino Studyjne „Amok”), Muzeum w Gliwicach oraz Miejska Biblioteka Publiczna w Gliwicach. Rośnie zainteresowanie wydarzeniami organizowanymi w Ruinach Teatru „Victoria”, który ze względów infrastrukturalnych może przyjmować gości jedynie w sezonie od maja do października. Rewitalizacja tego obiektu jest postrzegana jako kluczowy krok ku trwałemu zwiększeniu podaży wydarzeń oraz profesjonalizacji sceny kulturalnej. Duże nadzieje związane są także z rosnącym znaczeniem PreZero Areny Gliwice na mapie dużych wydarzeń kulturalnych Europy Środkowej. Jednocześnie podnoszone są głosy, że kultura w niewystarczającym stopniu wykorzystywana jest jako narzędzie integracji społecznej, budowania relacji i pracy z lokalnym dziedzictwem.

Zróżnicowana oferta miasta w zakresie sportu.

Gliwice dysponują dobrą infrastrukturą sportowo-rekreacyjną. W mieście znajduje się ponad 100 miejskich boisk oraz 8 stadionów sportowych. Ich lokalizacja odpowiada strukturze rozmieszczenia ludności w mieście. Podobnie jest z placami zabaw oraz siłowniami na wolnym powietrzu i innymi urządzeniami do rekreacji, których liczba rosła w ostatnich latach. Publiczne obiekty rekreacyjne znajdują się w odległości dojścia pieszego od każdego budynku mieszkalnego w mieście. Niemniej mieszkańcy podkreślają, że obiekty służące uprawianiu sportu są często intensywnie wykorzystywane, oraz że nie jest łatwo wynająć na cele

amatorskie oraz sportu zorganizowanego np. infrastrukturę szkolną. Do innych obiektów rekreacyjnych zlokalizowanych w mieście należą hale sportowe, korty tenisowe, 6 krytych pływalni i kąpielisko Leśne, a także lodowisko i lodowisko mobilne. Pod bieżącą opieką Miejskiego Zarząd Usług Komunalnych są duże parki śródmiejskie, skwery i inne tereny zielone. W celu podniesienia efektywności zarządzania infrastrukturą sportową w mieście powołany został Gliwicki Ośrodek Sportu (GOS). Docelowo GOS będzie pełnił również funkcję centrum promocji i koordynacji miejskiej aktywności sportowej. W wymiarze ponadlokalnym, a wręcz ponadregionalnym, najważniejszym obiektem jest PreZero Arena Gliwice, która jest jedną z najnowocześniejszych i największych hal widowiskowo-sportowych w Polsce. Przygotowano ją do przeprowadzania zawodów sportowych między innymi w lekkoatletyce, tenisie, siatkówce, koszykówce, piłce ręcznej, halowej piłce nożnej oraz boksie, a także organizacji koncertów muzycznych, wystaw, imprez interdyscyplinarnych i innych. Może ona pomieścić 17 tysięcy widzów. Poza PreZero Areną Gliwice, miasto dysponuje także 10-tysięcznym stadionem dostosowanym do wymogów PZPN-u i UEFA. Jest on macierzystym boiskiem Gliwickiego Klubu Sportowego Piast SA. Na terenie miasta niezmiennie działa około stu klubów sportowych, a w sportach takich jak koszykówka, futsal czy piłka ręczna występują one – podobnie jak i Piast Gliwice – w najwyższych klasach rozgrywkowych. Rośnie liczba wydarzeń sportowych, w tym o zasięgu międzynarodowym. Corocznie przez kluby sportowe i stowarzyszenia organizowane są także liczne imprezy sportowo-rekreacyjne.

Ograniczone możliwości rozwoju powszechnego dostępu do ochrony zdrowia.

Jak w każdym dużym mieście, w Gliwicach zlokalizowanych jest wiele różnej skali działalności związanych z ochroną zdrowia. Co do zasady sieć aptek i ośrodków podstawowej opieki zdrowotnej zaspokaja potrzeby wszystkich dzielnic (za wyjątkiem Czechowic). Obecnie na terenie Gliwic działają: Szpital Miejski nr 4, Szpital Wielospecjalistyczny Sp. z o.o. oraz opisywany wcześniej Narodowy Instytut Onkologii im. Marii Skłodowskiej-Curie – Państwowy Instytut Badawczy Oddział w Gliwicach. Przy czym ostatni z wymienionych zdecydowanie pełni funkcje ponadlokalne. Jest on jednym z krajowych liderów leczenia onkologicznego i stoi przed wyzwaniem ciągłego poszerzania skali swojej działalności naukowej i klinicznej, w tym o wykorzystanie technologii dostępnych w niewielu ośrodkach na świecie. Natomiast Szpital Miejski nr 4, świadczący obecnie usługi w trzech lokalizacjach, stoi przed wyzwaniem zmiany infrastrukturalnej, która pozwoli w kolejnych latach rozwijać się w zgodności z najlepszymi standardami medycznymi oraz gwarantować pacjentom dostęp do szerokiego zakresu usług medycznych. W tym kontekście planowana jest budowa we współpracy ze Śląskim Uniwersytetem Medycznym nowego obiektu Szpitala Uniwersyteckiego. Miasto realizuje wiele działań związanych z profilaktyką, edukacją zdrowotną oraz promocją zdrowia, a także z przeciwdziałaniem uzależnieniom i chorobom cywilizacyjnym. Statystycznie rośnie też dostępność do lekarzy. Aczkolwiek wpływ na to ma również malejąca populacja, jak i zmieniające się standardy kontraktowania usług w systemie NFZ. Mieszkańcy Gliwic obciążeni są przeciętną wyższą śmiertelnością na choroby nowotworowe względem średniej

regionalnej. Natomiast nieco korzystniej na tle regionu wypada śmiertelność w związku z chorobami układu krążenia.

Symptomy wykluczenia społecznego w wybranych dzielnicach i grupach społecznych.

W ogólnej perspektywie Gliwice nie są uważane za miasto obciążone znaczącymi problemami społecznymi. Stabilna sytuacja gospodarcza przekłada się na bardzo dobre parametry rynku pracy, co redukuje najważniejszy potencjalny czynnik ryzyka wykluczenia społecznego – bezrobocie strukturalne. Analiza danych o osobach bezrobotnych, prowadzona w układzie dzielnicowym, wskazuje, że w ciągu roku w dłuższym bądź krótszym okresie czasu bez pracy pozostaje w większości poniżej 2% osób w nich zameldowanych. Największy ich odsetek występuje w dzielnicach: Baildona oraz Bojków. Osoby napływające do grupy bezrobotnych nie pozostają w niej na długo. Relatywnie stała jest pula osób uznawanych za długotrwale bezrobotne, choć i ta grupa ulegała w ostatnich latach zmniejszeniu. Inne wskaźniki opisujące ryzyko wykluczenia społecznego związane są z pomocą społeczną i opiekuńczą. Na przestrzeni ostatnich lat zmalała łączna liczba przyznanych świadczeń z tytułu pomocy społecznej. Przy czym obecnie największa pula tychże przyznawana jest mieszkańcom trzech dzielnic: Baildona, Szobiszowice, Śródmieście. Podobnie jest w przypadku przyznawanych świadczeń rodzinnych i wychowawczych (innych niż świadczenia powszechne) – w tym przypadku również intensywnie udzielane jest wsparcie w dzielnicach Baildona i Szobiszowice. Uwidacznia się także intensywność pomocy udzielanej w Sośnicy, Zatorzu i Ligocie Zaborskiej. W powiązaniu z danymi stanowiącymi o tym, że największy spadek liczby ludności odnotowywany jest w dzielnicach: Baildona, Politechnika, Sośnica, Trynek i Zatorze, można wskazać, że pas dzielnic Szobiszowice – Zatorze – Baildona – Sośnica – Ligota Zaborska jest najsilniej obciążony ryzykiem wykluczenia społecznego. Pomimo ogólnie pozytywnych ocen funkcjonalności dzielnic, badania społeczne pokazują różnice w tej ocenie, zależne od wieku, płci i miejsca zamieszkania, tj. dzielnic. Transport publiczny oceniany jest jako najsilniejszy komponent dostępności miejskiej, jednak przestrzenie publiczne oraz budynki wymagają dalszej poprawy w tym zakresie. Szczególnie, że wraz ze wzrostem liczby osób z niepełnosprawnościami rośnie presja na modernizację infrastruktury pod kątem dostępności oraz na rozwijanie lokalnych usług społecznych. Problemy zdrowia psychicznego, szczególnie częste wśród osób młodych i kobiet, wskazują na konieczność tworzenia nowych form wsparcia. Nowym wyzwaniem dla miasta staje się także kwestia integracji cudzoziemców – głównie narodowości ukraińskiej (dominacja ta była widoczna również przed rosyjską agresją wiosną 2022 r.), a w dalszej kolejności białoruskiej, hinduskiej, japońskiej, gruzińskiej czy chińskiej. Z perspektywy samorządu lokalnego najistotniejsze jest udane włączenie dzieci-obcokrajowców w polski system edukacji szkolnej. Kluczowe są również zagadnienia z zakresu polityki społecznej i mieszkaniowej.

Przyspieszająca transformacja w kierunku zrównoważonej mobilności.

W Gliwicach proces transformacji w kierunku bardziej zrównoważonej mobilności kształtowany jest przez długofalowe decyzje przestrzenne, inwestycje infrastrukturalne oraz zmieniające się uwarunkowania regionalne i krajowe. W przeszłości miasto prowadziło aktywną politykę udostępniania terenów pod zabudowę mieszkaniową i gospodarczą, co sprzyjało utrzymaniu atrakcyjności inwestycyjnej oraz ograniczaniu suburbanizacji rozumianej jako migracja mieszkańców poza granice miasta bez zmiany miejsca pracy. Działania te miały istotne znaczenie z punktu widzenia stabilności dochodowej miasta oraz ograniczania presji transportowej generowanej przez codzienne dojazdy z obszarów podmiejskich. Jednocześnie istotną zmianą było wyprowadzenie ruchu tranzytowego poza obszary centralne, możliwe dzięki rozbudowie układu autostrad, Drogowej Trasy Średnicowej oraz kontynuacji budowy obwodnicy miasta. Pozwoliło to na zmniejszenie obciążenia ruchem samochodowym centralnych dzielnic oraz stworzyło warunki do stopniowego porządkowania przestrzeni publicznych. Uzupełnieniem tych działań są inwestycje w infrastrukturę przesiadkową i kolejową, w tym budowa Centrum Przesiadkowego przy dworcu kolejowym oraz planowana budowa nowych centrów przesiadkowych i przystanków oraz parkingów. Równolegle realizowane są działania wspierające alternatywne formy mobilności, obejmujące rozwój infrastruktury rowerowej, modernizację ulic, spowolnienie ruchu oraz modernizację systemu Gliwickiego ITS (inteligentny system sterowania ruchem) ze szczególnym uwzględnieniem nadania priorytetu pieszym oraz rowerzystom. Głównym celem tego przedsięwzięcia jest zwiększenie efektywności zarządzania ruchem, ze szczególnym uwzględnieniem nadania priorytetu pieszym oraz rowerzystom. Jednak, mimo zmian infrastrukturalnych i organizacyjnych, wciąż obserwuje się ograniczoną skalę konwersji z transportu indywidualnego na transport zbiorowy, co wynika m.in. z układu tras komunikacji publicznej oraz niewystarczającej spójności sieci rowerowej. Transformacja mobilności ma więc charakter stopniowy i wymaga dalszej integracji działań infrastrukturalnych, organizacyjnych i planistycznych, aby mogła realnie wpłynąć na zmianę zachowań komunikacyjnych mieszkańców.

Wzmacnianie adaptacji do zmian klimatu i odporności środowiskowej miasta.

Równolegle do zmian w systemie mobilności coraz większego znaczenia nabierają działania związane z adaptacją Gliwic do zmian klimatu oraz wzmacnianiem odporności środowiskowej miasta. Na obszarze Gliwic znajduje się wiele obszarów zieleni komponowanej i niekomponowanej. Jest wiele terenów, na których udział powierzchni biologicznie czynnej jest relatywnie wysoki. Nie zmienia to faktu, że liczni mieszkańcy i eksperci oceniają, że dla komfortu życia i bezpieczeństwa miasta konieczna jest intensyfikacja i dywersyfikacja działań na rzecz zazielenienia i poprawy warunków retencyjnych. Relatywnie zwarta struktura zabudowy dzielnic sprawia, że w mieście występują obszary silnie uszczelnione. Gliwice należą do grupy polskich dużych miast, w których stwierdzono wysokie ryzyko powodziowe. Stąd też szczególnego znaczenia nabierają działania związane z racjonalnym tworzeniem zbiorników

retencyjnych i polderów oraz obszarów błękitno-zielonych służących tzw. małej retencji, a także z usprawnianiem systemu gospodarowania wodami opadowymi i roztopowymi. Istotnym zagadnieniem jest również kwestia niwelowania i zwiększania odporności miasta na występowanie efektu miejskiej wyspy ciepła, bowiem działania w tym zakresie są często przeciwstawne proinwestycyjnym założeniom rozwojowym miasta. Badania bazujące na satelitarnych pomiarach temperatur powierzchni Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii wskazują na to, że zabudowa przemysłowa, centra handlowe i tereny logistyczne mają najsilniejszy wpływ na lokalne podwyższanie temperatury. Niemniej coraz częściej obserwuje się zainteresowanie inwestorów działaniami obniżającymi negatywny wpływ posiadanej i rozwijanej przez nich infrastruktury na odporność miasta na zmiany klimatu. Jest to jeden z przejawów rosnącej świadomości i odpowiedzialności użytkowników miasta za potrzebę mitygacji negatywnych procesów klimatycznych. W ostatnich latach w Gliwicach rozwijają się inicjatywy wyraźnie wpisujące miasto w europejskie trendy zielonej urbanistyki. Powołanie Biura Urbanisty – Miejskiej Urbanistki oraz wprowadzenie funkcji architekta krajobrazu sprzyja systematycznemu wdrażaniu projektów podnoszących odporność klimatyczną. Realizowane są koncepcje ogrodów deszczowych, parków kieszonkowych oraz miejskiego ogrodu owocowego przy ul. Jasnej. Postępujące „odbrukowywanie” ulic poprawia retencję, zmniejsza efekt miejskiej wyspy ciepła i wspiera rozwój zieleni w gęsto zabudowanych kwartałach. Kierunek ten wzmacnia także społeczne oczekiwania wobec bardziej przyjaznych, wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych.

Ugruntowane rozwiązania systemowe w sektorze komunalnym.

Znajdującą odzwierciedlenie w danych uciążliwość – która jest niwelowana w ostatnich latach – jest wciąż zanieczyszczenie powietrza. Według danych o imisji pobieranych ze stacji pomiarowych GIOŚ w ostatnich latach stężenia PM₁₀ (na stacji zlokalizowanej przy ul. Mewy) są znacznie poniżej normy, natomiast PM_{2,5} oscylują wokół dopuszczalnego poziomu. Gliwice są również w strefie pomiarów stacji w Zabrze oraz w Knurówie. Tam odnotowywane są nieznaczne przekroczenia parametrów jakości powietrza. Dane gromadzone dla Gliwic, ale również dla całego województwa śląskiego wskazują, że każdego roku sytuacja w zakresie jakości powietrza się poprawia, co w części jest powodowane zmianami klimatycznymi a w części intensywnie prowadzonymi modernizacjami systemów grzewczych. Jednakże oczekiwania i przepisy unijne idą dalej, o około dwukrotnie zaostrzając dopuszczalne normy stężeń zanieczyszczeń w powietrzu po 2030 roku. Wymusi to na gminach wprowadzenie dodatkowych działań w konsekwencji spodziewanej zmiany tzw. uchwały antysmogowej przez Sejmik Województwa Śląskiego. Dbłość o jakość powietrza jest jednym z elementów systemowego podejścia do kwestii ochrony środowiska w Gliwicach. Miasto i jego jednostki mają wiele doświadczeń w realizacji zarówno modernizacji infrastruktury, jak i inwestycji związanych z kwestiami prośrodowiskowymi. Współpraca spółek miejskich na rzecz zintegrowanych rozwiązań w zakresie usług komunalnych jest kolejnym czynnikiem sprzyjającym pozytywnym zmianom. W obiektach mieszkaniowych i użyteczności publicznej sukcesywnie prowadzone są: zmiany systemu ogrzewania, termomodernizacje oraz

inwestycje w fotowoltaikę, pompy ciepła i wymianę oświetlenia. Na drogach i terenach publicznych sukcesywnie wymieniane jest oświetlenie uliczne na energooszczędne (tzw. masterplan oświetleniowy). W mieście realizowane są kolejne edycje programów dotacji celowych dla mieszkańców ukierunkowanych na zwiększenie wykorzystania alternatywnych źródeł energii i likwidację starych systemów ogrzewania węglowego. Równocześnie rozwijana jest sieć ciepłownicza oraz modernizowana jest infrastruktura generacji ciepła i energii elektrycznej w Przedsiębiorstwie Energetyki Ciepłej – Gliwice (będącym największym producentem ciepła oraz operatorem najbardziej rozległej sieci ciepłowniczej w mieście). Znacząca część nieruchomości w mieście przyłączona jest do ciepła systemowego lub ma taką możliwość. Gliwice rozpoczęły realizację projektu Park Zielonej Energii, który stanowi przełom w kierunku rozproszonego, bardziej odpornego systemu ciepłowniczego. Modernizowane i modelowane są węzły ciepłownicze oraz testowane są rozwiązania dotyczące magazynowania energii. Zaopatrzenie w energię elektryczną jest coraz częściej realizowane z wykorzystaniem fotowoltaiki. Równolegle trwa przebudowa i rozbudowa Centralnej Oczyszczalni Ścieków, co poprawi zdolność miasta do przetwarzania ścieków oraz odzysku energii w modelu gospodarki o obiegu zamkniętym. Rozwijane są również projekty związane z retencją i gospodarowaniem wodami opadowymi, a Centrum Edukacji Ekologicznej wspiera działania edukacyjne. Cyfryzacja systemów wodociągowych, kanalizacyjnych i energetycznych ma stać się jednym z głównych filarów dalszego unowocześniania sektora usług komunalnych. W Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji odzyskuje się także ciepło z układu chłodzenia kogeneratorów. Przedsiębiorstwo Zagospodarowania Odpadów korzysta z nowoczesnych i przyjaznych środowisku źródeł energii. Własne instalacje fotowoltaiczne pozwalają na produkcję czystej energii elektrycznej. Uzupełnieniem tego systemu jest jednostka kogeneracyjna, która jednocześnie wytwarza energię elektryczną i ciepło, zapewniając efektywne zasilanie obiektów zakładu. Farmę fotowoltaiczną posiada również Technopark Gliwice, który dodatkowo korzysta także z pomp ciepła. Spółki komunalne planują rozbudowę zainstalowanej mocy fotowoltaicznej. W ramach działań miejskich jednostek organizacyjnych, moce z OZE generowane są na obiektach użyteczności publicznej, a także w budynkach mieszkaniowych. Miasto jest kluczowym interesariuszem Klastra Energii w Gliwicach, którego liderem jest Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej. Za dostarczanie wody pitnej i odprowadzenie zanieczyszczeń ściekowych w mieście odpowiedzialne jest Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji. Niedawno zmodernizowano stacje uzdatniania wody. Zmodernizowano i wybudowano infrastrukturę kanalizacji deszczowej oraz sieci kanalizacji sanitarnej w trzech ostatnich, nie skanalizowanych dzielnicach miasta. Obecnie 99,8% odbiorców na terenie Gliwic ma dostęp do infrastruktury kanalizacyjnej. Woda dostarczana odbiorcom w Gliwicach pochodzi z dwóch głównych źródeł: własnych ujęć wód głębinowych oraz uzdatnionej wody powierzchniowej i podziemnej zakupionej od innych przedsiębiorców. Przedsiębiorstwo Zagospodarowania Odpadów zarządza instalacją przetwarzania odpadów, w ramach której zagospodarowuje w części odpady komunalne. Spółka prowadzi Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych dla mieszkańców. Segregacją odpadów zajmuje się Śląskie Centrum Recyklingu, które zarządza instalacją segregacji odpadów oraz

zajmuje się zagospodarowaniem odpadów przeznaczonych do recyklingu. Odpady komunalne zmieszane oraz gromadzone selektywnie odbiera od mieszkańców i transportuje Remondis Gliwice. Spółka odpowiada także za oczyszczanie miasta. O zieleni oraz infrastrukturę rekreacyjną w Gliwicach dba Miejski Zarząd Usług Komunalnych. Organizatorem publicznego transportu zbiorowego jest Zarząd Transportu Metropolitalnego, przy czym miasto jest właścicielem Przedsiębiorstwa Komunikacji Miejskiej świadczącego na jego zlecenie usługi przewozowe. Należąca do miasta Śląska Sieć Metropolitalna zarządza m.in. szerokopasmową infrastrukturą sieciową poprzez którą dostarczane są dla miejskich jednostek organizacyjnych usługi dostępu do internetu oraz telefonii, centralnym systemem miejskich punktów Hot-Spot, strefą płatnego parkowania oraz zapewnia techniczne funkcjonowanie monitoringu miejskiego. Natomiast inteligentny system sterowania ruchem (Gliwicki ITS) jest obsługiwany przez Zarząd Dróg Miejskich. Jednostka ta odpowiada również za trasy rowerowe biegnące w pasie drogowym. Pozostałymi zarządza Wydział Usług Komunalnych. Ciągi pieszo-rowerowe zlokalizowane na terenach będących w utrzymaniu Miejskiego Zarządu Usług Komunalnych (np. w parkach) zarządzane są przez tę jednostkę. Ponadto ze względu na fakt, iż Gliwice cechuje bardzo wysoki stopień zagrożenia powodziowego, w mieście realizowane są kolejne inwestycje w zakresie poprawy bezpieczeństwa w tym obszarze.

Narastające potrzeby infrastrukturalne w zakresie zbilansowania energetycznego i środowiskowego.

Systemowe podejście, o którym jest mowa powyżej, wymusza konsekwentne inwestowanie w utrzymanie stanu wysokiego zaawansowania technologicznego realizowanych procesów, a także koordynowanie działań w konwencji funkcjonowania energetyka miejskiego. W szczególności jest to istotne w kontekście zapewnienia standardów związanych z bezpieczeństwem ekologicznym miasta. W Gliwicach znacząco rośnie masa gromadzonych odpadów komunalnych. W zakresie recyklingu miasto posiada nowoczesne Śląskie Centrum Recyklingu Sp. z o.o., którego potencjał będzie w kolejnych latach zwiększany. Natomiast w odniesieniu do odpadów nie nadających się do recyklingu, stanowi to nie lada wyzwanie ze względu na zapewnienie możliwości ich obecnego i przyszłego składowania. Stąd też coraz pilniejsze staje się zaspokojenie potrzeb infrastrukturalnych związanych z rozbudową systemu odzysku, jak i z zapewnieniem możliwości termicznego przekształcania frakcji resztkowej RDF (ang. *Refuse Derived Fuel*). Należy jednocześnie postrzegać to zagadnienie w powiązaniu z rozwojem sieci ciepła systemowego. Zarówno ze względów technologicznych jak i w perspektywie ograniczania zużycia węgla w gospodarce lub też jego niedostępności na rynku, Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej – Gliwice, mając na uwadze skalę prowadzonej działalności, dysponuje nieefektywnym i podatnym na wahania koniunkturalne źródłem ciepła. Ponadto, dystrybucja ciepła jest silnie zależna od warunkowanych zewnątrz dostaw energii elektrycznej. Stąd też realizowana jest koncepcja rozbudowy istniejącej ciepłowni, tj. stworzenie Parku Zielonej Energii. Kolejnymi ważnymi przedsięwzięciami z zakresu energetyki w Gliwicach są biogazownia Przedsiębiorstwa Zagospodarowania Odpadów oraz instalacje fotowoltaiczne Śląskiego Centrum Logistyki i Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji.

Przed miastem stoi także istotne zewnętrzne uwarunkowanie związane z koniecznością dopasowania floty autobusowej do regulacji krajowych i europejskich związanych z niskoemisyjnością środków transportu. Konieczne jest pozyskiwanie przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej nowego taboru spełniającego warunki tzw. ekologicznie czystych pojazdów, w związku z wymaganiami regulacji krajowych i europejskich. Zakup autobusów elektrycznych oznacza jednocześnie budowę od podstaw infrastruktury do zasilania energią elektryczną. Dalszych inwestycji będą również wymagały kolejne etapy wdrażania masterplanu oświetleniowego oraz przedsięwzięć związanych z zarządzaniem wodami opadowymi.

Cyfryzacja sfery publicznej pod presją wyzwań technologicznych i związanych z bezpieczeństwem.

Gliwice mają za sobą liczne udane wdrożenia pojedynczych rozwiązań cyfrowych służących szeroko rozumianemu zarządzaniu usługami publicznymi. W zakresie tzw. e-administracji ciągły postęp warunkowany jest w dużej mierze krajowymi rozwiązaniami systemowymi. Sfera ta dotyczy ważnych, jednakże rutynowych działalności administracji samorządowej, a gotowość mieszkańców do korzystania z tych rozwiązań wzrosła w okresie pandemii koronawirusa, kiedy to nowi użytkownicy przełamywali własne bariery w korzystaniu z e-usług przy jednoczesnym uproszczeniu wielu z nich. Gliwicki samorząd posługuje się kilkoma systemami stosowanymi do zarządzania realizowanymi przez siebie zadaniami. Kolejnym krokiem powinno stać się zapewnienie wymiany informacji między tymi systemami dla pozyskiwania danych zarządczych. Pulpity menedżerskie i rozwiązania służące modelowaniu procesów – znane ze świata gospodarczego – nie są dostępne w realiach miasta. Bardziej zintegrowane podejście do analizy danych zapewnia rozwijany od wielu lat Miejski System Informacji Przestrzennej (MSIP) dedykowany (poza własnymi zastosowaniami samorządu lokalnego) mieszkańcom oraz inwestorom. Jednak rozwój systemów informacji przestrzennej jest tak dynamiczny, że nie można pozwolić sobie na pozostanie na tym poziomie zaawansowania – przede wszystkim konieczne jest ciągłe uzupełnianie zasobów o kolejne tzw. warstwy, czyli zbiory danych odzwierciedlanych na mapach cyfrowych. Od lat konsekwentnie rozwijany jest także system wizyjnego monitoringu bezpieczeństwa w dzielnicach. Do zwiększania bezpieczeństwa i usprawniania ruchu pojazdów w mieście wykorzystywany jest inteligentny system sterowania ruchem (Gliwicki ITS). Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. posiada w pełni opomiarowaną sieć wodociągową i kanalizacyjną, co pozwala na monitorowanie bezpieczeństwa zaopatrzenia w wodę oraz odprowadzania i oczyszczania ścieków. Stosowanie zdalnie odczytywanych liczników montowanych u użytkowników końcowych usprawnia proces rozliczeń. Podobne rozwiązania stosuje Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Gliwice sp. z o.o. dla sieci ciepłowniczej. Nadchodzące lata przyniosą większe potrzeby w zakresie opomiarowania związanego z sytuacją ekologiczną i zarządzania infrastrukturą gwarantującą bezpieczeństwo środowiskowe miasta, a także z telemedycyną i teleopieką senioralną. Dostępnych jest już wiele rozwiązań w tym zakresie, które nawet w pilotażowy sposób nie zostały jeszcze wdrożone w mieście. Dobra

infrastruktura teleinformatyczna jest jednym z elementów zapewniających nie tylko skuteczne bieżące zarządzanie, ale także zdolność miasta do reagowania na sytuacje kryzysowe. W pierwszym z tych aspektów (infrastruktura teleinformatyczna) bardzo dobrą bazą jest Miejska Sieć Szerokopasmowa, oparta na sieci światłowodowej obejmującej swoim zasięgiem wszystkie dzielnice miasta (warstwa szkieletowa) oraz przyłączone do niej wszystkie jednostki miejskie oraz podmioty powiązane z miastem (warstwa dostępowa), zarządzana przez spółkę miejską Śląska Sieć Metropolitalna. Spółka ta, w odniesieniu do drugiego aspektu (reagowanie na sytuacje kryzysowe) realizuje obecnie kompleksowe działania z zakresu systemowego podejścia do infrastruktury cyfrowej w jednostkach organizacyjnych miasta oraz zapewnia im bezpieczeństwo przechowywania danych. Podobnie jak w przypadku rozwoju MSIP, tak i w tej kwestii nie jest możliwe pozostanie na niezmiennym poziomie zaangażowania, a konieczna jest dalsza integracja cyfryzacji i zwiększanie ochrony w zakresie cyberbezpieczeństwa. Nowym wyzwaniem, istotnie wpływającym na zdolności operacyjne miasta, staje się implementacja obowiązków wynikających z dyrektyw NIS2, CER i regulacji krajowych dotyczących bezpieczeństwa teleinformatycznego. W odpowiedzi Gliwice, jako pierwsze miasto w Polsce, przyjęły i wdrażają Strategię Cyberbezpieczeństwa na lata 2026-2030, powiązaną z krajowym systemem cyberbezpieczeństwa. Dokument powstał przy współpracy z Politechniką Śląską i Śląską Siecią Metropolitalną. Celem jest wzmocnienie odporności cyfrowej Gliwic, zwiększenie bezpieczeństwa danych oraz zapewnienie ciągłości świadczenia usług publicznych w obliczu rosnącej liczby ataków w cyberprzestrzeni. Gliwice rozwijają elementy układu Krajowego Systemu Cyberbezpieczeństwa, w tym Lokalne Centra Cyberbezpieczeństwa, oraz przygotowują się do integracji miejskich systemów z krajowym systemem komunikacji krytycznej S46. Wzmacnia to odporność miasta na incydenty wysokiego ryzyka i sytuacje nadzwyczajne, szczególnie dotyczące infrastruktury komunalnej, mobilności, sieci szerokopasmowych oraz usług o charakterze wrażliwym. W nadchodzących latach cyberbezpieczeństwo będzie jednym z kluczowych komponentów jakości zarządzania publicznego. Jednocześnie, mimo zwiększenia zdolności społecznych do korzystania z systemów cyfrowych, wciąż potrzebne są działania na rzecz włączenia cyfrowego mieszkańców, tj. umiejętności powszechnego wykorzystywania możliwości, jakie niesie cyfryzacja.

Działania miasta nakierowane na zapewnienie ochrony i wzmocnienie odporności społecznej.

W odpowiedzi na obowiązki nałożone na samorząd w Ustawie o ochronie ludności i obronie cywilnej Gliwice podejmują szereg działań nakierowanych na zapewnienie ochrony i wzmocnienie odporności społecznej w sytuacjach kryzysów i zagrożeń. Bardzo istotną rolę odgrywa wszelka forma edukacji np. w formie szkoleń, ćwiczeń, warsztatów czy też kampanii informacyjnych. W poszczególnych dzielnicach miasta organizowane są cykliczne warsztaty edukacyjne dla mieszkańców z zakresu przygotowania gospodarstwa domowego na sytuacje kryzysowe, sposobów informowania społeczeństwa o zagrożeniach, rozpoznawania sygnałów alarmowych oraz pierwszej pomocy przedmedycznej. W miejskich placówkach oświatowych

pojawiały specjalne tablice informacyjne z sygnałami alarmowymi i zasadami postępowania w sytuacjach kryzysowych. Ponadto miasto jest organizatorem różnych wydarzeń dla mieszkańców, podczas których prowadzone są działania informacyjne z zakresu ochrony ludności. Dzięki temu ludność nie jest jedynie biernym odbiorcą pomocy, ale aktywnym uczestnikiem systemu bezpieczeństwa. Miasto planuje zaangażować organizacje pozarządowe do obsługi punktów pomocy doraźnej i humanitarnej, które mają powstać w placówkach oświatowych w każdej dzielnicy miasta. W najbliższym czasie zostaną utworzone takie miejsca w trzech gliwickich placówkach oświatowych: Górnośląskim Centrum Edukacyjnym, Zespole Szkół Budowlano-Ceramicznych, Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 2. Ideą każdego punktu będzie zapewnienie mieszkańcom podstawowych potrzeb w sytuacjach kryzysowych. Lokalizacje wskazane wyżej zostały już wyposażone w niezbędny sprzęt. Trwają ekspertyzy techniczne kilkunastu obiektów na terenie miasta, które po odpowiedniej modernizacji i remoncie pełnić będą rolę budowli ochronnych. Ponadto miasto pozyskało środki na wykonanie strategii rozwoju obiektów zbiorowej ochrony, która będzie stanowiła podstawę do systemowego i długofalowego rozwoju infrastruktury ochronnej na terenie miasta, z uwzględnieniem potrzeb mieszkańców oraz specyfiki poszczególnych dzielnic

Bilans strategiczny

W niniejszej syntezie diagnozy wskazano na najistotniejsze wątki odnoszące się do przyszłości Gliwic w piętnastoletniej perspektywie czasowej. To one stanowią główne źródło rozstrzygnięć, przed którymi stanęli Gliwiczanie, decydując o swojej strategii. Ten wybór nie umniejsza znaczenia wielu danych, informacji czy opinii odnoszących się do spraw bardziej bieżących. Będą one treścią do dyskusji nad krótko- i średniookresowymi dokumentami wykonawczymi.

W ogólnej ocenie obraz kluczowych sił i słabości miasta, w odniesieniu do szans i zagrożeń przed nim stojących (zob. tab. 1.), wskazuje na konieczność kontynuacji tzw. strategii agresywnej (wybieranej, kiedy znaczącym siłom towarzyszą liczne szanse). Tylko ona pozwoli Gliwicom uruchamiać nowe ścieżki rozwojowe i równać się z najważniejszymi, o wiele od Gliwic większymi ośrodkami miejskimi w kraju, a co za tym idzie utrzymywać pozycję bieguna rozwoju Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii.

W sytuacji gwałtownego wzmocnienia znaczenia negatywnych czynników zewnętrznych, dzięki swojemu potencjałowi, głównie gospodarczemu, Gliwice będą również w stanie realizować tzw. strategię konserwatywną, czyli trwania na dotychczasowych fundamentach rozwoju i przezwyciężania zagrożeń płynących z otoczenia.

Wyborom strategicznym dla Gliwic w perspektywie 2040 r. towarzyszą jednak także pewne elementy tzw. strategii konkurencyjnej, polegającej na redukowaniu przyczyn słabości, które utrudniają wykorzystanie zidentyfikowanych szans. Oznacza to nową odsłonę działań ukierunkowanych na demografię, sprawy społeczne i dobre środowisko życia w mieście.

Na kanwie tych ustaleń sformułowane zostały postanowienia strategiczne opisane w kolejnych częściach dokumentu.

Tab. 1. Zestawienie strategicznych czynników SWOT

Siły	Słabości
1. Ważny ośrodek miejski w skali regionu i kraju. 2. Wysoka, w odniesieniu do obszaru Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii i regionu, atrakcyjność mieszkaniowa. 3. Silny związek mieszkańców w miastem. 4. Relatywnie zwarta zabudowa i historycznie ukształtowana struktura funkcjonalna. 5. Wykształcenie mieszkańców i wysoki poziom edukacji na wszystkich poziomach. 6. Wysoka pozycja rozwojowa miasta, w szczególności w aspekcie gospodarczym. 7. Dobrze rozwinięty ekosystem innowacji, w relacji do rangi miasta. 8. Silny ośrodek leczenia onkologicznego. 9. Zasoby przestrzenne umożliwiające zrównoważony rozwój. 10. Duża aktywność obywatelska. 11. Zmieniające się dopasowanie i upowszechnienie oferty kulturalnej. 12. Zróżnicowana oferta miasta w zakresie sportu. 13. Przyspieszająca transformacja w kierunku zrównoważonej mobilności. 14. Wzmacnianie adaptacji do zmian klimatu i odporności środowiskowej miasta. 15. Ugruntowane rozwiązania systemowe w sektorze komunalnym. 16. Działania miasta nakierowane na zapewnienie ochrony i wzmocnienie odporności społecznej.	1. Trwały negatywny trend demograficzny. 2. Ograniczone zaangażowanie w budowanie wspólnot. 3. Odczucie niewykorzystanego potencjału miejskości. 4. Ograniczone możliwości rozwoju powszechnego dostępu do ochrony zdrowia. 5. Symptomy wykluczenia społecznego w wybranych dzielnicach i grupach społecznych. 6. Narastające potrzeby infrastrukturalne w zakresie zbilansowania energetycznego i środowiskowego. 7. Cyfryzacja sfery publicznej pod presją wyzwań technologicznych i związanych z bezpieczeństwem.
Szanse	Zagrożenia
1. Popyt na usługi wyższego rzędu zgłaszany przez mieszkańców Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii oraz południowej Polski. 2. Rozwój nowoczesnych modeli biznesu w zakresie przemysłów kreatywnych. 3. Edukacja i nauka stanowiące podstawę rozwoju miast.	1. Postępująca polaryzacja hybrydowego świata. 2. Narastające zagrożenia militarne dla Polski, Unii Europejskiej i NATO. 3. Intensywna krajowa i europejska konkurencja w grupie strategicznej miast

4. Wsparcie publiczne dla szeroko rozumianych procesów rozwoju nowych technologii. 5. Renesans inwestycji w centrach miast. 6. Moda na miejskość, miejski styl życia i korzystanie z usług zlokalizowanych w pobliżu miejsca zamieszkania. 7. Zmieniające się wzorce udziału w kulturze. 8. Rosnące zainteresowanie zdrowym stylem życia. 9. Wzrost świadomości w zakresie partycypacji społecznej w procesach rozwojowych miast i ich dzielnic. 10. Zmniejszanie wykluczenia cyfrowego społeczności, w tym przyspieszenie masowej cyfryzacji. 11. Nowe modele codziennego życia. 12. Upowszechnienie transportu publicznego i poprawa jego oferty. 13. Rozwój korytarzy TEN-T, zapewniający jeszcze lepszą dostępność transportową Gliwic w skali europejskiej. 14. Rosnące bezpieczeństwo ekologiczne technologii związanych z energetycznym wykorzystaniem odpadów komunalnych, osadów ściekowych, itp. 15. Dostępność technologii związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, przy jednoczesnym wzroście ich skuteczności dla zapewniania samowystarczalności miast. 16. Szybko rosnąca świadomość znaczenia odporności miast na sytuacje nieprzewidziane i zagrożenia bezpieczeństwa ludności cywilnej. 17. Bezpieczeństwo i cyberbezpieczeństwo jako nowy obszar polityki miejskiej. 18. Rosnąca podaż technologii miasta inteligentnego. 19. Rozwój zastosowań sztucznej inteligencji.	kojarzonych jako miejsca rozwoju nowych technologii i ośrodki kultury. 4. Oddziaływanie kryzysów światowych na przedsiębiorczość lokalną oraz funkcjonowanie firm silnie włączonych w globalne łańcuchy dostaw. 5. Rosnące oczekiwania społeczne w zakresie standardu i dostępności usług publicznych. 6. Narastające wyzwania w zakresie zdrowia psychicznego. 7. Rosnąca skala zjawisk pogodowych generujących konieczność interwencji specjalistycznych służb w mieście. 8. Konieczność ponoszenia dużych nakładów na zbilansowanie energetyczne i środowiskowe standardu usług komunalnych. 9. Wzrost znaczenia kryteriów środowiskowych w decyzjach lokalizacyjnych ludzi i firm. 10. Skłonność inwestorów, szczególnie prywatnych, do tworzenia ofert mieszkaniowych na terenach zielonych, przekładająca się na rozlewanie się zabudowy mieszkaniowej.
---	--

Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

3. Kluczowe postanowienia strategiczne

Wizja Gliwic 2040

Jakich Gliwic chcemy w perspektywie 20 lat?

Gliwice 2040 są dynamicznie rozwijającym się, aktywnym i zorientowanym na przyszłość miastem.

W Gliwicach najważniejsi są ludzie. Ich aspiracjom podporządkowane jest myślenie o roli inwestycji, edukacji, kultury i tożsamości oraz wykorzystaniu zasobów i kształtowaniu środowiska.

Gliwice są w czołówce europejskich miast szybko odczytujących przyszłe trendy. Z wyprzedzeniem tworzą i przyjmują rozwiązania pozwalające sprawnie reagować na zmiany w otoczeniu.

Firmy, instytucje i przestrzenie publiczne tworzą ponadprzeciętną jakość oferty Gliwic w zakresie pracy i spędzania czasu wolnego. Miasto jest filarem Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii i jednym z najważniejszych punktów w południowej części Polski.

Misja samorządu Gliwic

Czym kierować się będą władze, aby się to udało?

Władze Gliwic i instytucje samorządu lokalnego stawiają na nieskrępowane współdziałanie z wszystkimi gotowymi do kreowania rozwoju Miasta.

Tworzenie warunków dla godnej pracy, dostępnego mieszkalnictwa, uczestnictwa w edukacji, kulturze i rekreacji oraz zachowania zdrowia i bezpieczeństwa publicznego jest podstawą równoważenia negatywnych trendów demograficznych i redukcji ryzyka wynikającego ze współczesnych wyzwań społecznych.

Inicjatywność i zaangażowanie mieszkańców oraz biznesu są traktowane priorytetowo.

Kreowanie trwałych rozwiązań systemowych łączy się z otwartością na eksperymentowanie i testowanie nowych pomysłów.

Promowanie działań pomnażających dobrobyt przekłada się na długookresową zdolność samorządu do realizacji zadań publicznych.

Pożądany scenariusz rozwoju miasta

Co stanie się przy naszym udziale?

Dobre gospodarowanie pozostaje wizytówką Gliwic.

Do 2040 roku gospodarka Gliwic przeszła kolejny etap transformacji. Dynamiczny rynek pracy ułatwił zakończenie procesów likwidacyjnych w górnictwie i zmiany w tradycyjnych zakładach przemysłowych. Zdywersyfikowane działalności gospodarcze pozwoliły na utrzymanie wysokiego poziomu zatrudnienia i wynagrodzeń w mieście. Było to możliwe dzięki przedsiębiorczości Gliwiczian, akademickości, innowacyjności, integracji społecznej – obejmującej także cudzoziemców, dobremu zarządzaniu w sferze publicznej, zorientowaniu się na znane wcześniej, a także nowe specjalizacje o długofalowych perspektywach rozwoju oraz otwartości na inkubowanie działalności nieszablonowych. Spędzanie czasu wolnego stało się ważną częścią gospodarki miasta. Przemiany udały się między innymi w wyniku: czerpania korzyści z cyfryzacji i uczenia się, otwartości władz miasta na inicjatywy biznesu, aktywności instytucji otoczenia biznesu, stabilnej i odpowiedzialnej gospodarki przestrzennej oraz przemian przestrzeni publicznych. To one tworzą kontekst życia w mieście, inspirują do zachowania ponadczasowych wartości oraz zachęcają do postaw wyróżniających Gliwiczian na tle mieszkańców innych europejskich miast. Wiedza i kreatywność osadzone w kulturze, dziedzictwie i współczesnych realiach technologicznych są marką Gliwic. Decydują o szybkości reagowania na sytuację globalną i bogactwie mieszkańców oraz ich miasta.

W 2040 roku infrastruktura jest w dużym stopniu ucyfrowiona oraz odporna na zagrożenia cyberbezpieczeństwa, ataki hybrydowe i inne zagrożenia militarne. Znacząco inne jest wyposażenie techniczne zakładów przemysłowych oraz diametralnie zmieniła się logistyka, w tym logistyka miejska. Ciągłe inwestycje biznesu i sfery publicznej nie pozwoliły miastu pozostać w tyle względem najważniejszych miast Europy. W odpowiedzi na to nie tylko zmienił się sposób zarządzania infrastrukturą, ale także modele wykonywania pracy i spędzania czasu wolnego przez mieszkańców. Różnorodność profili zawodowych w mieście współgra z zaawansowaną automatyzacją i robotyzacją i funkcjonuje w warunkach równowagi ze stabilną sytuacją demograficzną miasta. Pozwala mieszkańcom wieść dostatnie życie w rzeczywistości „analogowo-cyfrowej”, a miastu posiadać rezerwy finansowe umożliwiające: zachowanie dziedzictwa materialnego, utrzymywanie wysokiego standardu usług publicznych oraz racjonalne gospodarowanie przestrzenią.

Zaangażowani Gliwiczanie są najważniejszym zasobem miasta.

Do 2040 roku w Gliwicach naturalna stała się skłonność do eksperymentowania i demonstrowania nowości w sferze społecznej. Miasto z powodzeniem wdrożyło politykę ukierunkowaną na zwiększenie dostępności mieszkań oraz stworzyło przestrzeń i narzędzia do realizacji projektów partycypacji obywatelskiej, włączenia społecznego i ekonomii społecznej. Pozwoliło to zminimalizować negatywne trendy demograficzne dzięki zatrzymaniu

mieszkańców w mieście i przyciągnięciu nowych. Kolejne pokolenia młodych Gliwiczan, dążąc do samorozwoju, posiadają potencjał animowania dialogu i przeprowadzenia zmianom różnej skali. Dzięki temu powstało wiele usprawnień, ale także inicjatyw, które przyniosły Gliwicom uznanie na arenie międzynarodowej. Wzrosło znaczenie profilaktyki chorób cywilizacyjnych i poprawiła się dostępność do usług zdrowotnych, w tym dzięki nowoczesnym szpitalom łączącym funkcje kliniczne oraz badawczo-rozwojowe, a także dzięki upowszechnieniu telemedycyny. Gliwice są miastem bezpiecznym oraz przygotowanym do sprawnego reagowania zarówno na polaryzację i konflikty społeczne, jak i na zagrożenia dla ludności w czasie pokoju oraz wobec potencjalnych konfliktów o charakterze militarnym. Ludzie dobrze czują się w Gliwicach i chcą tu mieszkać, wychowywać dzieci oraz spędzać wolny czas. Mieszkańcy czują się współtwórcami swojego miasta. Umiejętnie łączą rzeczywistość ze sferą cyfrową. W tych realiach potrafią przez całe życie rozwijać własną wiedzę, kompetencje i umiejętności społeczne, a co za tym idzie pracować i realizować się jako aktywni mieszkańcy.

W 2040 roku mieszkańcy Gliwic są świadomi roli wiedzy, zaradności i życzliwości w życiu społeczno-gospodarczym. Kreatywna atmosfera miasta akademickiego i innowacyjnego wpływa na zachowania i ambicje ludzi. Profiluje także ofertę edukacyjną, kulturalną, rozrywkową i turystyki biznesowej. Determinuje otwartość, przede wszystkim na: studentów, uczestników wydarzeń, partnerów biznesowych, migrantów – i zachęca do trwałego związania się z Gliwicami. Świadome społeczeństwo dba o osoby niesamodzielne – co oznacza zarówno dobre warunki do wychowania dzieci; jak też odpowiedzialność za osoby, które z różnych względów są zagrożone wykluczeniem. Mieszkańcy Gliwic realizują w mieście swoje cele i pasje oraz biorą odpowiedzialność za rozwój własny, swoich rodzin, wspólnot, dzielnic i całego miasta. Sprawy codzienne, które nie są załatwiane w sposób cyfrowy, rozwiązują w bliskości swojego miejsca zamieszkania, w tym w obszarach nowej zabudowy mieszkaniowej.

Gliwice są wzorcem do naśladowania w zakresie ekologii na terenach miejskich.

Do 2040 roku Gliwice wytworzyły zdolność do budowania konsensusu społecznego wobec istotnych przedsięwzięć środowiskowych. Konsekwentnie realizowano nie tylko procesy inwestycyjne, ale również inspirowano świadomość użytkowników miasta i współkreowano rozwiązania łączące oczekiwania mieszkańców z zapewnieniem sprawności technicznej oraz efektywności ekonomicznej. Dzięki temu w mieście ustanowiono spójny system zieleni oraz nieustępujące światowym standardom rozwiązania z zakresu: energetyki, cyrkularnej gospodarki odpadowej wykorzystującej odzysk energii, błękitno-zielonej gospodarki z wzorcową retencją wód opadowych, zrównoważonego transportu i zrównoważonego budownictwa. Stanowią one podstawę do kreowania demonstratorów nowych rozwiązań dla ekologii obszarów miejskich oraz gwarantują Gliwiczanom bezpieczeństwo w czasach naznaczonych gwałtownymi zjawiskami pogodowymi i zapewniają przyjazne otoczenie dla codziennego życia.

W 2040 roku miasto – choć to samo – jest zupełnie inne. Kolejne dwie dekady postępujących zmian klimatycznych i determinacji świata, by na nie reagować, znacząco zmieniły obraz przestrzeni Gliwic. Zieleń śródmiejska to już nie tylko parki czy skwery, ale też zielone korytarze miasta oraz powszechne przenikanie „szarej” infrastruktury roślinnością. Woda w mieście na nowo stanowi powód do dumy i impuls rozwojowy. W dosłownym znaczeniu tych słów miasto nie traci energii. Jej odzyskiwanie jest domeną miasta i jego wyróżnikiem. Emituje się mniej gazów cieplarnianych, powszechnie korzysta się z odnawialnych źródeł energii i w kompleksowy sposób zarządza się jakością powietrza. Gliwice oferują swoim mieszkańcom wysoki komfort środowiskowy na zurbanizowanym obszarze Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Gliwiczanie są odpowiedzialni za środowisko, a miasto jest postrzegane na zewnątrz jako odporne i regeneratywne.

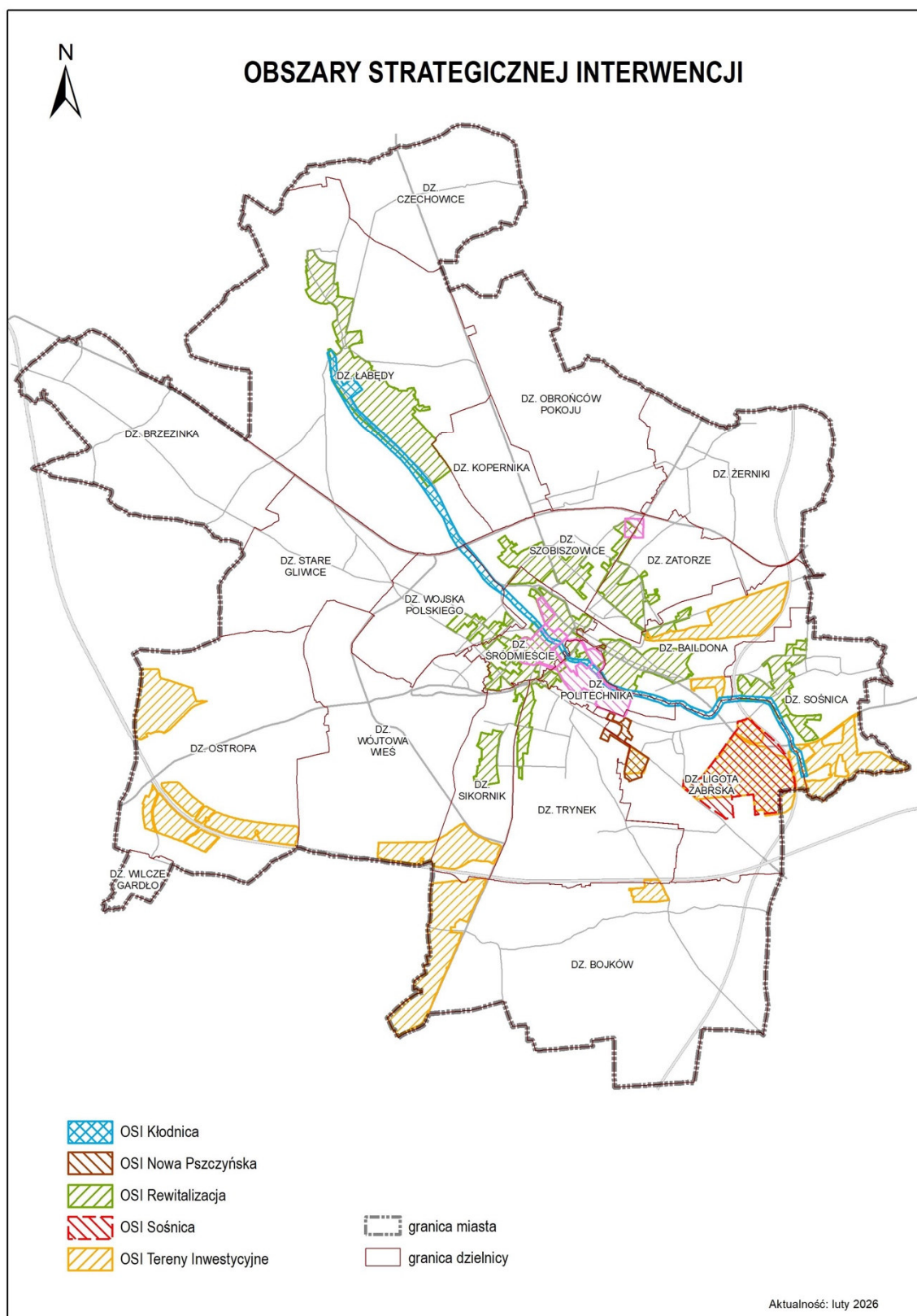
Obszary strategicznej interwencji (OSI) kluczowe dla Gliwic

Tereny, które nadadzą nowe impulsy konkurencyjne Gliwicom.

Przewaga konkurencyjna Gliwic w 2040 r. będzie pochodną konsekwentnej polityki dotyczącej prywatnych i publicznych przedsięwzięć rozwojowych w szczególności skoncentrowanych na obszarach strategicznej interwencji (OSI). Koncepcja wyznaczania OSI została wprowadzona w Polsce do wszystkich dokumentów opisujących rozwój – począwszy od poziomu krajowego, skończywszy na lokalnym. Strategia Gliwice 2040 wyznacza następujące sześć OSI (zob. plansza 1.):

- OSI Tereny Inwestycyjne, obejmujący obszary przyszłych zrównoważonych inwestycji, priorytetowe z perspektywy dalszego rozwoju gospodarczego miasta, w tym tworzenia warunków dla przedsięwzięć o charakterze innowacyjnym;
- OSI Sośnica, dotyczący nowego zagospodarowania terenów po i wokół kopalni Sośnica;
- OSI Kultura i Kreatywność, łączący tereny Śródmieścia – w tym strefę ul. Zwycięstwa. Alei Przyjaźni oraz Rynku i jego sąsiedztwa, dzielnicy akademickiej i otoczenia PreZero Areny Gliwice, wraz z parkami: Chopina oraz im. Bolesława Chrobrego, oraz obszarem Radiostacji Gliwice;
- OSI Kłodnica, tworzący funkcjonalnie ciągły zielony teren rekreacyjny w całym biegu rzeki na obszarze miasta;
- OSI Nowa Pszczyńska, kreujący nową, atrakcyjną przestrzeń, łączącą funkcje biznesowe, turystyczne i mieszkaniowe;
- OSI Rewitalizacja, odpowiadający obszarowi rewitalizacji wyznaczonemu Uchwałą nr LII/1079/2023 Rady Miasta Gliwice z dnia 14 grudnia 2023 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie miasta Gliwice.

Przy czym ich zdefiniowanie nie zawęży oddziaływania strategii jedynie do wymienionych powyżej terenów, lecz nadaje im priorytet w procesach decyzyjnych.

Plansza 1. Obszary Strategicznej Interwencji Gliwice 2040

Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

4. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta

Jak zmieniać się będzie przestrzeń Gliwic?

Sieć osadnicza i tereny gospodarcze

Gliwice wyróżniają się bardzo bogatym zróżnicowaniem przestrzennym z wyraźnie zachowanymi założeniami historycznymi. Element centralny miasta tworzy dobrze wykształcone przestrzennie stare miasto, wokół którego rozwinęło się śródmieście z charakterystyczną wielokondygnacyjną zabudową kwartałową, często o zabytkowym charakterze, o funkcjach głównie mieszkaniowych i usługowych. Pozostałą część struktury miasta tworzą osiedla charakteryzujące się skupioną zabudową mieszkalną. Na obszarze Gliwic wyróżnić można osiedla bloków wielokondygnacyjnych, osiedla domów jednorodzinnych oraz osiedla patronackie położone w sąsiedztwie terenów przemysłowych.

Poza terenami mieszkalnymi występują wielkoobszarowe tereny zajęte pod niską zabudowę centrów handlowych, hal magazynowych i składowych oraz wielkopowierzchniowe kompleksy przemysłowe o zwartej zabudowie.

Zgodnie z danymi miejskiej ewidencji gruntów i budynków za rok 2025 dotyczącymi użytków gruntowych tereny zabudowane stanowiły 31% powierzchni miasta, w tym tereny mieszkaniowe – 12%, tereny przemysłowe – 10%, pozostałe tereny zabudowane – 9%. Udział powierzchni zabudowanej w całkowitej powierzchni miasta wynosił 6%, z czego 34% stanowiły budynki mieszkalne, budynki przemysłowe 24%, a budynki usługowe 7%.

Gliwice, z historycznie ukształtowanym układem dzielnic (włącznie z dużymi osiedlami mieszkaniowymi), cechują się relatywnie zwartą strukturą przestrzenną i posiadają cechy miasta zwartego. W modelu strukturalno-przestrzennym miasta zachowanie tej koncepcji jest jednym z wiodących kierunków rozwojowych. Wszelkie działania ukierunkowane będą na budowę miasta z zachowaniem istniejącej struktury, z jej uzupełnianiem, kontynuowaniem rozpoczętej już urbanizacji terenów dobrze skomunikowanych i wyposażonych w infrastrukturę techniczną oraz z wykorzystaniem terenów poprzemysłowych.

Podstawowe założenia modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej w zakresie zabudowy obejmują zachowanie zwartej i ciągłej struktury miejskiej, a przede wszystkim:

- zachowanie terenów zabudowy mieszkalno-usługowej centrum miasta wraz z uzupełnieniem struktury zabudowy,
- utrzymanie istniejących struktur zabudowy poza centrum: jednorodzinnej, wielorodzinnej, usługowej, usługowo-produkcyjnej wraz z uzupełnieniem tych struktur,
- wskazywanie terenów – potencjałów mieszkaniowych jako rezerw pod mieszkalnictwo jednorodzinne i wielorodzinne, w sposób racjonalny i w zgodzie z zapisami miejscowych

planów zagospodarowania przestrzennego, jako kontynuacja już rozpoczętych procesów urbanizacyjnych,

- wyznaczanie rezerw terenowych pod rozwój produkcji i usług w oparciu o zasady racjonalnej gospodarki terenami pod zabudowę, biorąc pod uwagę rzeczywiste zapotrzebowania miasta i aktywizację gospodarczą.

Założenia modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej uwzględniają zachowanie krajobrazów priorytetowych wyznaczonych w Audycie krajobrazowym Województwa Śląskiego

Miejskie inwestycje mieszkaniowe będą prowadzone z pierwszeństwem wykorzystania rezerw obszarów niezabudowanych w przestrzeni już zurbanizowanej, dobrze skomunikowanej i wyposażonej w infrastrukturę techniczną, nad zajmowaniem nowych przestrzeni.

Kluczową inwestycją wykorzystującą te rezerwy i będącą odpowiedzią na realne potrzeby jest plan budowy mieszkań w ramach zasobów komunalnych i TBS – projekt kluczowy „Tysiąc mieszkań”.

W modelu zakłada się uwolnienie terenów pod budownictwo mieszkaniowe:

- w południowej części miasta (dzielnica Bojków),
- w centrum miasta, gdzie planowana jest zmiana funkcji terenów z usługowo-produkcyjnej na usługowo-mieszkaniową, na obszarze historycznych zabudowań przemysłowych.

Ze względu na fakt, że dotychczas wyznaczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego tereny pod zabudowę mieszkaniową nie zostały jeszcze zabudowane, zakłada się tylko nieznaczne, punktowe zwiększenie takich terenów w kolejnych planach miejscowych.

W odniesieniu do nowych terenów przeznaczonych pod inwestycje usługowe i przemysłowe przyjęto zasadę zrównoważonego rozwoju miasta z dbałością o równowagę między funkcjami gospodarczymi a środowiskowymi. Planowane inwestycje mają w pełni wykorzystać potencjał gospodarczy miasta, a przede wszystkim mają służyć wzmocnieniu istniejących oraz wykreowaniu nowych perspektywicznych specjalizacji technologicznych miasta.

W modelu ujęto granice OSI Tereny Inwestycyjne, które stanowią kluczowe obszary rozwoju gospodarczego. Charakteryzują się one korzystnym położeniem, dostępnością komunikacyjną oraz wysokim potencjałem adaptacyjnym pod innowacyjne i zaawansowane technologicznie przedsięwzięcia inwestycyjne.

W Gliwicach zlokalizowanych jest wiele obiektów zajmowanych przez podmioty, które zajmują się badaniami i pracami naukowymi ukierunkowanymi na poszukiwanie innowacyjnych rozwiązań w celu ich wdrożenia i zastosowania w praktyce. Są to m.in.: Politechnika Śląska, Górnośląski Akcelerator Przedsiębiorczości Rynkowej Sp. z o.o., Park Naukowo-Technologiczny Technopark Gliwice, Narodowy Instytut Onkologii im. Marii Skłodowskiej-

Curie – Państwowy Instytut Badawczy Oddział w Gliwicach oraz liczne instytuty naukowe i badawcze.

Powyższe postanowienia zilustrowano na planszach 2-3.

Ważnym założeniem przyjętym w modelu jest także kontynuacja programu rewitalizacji oraz zagospodarowania obszarów zdegradowanych, które utraciły swoją użyteczność i walory, mająca na celu „zwrócenie” miastu tych obszarów i nadanie im nowych funkcji. Takim elementem programu jest wyznaczenie Obszaru Strategicznej Interwencji Sośnica, który dotyczy zagospodarowania terenów po kopalni Sośnica i wokół niej (plansza 1. na wcześniejszych stronach).

Sieć transportowa

Największe inwestycje drogowe na terenie Gliwic zrealizowane zostały na przestrzeni lat 1997–2020. Są nimi: autostrady A4 i A1, Drogowa Trasa Średnicowa, obwodnica zachodnia oraz fragment obwodnicy południowej.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej oparto zatem na istniejącym układzie sieci dróg z uwzględnieniem jego rozbudowy w zakresie dróg głównych i zbiorczych jako tych, które będą miały największy wpływ na zmiany w funkcjonowaniu i przestrzeni miasta.

W modelu sieci drogowej zakłada się rozbudowę istniejącej struktury drogowej o nowe inwestycje mające znaczenie w skali miasta, przede wszystkim jako realizację rozpoczętych już zamierzeń dążących do rozbudowy koncentrycznego – historycznie uwarunkowanego – modelu układu drogowego o układ obwodnicowy, jako uzupełnienie i usprawnienie istniejącej sieci drogowej. Szczególnie istotnym przedsięwzięciem jest realizacja projektu kluczowego pn. „Obwodnica Gliwic”, który zakłada domknięcie ciągu komunikacyjnego wokół południowo-zachodniej części miasta.

Głównym założeniem dla rozwoju układu drogowego jest kontynuacja wyprowadzenia ruchu samochodowego, zwłaszcza tranzytowego z centrum miasta, gdzie dodatkowo wprowadzone są ograniczenia możliwości poruszania się pojazdów na rzecz pozostałych użytkowników ruchu, rozproszenie natężenia ruchu drogowego na terenie miasta oraz poprawa skomunikowania dzielnic położonych poza centrum. Istotnym elementem realizacji tych celów jest m.in. planowana budowa obwodnicy Ostropa, jako składowa projektu kluczowego, która ma przejąć część ruchu tranzytowego i odciążać lokalny układ drogowy.

Wyprowadzenie ruchu samochodowego z centrum miasta będzie realizowane także poprzez budowę węzłów przesiadkowych zlokalizowanych poza jego centrum. Planowane węzły wraz z istniejącym Centrum Przesiadkowym Gliwice będą stanowiły zintegrowane węzły komunikacyjne, łączące różne formy transportu, co podniesie efektywność całego systemu komunikacyjnego.

Docelowo odciążenie układu drogowego Gliwic powinno zostać zapewnione przez rozwój Kolei Metropolitalnej GZM i modernizację oraz rozbudowę linii kolejowych przez PKP. Dwa spośród nowych węzłów przesiadkowych będą zintegrowane z koleją.

Odciążenie centrum miasta, a także rozwiązanie problemów z parkowaniem w centrum, będzie realizowane poprzez budowę parkingów wielopoziomowych, które docelowo mają łączyć funkcję parkingową z usługami i rekreacją.

Ważnym elementem systemu transportowego jest układ dróg rowerowych. Model jego rozwoju został oparty na istniejących trasach rowerowych i zakłada stworzenie ciągłej oraz spójnej sieci tras rowerowych w celu skomunikowania dzielnic z centrum miasta, a także połączenia z gminami ościennymi i zapewnienia alternatywnego w stosunku do ruchu samochodowego sposobu poruszania się po mieście. Wskazane przebiegi tras są orientacyjne, a założona koncepcja w zależności od uwarunkowań, struktury własności i aspektów technicznych może ulec zmianie. Powyższe rozwiązania wpisują się w tworzony System Tras Rowerowych GZM. W granicach Gliwic wyznaczone są przebiegi licznych planowanych tras rowerowych, w tym tzw. velostrady metropolitalnej.

Rozwój infrastruktury rowerowej będzie realizowany z zachowaniem zasad:

- rozbudowy tras rowerowych, tak aby stworzyły spójną sieć wewnętrzną i metropolitalną, umożliwiającą bezpieczny i płynny przejazd rowerem przez miasto, zarówno w celach rekreacyjnych, jak i codziennych dojazdach do pracy/szkoły,
- utrzymania/rozbudowy oferty rowerów publicznych (w ramach Systemu Roweru Metropolitalnego).

Powyższe postanowienia zilustrowano na planszach 4 i 5.

Infrastruktura techniczna

Zadania z zakresu wytwarzania, przesyłania i dystrybucji ciepła na potrzeby centralnego ogrzewania i ciepłej wody na terenie miasta realizuje Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej (PEC). Do miejskiej sieci ciepłowniczej przyłączone są 2579 budynki, co stanowi prawie 54 tys. mieszkań, w tym 26,7 tys. mieszkań zaopatrywanych jest także w ciepłą wodę użytkową (stan na 30.09.2025). Ciepło wytwarzane jest w dwóch kotłowniach opalanych węglem kamiennym i jednej kotłowni lokalnej gazowej. Inwestycje ciepłownicze ujęte w modelu związane są przede wszystkim z tendencją odchodzenia od węglowych źródeł ciepła w kierunku bardziej ekologicznych rozwiązań. W modelu została ujęta kluczowa inwestycja PEC pn.: „Dekarbonizacja gliwickiego systemu ciepłowniczego poprzez utworzenie Parku Zielonej Energii do produkcji energii z odpadów oraz wykorzystanie energii ścieków komunalnych oraz dywersyfikacji centralnego źródła ciepła”, która obejmuje cztery (szerzej opisane w rozdziale dotyczącym projektów kluczowych) składowe:

- Park Zielonej Energii,

- zabudowa przemysłowa wieloformatowego pola solarnego o mocy do 13,5 MWt produkującego ciepło na potrzeby mieszkańców Gliwic,
- budowa instalacji służącej do odzysku ciepła zawartego w ściekach komunalnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, w tym budowa wielkoskalowej pompy ciepła,
- budowa farmy fotowoltaicznej o mocy do 4 MWe wraz z zabudową akumulatora na energię elektryczną.

Pozostałe inwestycje, to realizowane w trybie ciągłym rozbudowy i modernizacje miejskiej sieci ciepłowniczej oraz przyłącza nowych odbiorców do sieci. Podstawowe dla ciepłownictwa w Gliwicach będą przedsięwzięcia polegające na: pozyskiwaniu i przyłączaniu nowych odbiorców, likwidacji grupowych stacji wymienników ciepła, likwidacji niskiej emisji oraz wprowadzaniu rozwiązań poprawiających hydraulikę i efektywność systemu ciepłowniczego. Z kolei w ramach działalności Przedsiębiorstwa Zagospodarowania Odpadów przewidziano uruchomienie biogazowni.

Zadania z zakresu zbiorowego zaopatrzenia Gliwic w wodę pitną i zbiorowego odprowadzania ścieków realizuje Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. (PWIK). Woda dostarczana odbiorcom pochodzi głównie z własnych ujęć głębinowych oraz w mniejszej części z uzdatnionej wody powierzchniowej i podziemnej zakupionej od Górnośląskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów w Katowicach. Długość sieci wodociągowej (stan na 31.12.2025) wynosi 781 km, a stopień zwodociągowania wynosi 99,9% mieszkańców. Natomiast długość sieci kanalizacyjnej sanitarnej i ogólnospławnej (stan na 31.12.2025) wynosi 648 km, a stopień skanalizowania miasta – 99,8% mieszkańców. PWIK obsługuje Centralną Oczyszczalnię Ścieków przy ul. Edisona, która korzysta z metody oczyszczania mechaniczno-biologicznego z możliwością chemicznego wspomaganie.

Planowana realizacja przedsięwzięć ujętych w modelu obejmuje budowę i modernizację sieci wodociągowych oraz sieci kanalizacji sanitarnej na potrzeby rozwijającego się mieszkalnictwa i przemysłu. Pozwoli to na poprawę gospodarki wodno-ściekowej, zarówno w odniesieniu do systemu sieciowego, jak i procesów uzdatniania wody i oczyszczania ścieków. W związku z wyznaczeniem nowych terenów pod rozwój zabudowy mieszkaniowo-usługowej oraz działalności usługowej i produkcyjnej w najbliższej przyszłości planowana jest rozbudowa przestrzenna sieci w celu zapewnienia obsługi tych obszarów.

Znaczące planowane inwestycje ujęte w modelu związane są z oczyszczaniem ścieków i dotyczą modernizacji Centralnej Oczyszczalni Ścieków w Gliwicach.

Planowane inwestycje w zakresie odwodnienia dotyczą budowy urządzeń do retencjonowania wód i opóźnienia ich spływu do odbiorników oraz budowy sieci kanalizacji deszczowej.

Ujęta w modelu budowa Miejskiego Data Center wraz z infrastrukturą towarzyszącą zapewni ciągłość działania kluczowych systemów miejskich, wpłynie na zwiększenia niezawodności infrastruktury IT wraz z podniesieniem poziomu cyberbezpieczeństwa oraz centralizacji

zarządzania zasobami teleinformatycznymi. Inwestycja będzie stanowiła fundament dalszej cyfryzacji usług publicznych oraz rozwoju nowoczesnego, bezpiecznego i odpornego na zagrożenia miasta.

Powyższe postanowienia zilustrowano na planszy 6.

Kultura

Funkcjonujące w mieście obiekty, w których świadczone są usługi związane z upowszechnianiem kultury, stanowią o rozkładzie w przestrzeni miasta głównych funkcji ponadlokalnych Gliwic, innych niż związane z działalnością gospodarczą. Miejsca te stanowią zatem również istotne koncentraty ruchu. Do kluczowych obiektów kultury zaliczyć można: Rynek, halę sportowo-widowiskową PreZero Arena Gliwice, Ruiny Teatru Victoria i scena Bojków (Centrum Kultury Victoria), Teatr Miejski w Gliwicach, Kino Studyjne „Amok”, amfiteatr przy kościele św. Jacka, Muzeum w Gliwicach, Miejską Bibliotekę Publiczną w Gliwicach, dzielnicę akademicką, obiekty Radiostacji, obiekty rewitalizowane, zabytki, takie jak Ratusz, Dom tekstylny Weichmanna, kamienice zlokalizowane na obszarze Starówki i wzdłuż ul. Zwycięstwa. Wiele z tych obiektów stanowi trzon OSI Kultura i Kreatywność.

Wiele z nich koncentruje się w centralnej części miasta, lecz część obiektów, np. filie Biblioteki czy zabytki, rozproszone są na całym jego obszarze.

Szczególną formą strategicznej orientacji na rozwój obiektów i przestrzeni związanych z kulturą jest wyznaczenie Obszaru Strategicznej Interwencji Kultura i Kreatywność, łączącego obszar PreZero Areny Gliwice przez dzielnicę akademicką z centralną częścią miasta, w tym starówką. Dodatkową częścią OSI jest zabytkowy kompleks urbanistyczny Radiostacji Gliwice.

W kolejnych latach zakładać należy rozwój tej strefy, w pierwszej kolejności w kierunku zachodnim w zabudowie śródmiejskiej dzielnic Śródmieście i Wójtowa Wieś.

W modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej założono dalszy rozwój oferowanych usług kultury ważnych dla społeczności lokalnej, według idei miasta zwartego. Planowane są również przedsięwzięcia o charakterze ponadlokalnym, jak realizacja projektu kluczowego rewitalizacji Ruin Teatru Miejskiego Victoria. Funkcjonujące w mieście obiekty kultury stanowią bazę, która może inspirować kolejne inicjatywy kreatywne oraz biznesowe do wypełnienia przestrzeni między nimi. Miasto jest otwarte na udostępnianie infrastruktury dla nowych podmiotów w celu wspierania wydarzeń kulturalnych i kulturalnooświatowych czy innych form spędzania czasu wolnego.

Obiekty kultury muszą cechować się wysokim standardem dostępności. Ich rozwój podyktowany jest orientacją na wspieranie:

- rozpoznawalnej marki miasta bazującej na kulturze, tożsamości, sztuce, zabytkach, ofercie kulturowej i atrakcyjnych formach spędzania czasu w Gliwicach,

- oferty turystyki weekendowej i eventowej,
- centrów lokalnych, sprzyjających integracji społecznej oraz budowaniu tożsamości dzielnicowych w oparciu o lokalne dziedzictwo.

Powyższe postanowienia zilustrowano na planszy 7.

System przyrodniczy miasta

Kluczowe dla modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Gliwic, ze względu na rolę pełnioną w systemie przyrodniczym miasta, są:

- tereny najcenniejsze przyrodniczo, objęte lub wskazane do objęcia powierzchniowymi formami ochrony przyrody:
 - Las Dąbrowa (rezerwat przyrody),
 - Ujście Kłodnicy do zbiornika Dzierżno Duże, Łąki w dolinie Kłodnicy, Dolina Potoku Leśnego, Dolina potoku Doa-Wójtowianki, zadrzewienia i staw przy ul. Wakacyjnej, Stawy w rejonie ul. Lubelskiej;
- pozostałe tereny cenne przyrodniczo:
 - tereny leśne (Las Łabędzki, Las Fazanica, Las Żernicki, fragment Lasu Dąbrowa poza granicami rezerwatu, park leśny przy ul. Chorzowskiej, teren poligonu przy ul. Ku Dołom),
 - tereny związane z siecią hydrograficzną – doliny Kłodnicy i pozostałych cieków wodnych, otoczenie Jeziora Czechowickiego, stawy i glinianki;
- tereny zieleni urządzonej:
 - cenne parki: Chopina, Chrobrego, Grunwaldzki, Mickiewicza, Starochozielski, skwer Dessau, a także szpalery drzew wpisane do rejestru zabytków,
 - pozostałe miejskie tereny zielone;
- cenne tereny otwarte, m.in. będące kluczowymi fragmentami korytarzy przewietrzających, oraz stanowiące ich bezpośrednie otoczenie;
- tereny w granicach korytarzy ekologicznych.

Do działań kluczowych dla zachowania zdolności środowiska do samoregulacji należą:

- ochrona naturalnych fragmentów przyrody nieożywionej i ożywionej (lasów, zadrzewień, wód płynących i stojących, łąk i obszarów podmokłych);
- powiązanie terenów zieleni z dolinami i ciekami wodnymi w funkcjonalny układ korytarzy ekologicznych;
- włączenie terenów miasta w szerszy system ekologiczny jego otoczenia.

W związku z powyższym, kontynuowane będą przyjęte wcześniej założenia oraz postanowienia dotyczące inwestycji w zakresie realizacji polityki miejskiej dotyczącej zieleni i wód. W odniesieniu do terenów cennych przyrodniczo kluczowym aspektem jest ochrona tych terenów przed zabudową i jej negatywnym oddziaływaniem, a także zachowanie w jak największym stopniu ich obecnej funkcji przyrodniczej, z możliwością realizacji działań

wspomagających regenerację ekosystemów, a także zagospodarowania nie wpływającego negatywnie na najważniejsze procesy przyrodnicze na ich obszarze (np. zagospodarowanie rekreacyjne, zieleni urządzona).

Na wymienionych wyżej terenach cennych przyrodniczo i wskazanych do objęcia ochroną, będą prowadzone działania mające na celu ustanowienie użytków ekologicznych. Pozwoli to za zachowanie ich wartości przyrodniczych, przy jednoczesnym dopuszczeniu zagospodarowania, które nie wpłynie negatywnie na cenne ekosystemy.

W przypadku terenów zieleni urządzonych działania obejmują: planowany dalszy rozwój terenów zieleni publicznej, tworzenie parków kieszonkowych, kontynuowanie nasadzeń, tworzenie alejek, trawników, małej architektury, stref rekreacji itp. Ze względu na odczuwalne skutki intensywnego zagospodarowania centrum miasta (miejska wyspa ciepła, ograniczenie adwekcji), które będą zwiększać swoje natężenie w wyniku zmian klimatycznych, należy dążyć do zwiększenia powierzchni publicznie dostępnych terenów zielonych. Konieczne jest podejmowanie działań w celu włączenia terenów zielonych w spójny system lokalnych płatów i korytarzy ekologicznych. Podstawą funkcjonowania systemu powinny być w miarę możliwości naturalnie ukształtowane korytarze ekologiczne, bazujące przede wszystkim na dolinach cieków wodnych. W przypadku przerwania ciągłości naturalnych korytarzy, uzupełnienie powinny stanowić odpowiednio ukształtowane ciągi i obszary zieleni, w tym na obszarze centrum miasta – zaprojektowane tak, by pełnić jednocześnie funkcje przyrodnicze oraz stanowić tereny rekreacyjne i korytarze zrównoważonej mobilności (ciągi pieszo-rowerowe, drogi rowerowe). Natomiast w zakresie wód obejmują: dbałość o utrzymanie rzek, potoków i zbiorników oraz podnoszenie jakości i czystości wód, utrzymanie poziomu wód gruntowych i zapobieganie skutkom suszy, tworzenie zbiorników retencyjnych zgodnie z potrzebami, ulepszanie tradycyjnej infrastruktury służącej odprowadzaniu wody, tworzenie potrzebnych instalacji itp. Wśród inwestorów upowszechniane będą rekomendacje dotyczące zrównoważonego budownictwa, uwzględniające między innymi zagadnienia: małej retencji, zielonych dachów, przepuszczalnej powierzchni, minimalizacji powierzchni zabetonowanej oraz stosowania rekompensat w postaci zieleni.

Z perspektywy strategii Gliwice 2040 kluczowe będzie zintegrowane działanie na Obszarze Strategicznej Interwencji Kłodnica.

Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury w mieście prowadzony będzie z poszanowaniem zasad:

- zrównoważonego gospodarowania elementami błękitno-zielonej infrastruktury, w tym tworzenia nowych inwestycji z poszanowaniem i wykorzystaniem terenów wodnych i zieleni;
- tworzenia nowych zielonych miejsc (parki, skwery), uwzględniających potrzeby różnych grup mieszkańców, wkomponowanych w struktury osiedli/dzielnicy;

- zapewnienia dobrej dostępności (pieszej, rowerowej, transportem zbiorowym) do obiektów zieleni publicznej i zbiorników wodnych;
- włączania mieszkańców i biznesu (inwestorów) w procesy rozwoju zieleni w mieście przez projekty aktywizujące lokalną społeczność i wzbudzające potrzebę dbania o otaczającą zielen;
- podejmowania licznych inicjatyw związanych z ochroną środowiska, ekologią i spowalnianiem zmian klimatycznych, inwestycjami w zieloną i małą retencję oraz zielone zmiany w mieście;
- łagodzenia stopnia odczuwania długotrwałych upałów i susz;
- zapewniania ochrony przeciwpowodziowej;
- współdziałania z gminami ościennymi w zakresie rozwiązań inżynierskich i praktyk w gospodarce wodnej i wodno-ściekowej, dostosowanych do wspólnych uwarunkowań zlewniowych.

Powyższe postanowienia zilustrowano na planszy 8.

Sport i rekreacja

W skład istniejącej bazy sportowej i rekreacyjnej w Gliwicach wchodzi ponad 100 boisk sportowych (do piłki nożnej, siatkówki, koszykówki). Przy ul. Okrzei zlokalizowany jest Stadion Miejski w Gliwicach im. Piotra Wieczorka. Do bazy obiektów sportowych zalicza się także kryte pływalnie, hale sportowe, korty tenisowe, kryte lodowisko i arenę lekkoatletyczną. Ważnym obiektem, nie tylko sportowym, ale także kulturalnym, jest hala widowiskowo-sportowa PreZero Arena Gliwice. Obiektami o funkcji rekreacyjnej/turystycznej są: drogi rowerowe (opisane szerzej w części dotyczącej układu drogowego), Marina Gliwice, Ośrodek Czechowice, Kąpielisko Leśne, Radiostacja, lotnisko, Palmiarnia, plac Krakowski, tężnia oraz parki i skwery zazwyczaj wyposażone w place zabaw, siłownie zewnętrzne i małą architekturę. Realizowana jest również rozbudowa infrastruktury - w tym powstaje kompleks sportowy przy ul. Jagodowej i obiekt w dzielnicy Ostropa.

Zasadami, które będą stosowane w planowaniu dalszego rozwoju infrastruktury sportu i rekreacji, są:

- tworzenie nowych miejsc rekreacji (parki, skwery) uwzględniających potrzeby różnych grup mieszkańców oraz wkomponowanych w struktury osiedli/dzielnicy,
- tworzenie infrastruktury sportowej i rekreacyjnej z poszanowaniem i wykorzystaniem terenów zieleni,
- zwiększanie dostępności terenów zieleni będących miejscem odpoczynku i rekreacji dla mieszkańców,
- zapewnianie dobrej dostępności (pieszej, rowerowej, transportem zbiorowym) do obiektów sportowych i rekreacyjnych.

Powyższe postanowienia zilustrowano na planszy 9.

Edukacja, zdrowie i usługi społeczne

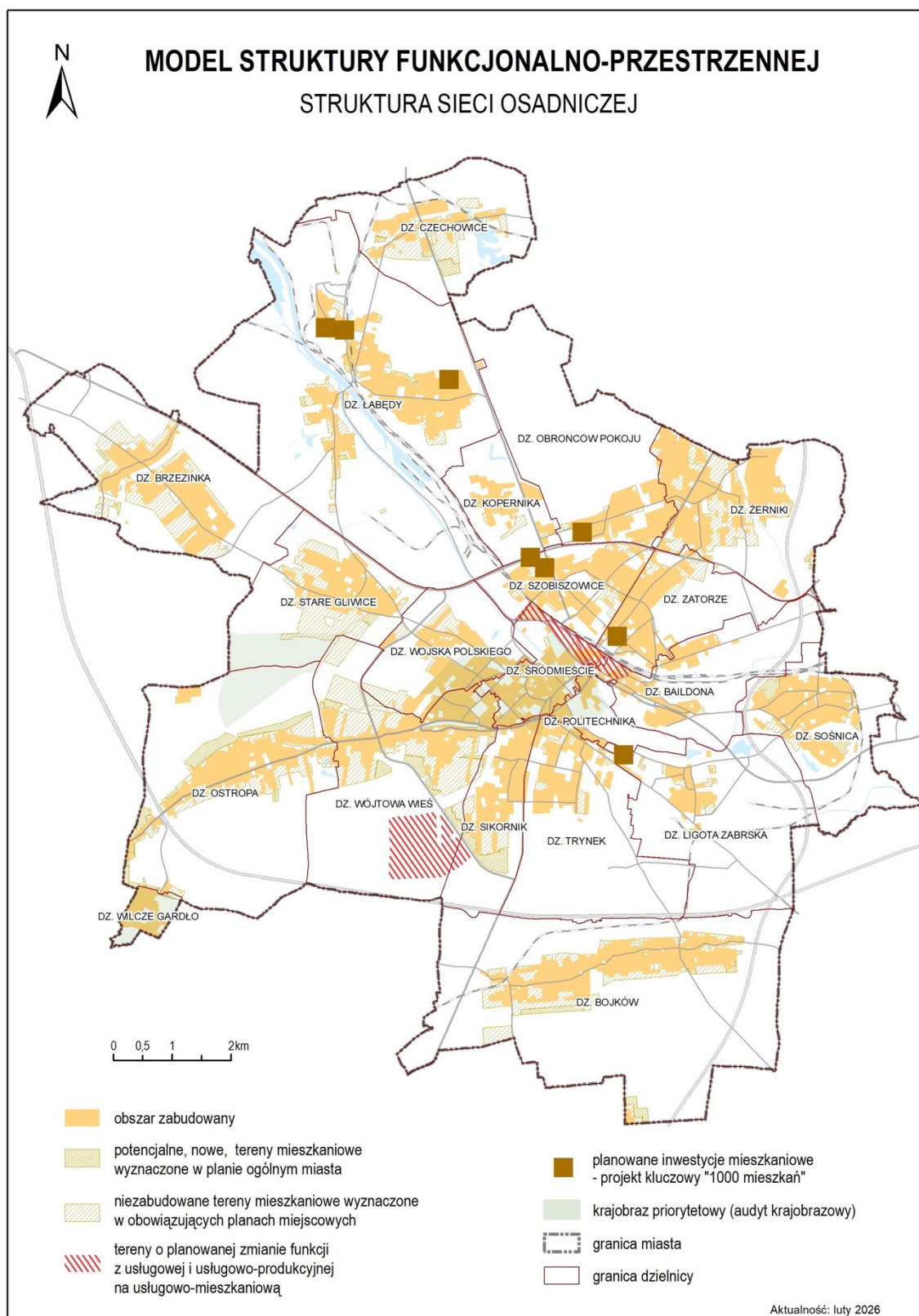
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej w zakresie edukacji, zdrowia i usług społecznych został oparty na istniejącej w Gliwicach bazie obiektów, w skład której wchodzi: żłobki publiczne (4 obiekty), przedszkola publiczne (31 obiektów), oddziały przedszkolne przy szkołach (9 oddziałów), szkoły publiczne podstawowe (35 obiektów) i średnie (13 liceów i 7 techników), inne szkoły publiczne (7 branżowych szkół I stopnia, 2 branżowe szkoły II stopnia, 3 szkoły policealne, 1 szkoła specjalna przysposabiająca do pracy), inne publiczne placówki oświaty (Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy, Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii, Centrum Kształcenia Zawodowego, schronisko, internat, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Młodzieżowy Dom Kultury), Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia, Politechnika Śląska, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa, Wyższa Szkoła Humanitas oraz szpitale (2 szpitale oraz Narodowy Instytut Onkologii im. M. Skłodowskiej-Curie), podmioty lecznicze świadczące podstawową opiekę zdrowotną – POZ (32 placówki), a także instytucje pomocy społecznej (Ośrodek Pomocy Społecznej), Domy Pomocy Społecznej (2 obiekty), placówki policji (komenda i cztery komisariaty), siedziby służb ratowniczych (Centrum Ratownictwa Gliwice, stacja pogotowia ratunkowego, Straż Miejska, Państwowa Straż Pożarna oraz Ochotnicza Straż Pożarna: Bojków, Brzezinka, Ostropa), a także siedziby urzędów i instytucji.

Planowane są dalsze inwestycje z zakresu infrastruktury edukacyjnej, opieki zdrowia i instytucji społecznych. Szczególnie istotną inwestycją zaznaczoną w modelu jest budowa Szpitala Uniwersyteckiego – Centrum Chorób Cywilizacyjnych oraz budowa budynku przedszkola przy ul. Szafirowej.

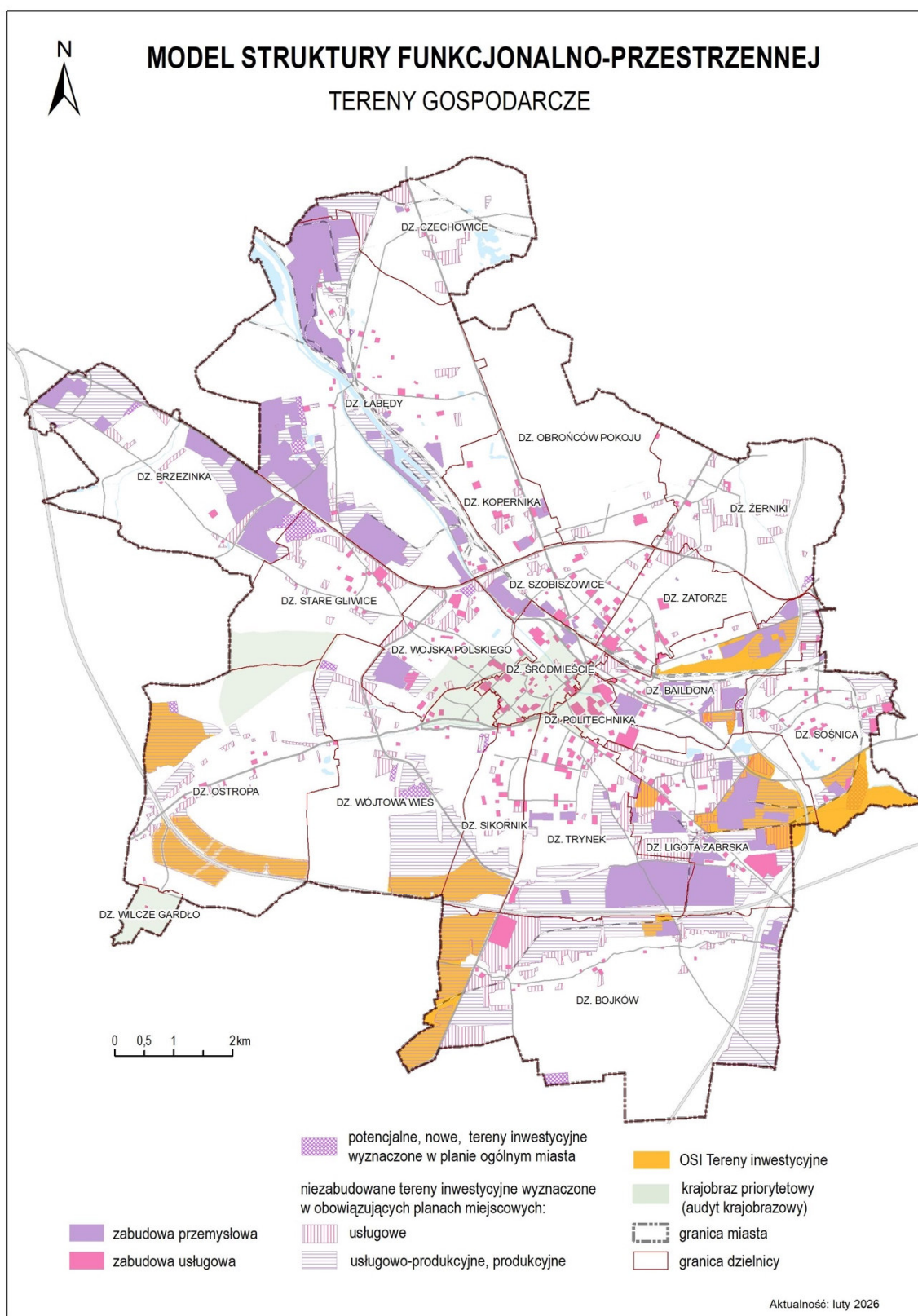
Rozwój sieci omawianych w tej części obiektów prowadzony będzie z zachowaniem zasad:

- dostosowania lokalizacji placówek oświaty do liczby mieszkańców, zwłaszcza na nowych terenach mieszkaniowych i powiększających się osiedlach (rozbudowa istniejących);
- tworzenia bezpiecznych ulic w pobliżu budynków oświaty (uspokajanie ruchu, bezpieczne, dobrze oznakowane i oświetlone przejścia dla pieszych);
- zwiększania dostępności mieszkańców do usług społecznych, służących wspieraniu osób będących w potrzebie oraz będących miejscem wzajemnej pomocy mieszkańców i rozwoju wolontariatu;
- rozwoju atrakcyjnych i żywych centrów lokalnych, sprzyjających integracji i zaangażowaniu mieszkańców w życie miasta;
- lokalizowania obiektów usług społecznych w budynkach przystosowanych dla osób z niepełnosprawnościami i ograniczeniami ruchu;
- zapewniania dobrej dostępności (pieszej, rowerowej, transportu zbiorowego) do placówek edukacji, opieki zdrowia i usług społecznych.

Powyższe postanowienia zilustrowano na planszy 10.

Plansza 2. Struktura sieci osadniczej
 Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

Plansza 3. Tereny gospodarcze

Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

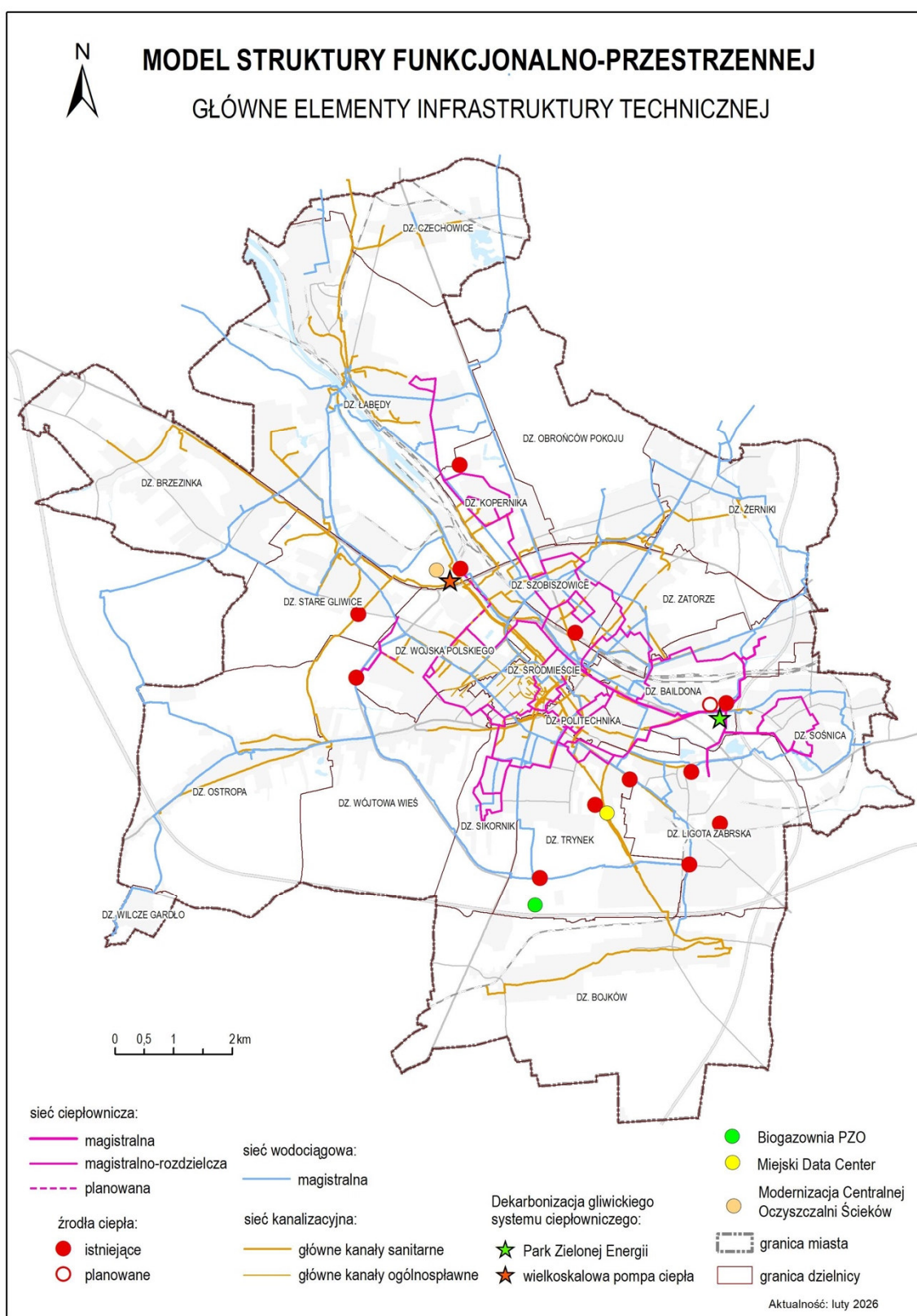
Plansza 4. Główne elementy sieci transportowych

Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

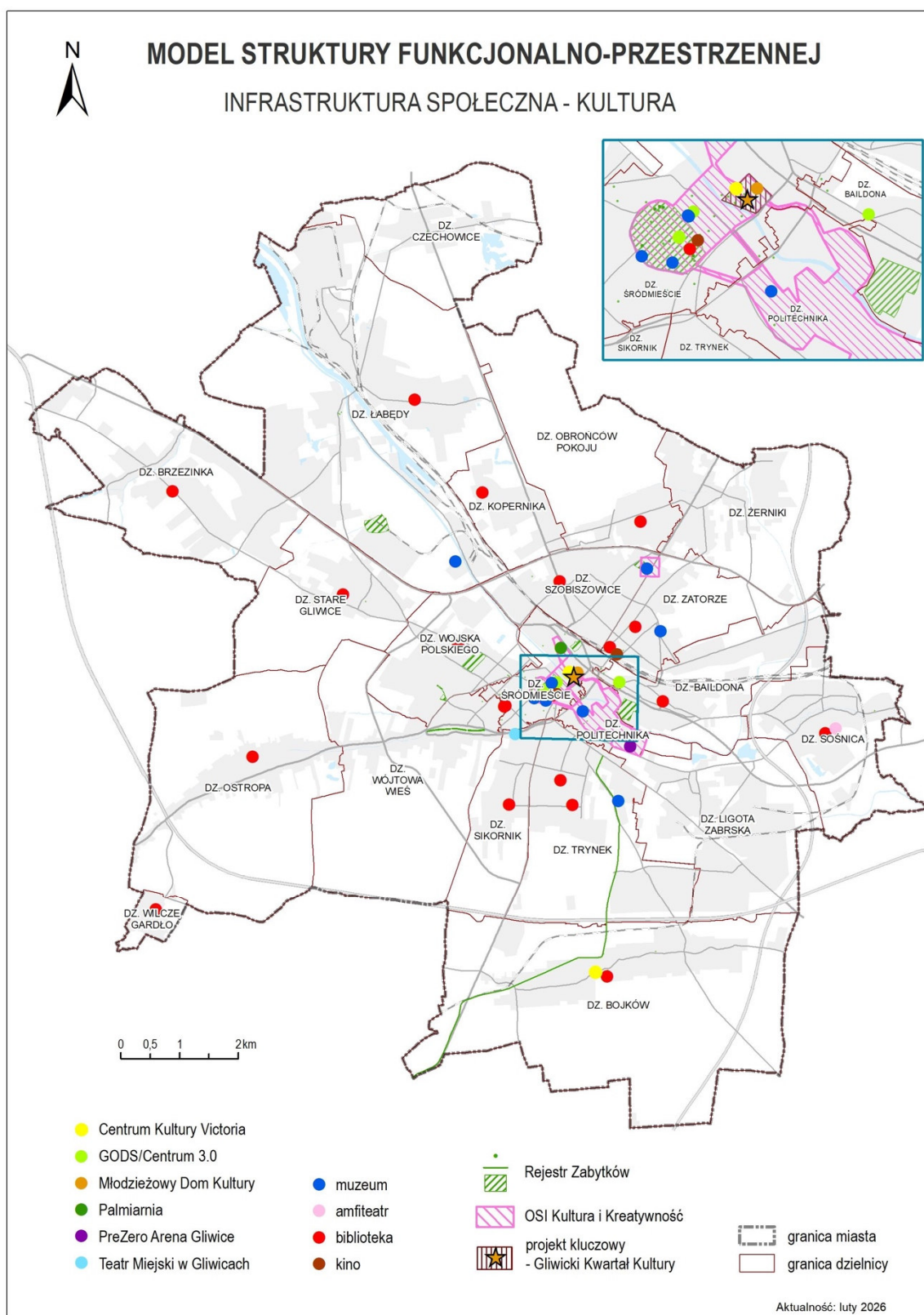
Plansza 5. Sieć transportowa – trasy rowerowe

Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

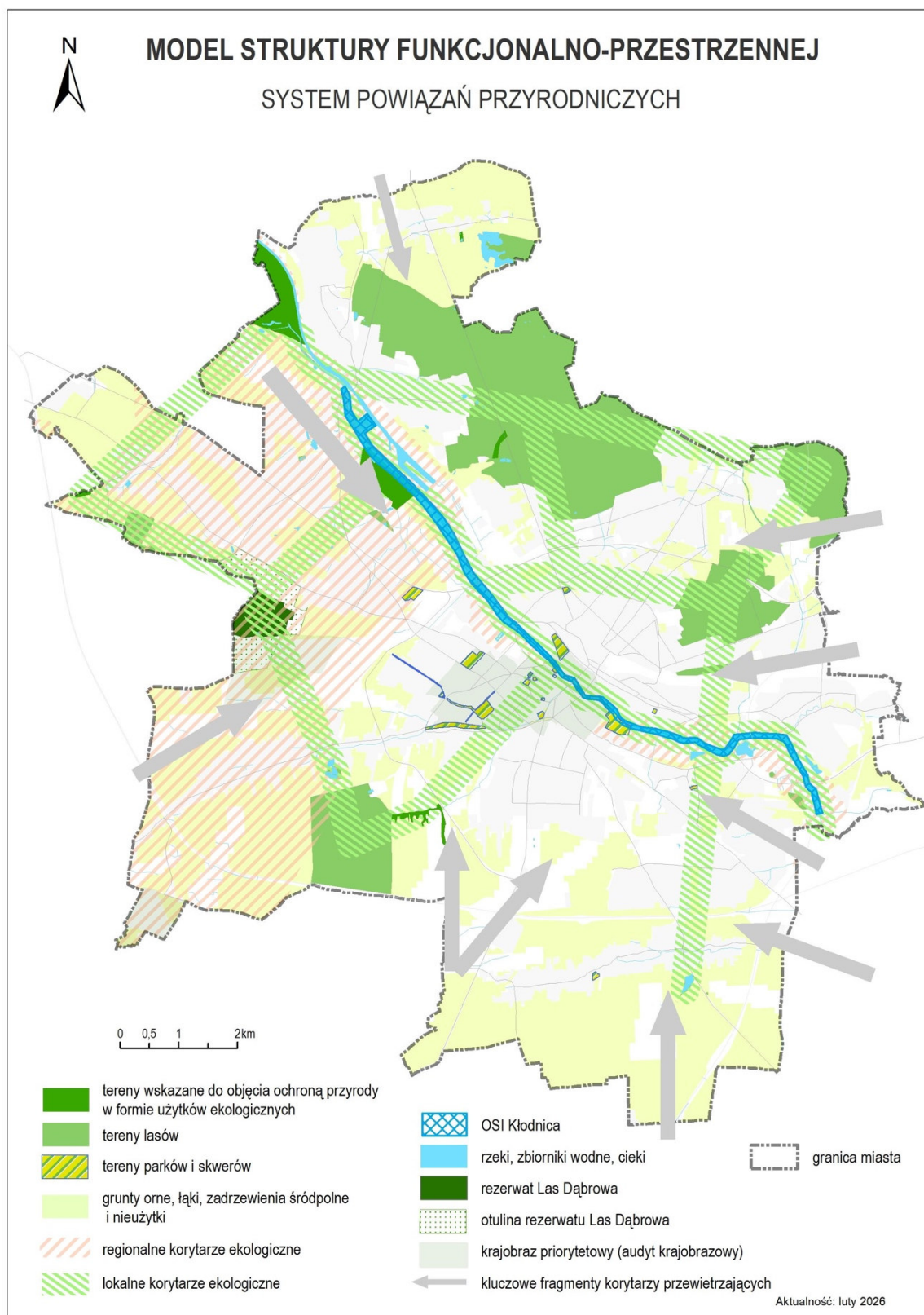
Plansza 6. Główne elementy infrastruktury technicznej

Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

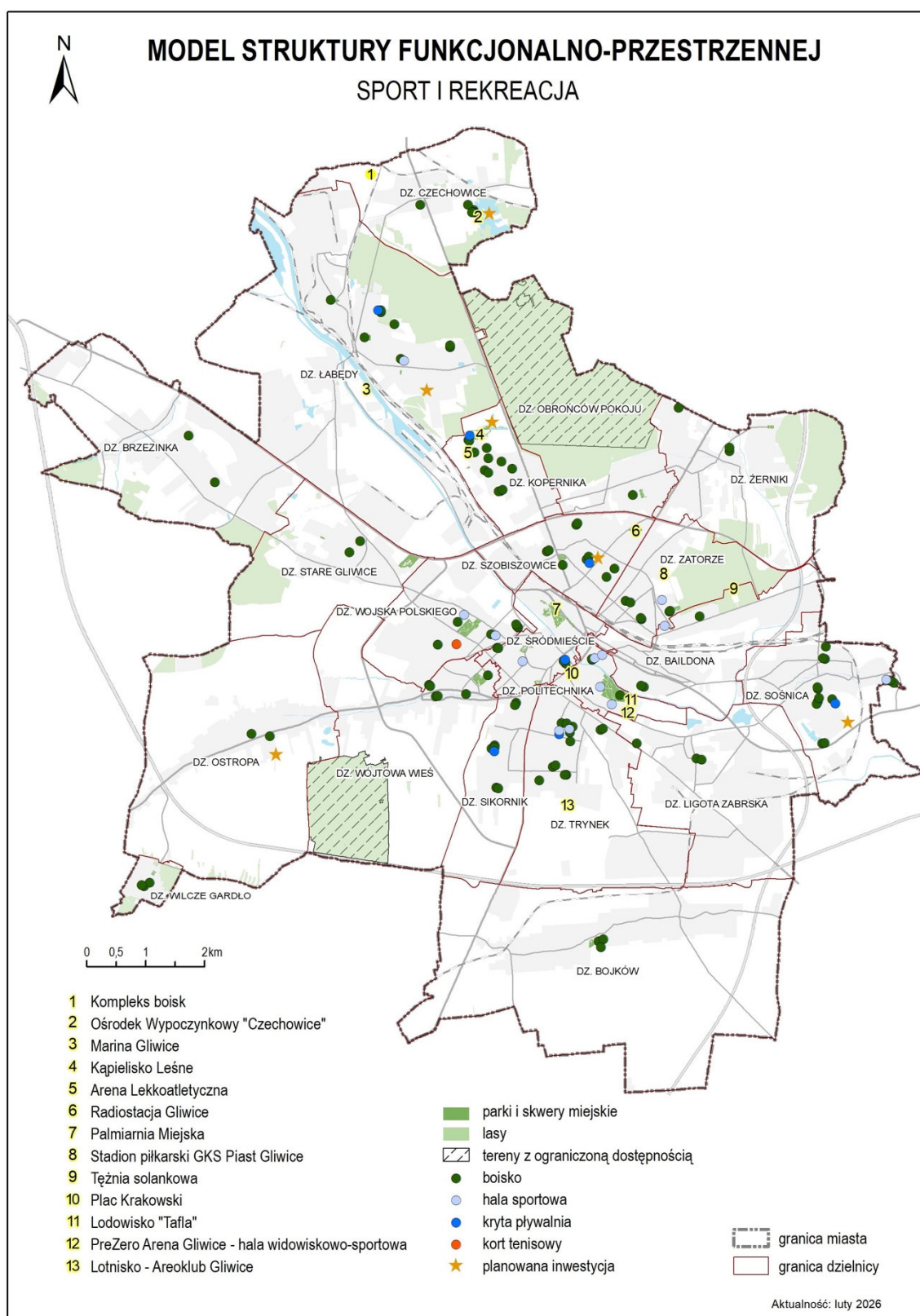
Plansza 7. Infrastruktura społeczna – kultura

Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

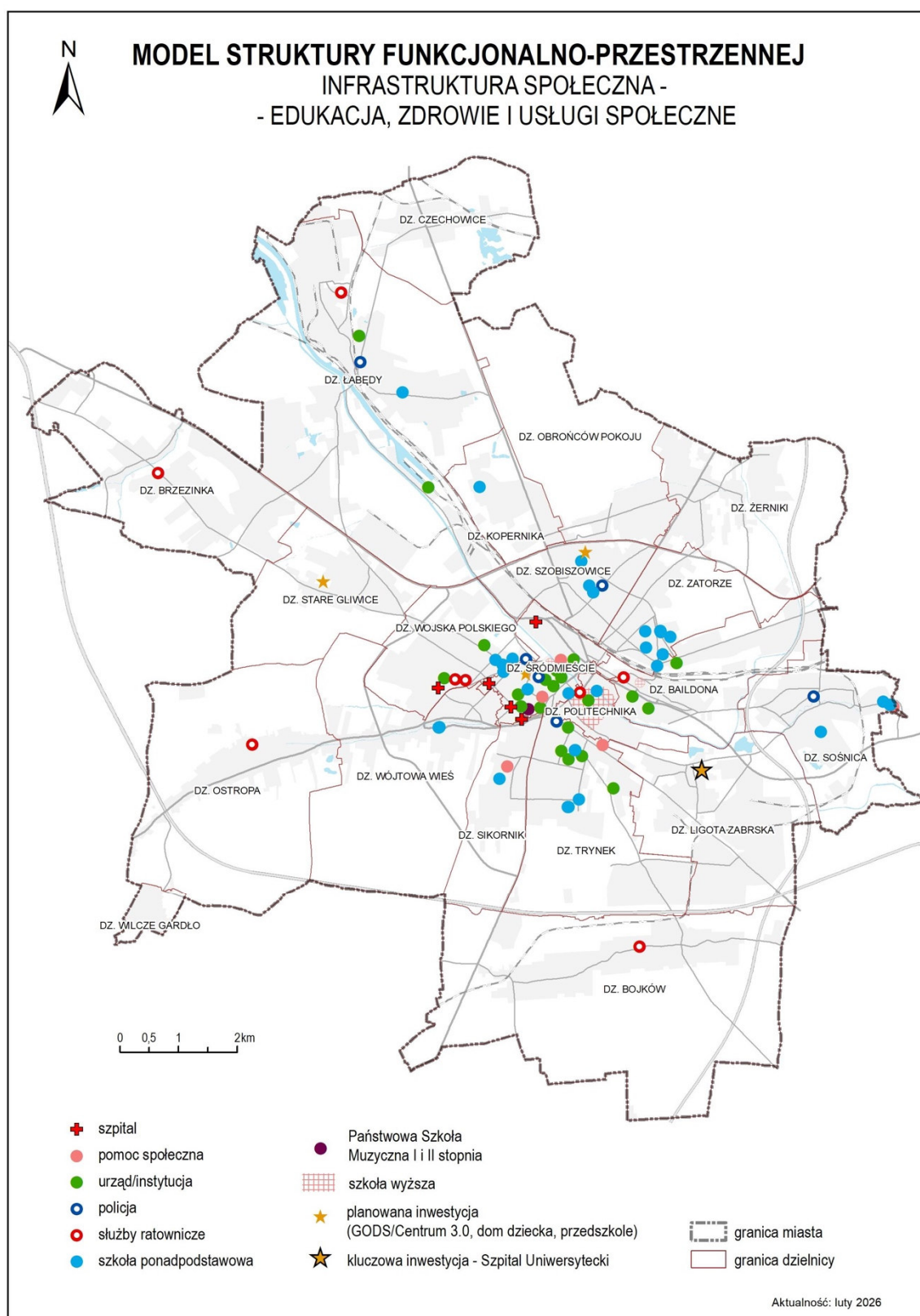
Plansza 8. System powiązań przyrodniczych

Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

Plansza 9. Sport i rekreacja

Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

Plansza 10. Infrastruktura społeczna – edukacja, zdrowie i usługi społeczne

Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

5. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Jak chcemy kształtować przestrzeń Gliwic?

Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu

1. Modernizacja, podnoszenie efektywności energetycznej i zastosowanie odnawialnych źródeł energii w miejskich budynkach mieszkalnych i użyteczności publicznej.
2. Dążenie do dobrej jakości powietrza poprzez ograniczanie emisji pyłowych z indywidualnych systemów grzewczych.
3. Minimalizowanie uciążliwości wynikających ze zjawiska miejskiej wyspy ciepła.
4. Budowanie odporności miasta na skutki zdarzeń nadzwyczajnych i skrajnych zjawisk atmosferycznych.
5. Stosowanie rozwiązań low-tech jako przystosowanie do zmian klimatu.
6. Dbłość o utrzymanie przebiegu rzek, potoków i zbiorników wodnych oraz podnoszenie jakości i czystości wód.
7. Ograniczanie przyrostu powierzchni uszczelnionych.
8. W obszarze strategicznej interwencji Kłodnica, dążenie do utworzenia ciągłego, zielonego terenu rekreacyjnego w całym biegu rzeki na obszarze miasta.
9. Inicjowanie i wdrażanie działań z zakresu eliminacji zanieczyszczeń Kłodnicy we współpracy z Wodami Polskimi i samorządami z obszaru jej zlewni.
10. Dążenie do wprowadzenia elementów błękitno-zielonej infrastruktury na terenach inwestycyjnych, jako kierunek rozwoju oraz jako czynnik równoważący obciążenie przyrodnicze przestrzeni.
11. Dążenie do wprowadzania nowej oraz zachowania istniejącej zieleni wysokiej, właściwego zagospodarowania ciągów ekologicznych i klinów napowietrzających, wprowadzania zróżnicowanych form zieleni, eliminowania roślinności inwazyjnej oraz łączenia zieleni w zintegrowany system.
12. Rozwijanie terenów zieleni publicznej, tworzenie parków kieszonkowych, kontynuowanie nasadzeń, tworzenie alejek, trawników, małej architektury, stref rekreacji.
13. Dążenie do objęcia ustawowymi formami ochrony (użytki ekologiczne) terenów najbardziej cennych przyrodniczo.
14. Dążenie do utrzymania istniejącej zieleni na terenach inwestycyjnych, z zachowaniem możliwości realizacji inwestycji.
15. Ograniczenie sprzedaży silnie zadrzewionych terenów miejskich.
16. Dbłość o zachowanie zieleni i jej dosadzanie przy jednostkach oświaty oraz w sąsiedztwie placów zabaw.

17. Współpraca z gminami ościennymi w zakresie wyznaczania stref czystego transportu.
18. Dbałość o krajobrazy priorytetowe i inne formy wskazane w Audycie krajobrazowym Województwa Śląskiego.

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

1. Zachowanie ochrony i potencjału dziedzictwa kulturowego i zabytków z jednoczesnym nadawaniem im perspektywicznych funkcji.
2. Łączenie potencjału historycznych obiektów z potencjałem rekreacyjnym, kulturalnym, edukacyjnym i gospodarczym.
3. Udostępnienie zamkniętych lub niedostępnych przestrzeni historycznych i pobudzenie aktywności w tych miejscach.
4. Wyeksponowanie i oznakowanie obiektów zabytkowych, przestrzeni historycznych, miejsc pamięci.
5. Dążenie do zrównoważenia obciążeń właścicielskich związanych z obowiązkiem dbałości o obiekty objęte formami ochrony wynikającymi z ustawy o ochronie zabytków.
6. Ochrona i dbałość o przedpola obiektów objętych formami ochrony zdefiniowanymi w ustawie o ochronie zabytków.
7. Dążenie do ochrony osi widokowych wzdłuż głównych arterii.
8. Dbałość o krajobrazy priorytetowe i inne formy wskazane w Audycie krajobrazowym Województwa Śląskiego.

Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

1. Wyznaczanie nowych terenów pod budownictwo mieszkaniowe uzasadnione rolą miasta jako istotnego ośrodka w strukturze Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii wraz z dynamicznym rozwojem lokalnego rynku pracy (w tym w ramach KSSE), co przekłada się na wzrost liczby mieszkańców faktycznie zamieszkujących miasto w stosunku do zameldowanych mieszkańców oraz na zwiększenie zapotrzebowania na zabudowę mieszkaniową.
2. Dążenie do umożliwienia realizacji zabudowy wielorodzinnej w centrum miasta, zabudowy jednorodzinnej – na obszarach peryferyjnych.
3. Zapobieganie niekontrolowanemu rozlewaniu się zabudowy poprzez wykorzystywanie zagospodarowanych terenów i istniejących obiektów, modernizowanie ich i nadawanie im nowych funkcji. Dążenie do uzupełniania zabudowy – idea zwartego miasta.

4. Odpowiadanie miejską ofertą mieszkaniową na potrzeby różnych grup wiekowych i społecznych.
5. Podnoszenie dostępności i jakości gminnego zasobu mieszkaniowego oraz przestrzeni wspólnej im towarzyszącej.
6. Dążenie do rozwoju terenów usługowo - produkcyjnych w kierunku dedykowanych, nieuciążliwych dla sąsiedztwa przedsięwzięć z zakresu zaawansowanych technologii, innowacji.
7. Wyznaczanie nowych terenów produkcyjnych – w odpowiednim oddaleniu od zabudowy mieszkaniowej.
8. Dążenie do przekształcania terenów inwestycyjnych/produkcyjnych w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej w kierunku usługowo – mieszkaniowym.
9. Dążenie do zapewnienia optymalnej dostępności do zieleni publicznej dla wszystkich mieszkańców.
10. Dążenie do równomiernego, adekwatnego do potencjału ludnościowego i odpowiadającego na potrzeby mieszkańców, rozwoju dzielnic – zarówno w zakresie infrastruktury technicznej, jak i społecznej, dostępu do usług oraz terenów rekreacyjnych i zieleni miejskiej.
11. Dążenie do optymalnego wykorzystania dostępności komunikacyjnej terenów poprzez wyznaczenie obszarów szczególnie intensywnej zabudowy przy istniejących oraz planowanych węzłach komunikacji publicznej.

Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130)

1. Lokalizowanie obiektów wielkopowierzchniowych w oparciu o analizy uwzględniające wpływ obiektu na przestrzeń, w kontekście urbanistycznym, drogowym i społecznym.
2. Dążenie do lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w miejscach z dobrą obsługą komunikacji publicznej.
3. Dążenie do realizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w ramach zespołów *mixed-use*, w połączeniu z funkcjami zabudowy.

Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego

Lokalizowanie inwestycji celu publicznego w oparciu o analizy wskazujące wpływ inwestycji na przestrzeń w aspekcie urbanistycznym, drogowym i społecznym.

Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej

1. Rozwój systemu i poprawa powiązań komunikacyjnych, w tym drogowych, szynowych, pieszych i rowerowych - zwiększający dostępność komunikacyjną pomiędzy dzielnicami.
2. Maksymalizowanie dostępu do transportu zbiorowego. Podnoszenie dostępności komunikacji publicznej, w tym architektonicznej dostępności stacji kolejowych i przystanków przez rozbudowę i budowę nowych dojazdów.
3. Dążenie do zwiększenia stopnia skomunikowania miasta przez rozwój sieci komunikacji publicznej wykraczającej poza gminę, w szczególności przez współpracę z gminami ościennymi oraz organizatorami transportu regionalnego i krajowego oraz władzami lotnisk.
4. Rozwój infrastruktury drogowej z uwagi na potrzeby komunikacji publicznej (potencjał wytyczenia nowych linii autobusowych).
5. Wspieranie transportu publicznego poprzez tworzenie mikrocentrów przesiadkowych.
6. Dążenie do przekształcenia terenochłonnych parkingów naziemnych w parkingi wielopoziomowe.
7. Łączenie dróg rowerowych i ciągów pieszych w sieć zapewniającą dostęp do wszystkich dzielnic zwłaszcza tych peryferyjnych. Utworzenie połączenia między wszystkimi dzielnicami.
8. Zapewnianie zacienienia oraz miejsc odpoczynku w ciągach pieszych i rowerowych.
9. Poprawa bezpieczeństwa przejść dla pieszych – stałe poprawianie widoczności, inteligentna sygnalizacja świetlna.
10. Rozwój monitoringu przestrzeni publicznych – weryfikowanie zasadności nowych lokalizacji oraz korzystanie z danych statystycznych dla zapewnienia większego bezpieczeństwa i lepszej jakości usług.
11. Likwidowanie barier architektonicznych w przestrzeniach należących do miasta i w budynkach użyteczności publicznej. Lokalizowanie usług społecznych w budynkach przystosowanych dla osób ze szczególnymi potrzebami.
12. Przy wyznaczaniu nowych terenów inwestycyjnych zapewnienie warunków do rozwoju infrastruktury oraz pasów technologicznych do jej lokalizowania.
13. Rozwój infrastruktury technicznej poprzez przebudowę, rozbudowę istniejącej oraz budowę nowej w celu zapewnienia dostawy mediów, poprzedzony analizą możliwości technicznych.
14. Rozwijanie systemu zaopatrzenia w energię z uwzględnieniem dywersyfikacji źródeł energii.
15. Dążenie do maksymalizacji retencji i zagospodarowania wód opadowych i roztopowych w granicach nieruchomości.
16. Zapewnienie kompleksowego systemu gospodarki odpadami, dobrze funkcjonującego również w ramach systemu regionalnego.

17. Dążenie do zwiększenia liczby PSZOK w różnych częściach miasta oraz wdrażanie rozwiązań w zakresie recyklingu materiałów, m.in. budowlanych.
18. Wprowadzenie spójnego systemu odbioru bioodpadów angażującego mieszkańców i zapewniającego im możliwość regularnego pozbywania się odpadów, w tym samodzielnego kompostowania.
19. Wspieranie gospodarki o obiegu zamkniętym.
20. Rozwijanie infrastruktury społecznej w przestrzeni Gliwic dostosowanej do nowych potrzeb i sytuacji demograficznej (m.in. placówki: wsparcia dziennego, wsparcia rodzinnego, wsparcia osób z niepełnosprawnościami, wsparcia seniorów, wspomagania młodzieży).
21. Tworzenie przestrzeni publicznych niewykluczających żadnych grup społecznych, w tym dzieci, młodzieży i młodych dorosłych, dorosłych, rodziny i seniorów.
22. Tworzenie i rozwój atrakcyjnych lokalnych centrów aktywności społecznej w każdej dzielnicy sprzyjających integracji i zaangażowaniu mieszkańców w życie miasta.
23. Podnoszenie dostępności do wysokiej jakości usług publicznych, w tym społecznych, edukacyjnych, kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych.
24. Zapewnianie dobrej dostępności (pieszej, rowerowej, transportu zbiorowego) do placówek edukacji, opieki zdrowia i usług społecznych. Tworzenie bezpiecznych ulic w pobliżu tych budynków poprzez odpowiednie oznakowanie i uspokojenie ruchu.
25. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa ludności poprzez wykorzystanie różnych obiektów i łączenie ich funkcji użytkowych, np. parkingów wielopoziomowych ze schronami dla ludności cywilnej.
26. Udostępnianie klimatyzowanych pomieszczeń w budynkach publicznych, zwłaszcza w sytuacjach ekstremalnych temperatur.
27. Uwzględnianie możliwości instalacji defibrylatorów AED w miejscach dostępnych przez całą dobę przy projektowaniu budynków i przestrzeni publicznych oraz w obiektach istniejących, w tym zabytkowych.

Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW

1. Wspieranie budowy odnawialnych źródeł energii, w tym farm fotowoltaicznych, pod warunkiem, że ich lokalizacja i budowa nie będzie miała negatywnego wpływu na przestrzeń miasta.
2. Lokalizowanie urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW w pierwszej kolejności na terenach przemysłowych i zdegradowanych.
3. Dążenie do minimalizacji konfliktów przestrzennych przy wyborze lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW.

Uwzględnienie sposobu zagospodarowania sąsiednich działek oraz oddzielanie obszarów o różnych funkcjach pasami zieleni izolacyjnej.

Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

1. Ograniczanie lokalizowania nowych inwestycji mogących znacząco oddziaływać na środowisko.
2. Lokalizowanie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w pierwszej kolejności na terenach przemysłowych i zdegradowanych.
3. Dążenie do minimalizacji konfliktów przestrzennych przy wyborze lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Uwzględnienie sposobu zagospodarowania sąsiednich działek oraz oddzielanie obszarów o różnych funkcjach pasami zieleni izolacyjnej.

Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

1. Przeciwdziałanie zmniejszaniu powierzchni lasów.
2. Tworzenie lasów społecznych w obrębie miasta Gliwice.

Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

1. Aktywizacja w zakresie zagospodarowania nieużytkowanych miejskich nieruchomości w obszarze rewitalizacji lub jego sąsiedztwie na działalności wspierające funkcjonowanie mieszkańców oraz rozwój lokalnej przedsiębiorczości.
2. Przekształcenie terenów zdegradowanych i przemysłowych na nowe tereny inwestycyjne.

6. Priorytety, cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działań

Najważniejsze postanowienia strategiczne dla Gliwic zapisane są hierarchicznie jako wynikające z wizji miasta cele strategiczne i przyporządkowane im cele operacyjne zgrupowane w czterech obszarach priorytetowych. Cele strategiczne odzwierciedlają najistotniejsze idee dotyczące rozwoju miasta w perspektywie 2040 r. Podzielone są na cele horyzontalne, przenikające wszystkie obszary tematyczne rozwoju Gliwic, oraz cele dziedzinowe. Z kolei cele operacyjne uszczegóławiają postanowienia zawarte w celach strategicznych, obrazując, co samorząd lokalny i jego partnerzy zamierzają osiągnąć do roku 2030. Wejście w czwartą dekadę XXI wieku stanowiło będzie bowiem impuls do aktualizacji

listy celów operacyjnych, mając na uwadze zaawansowanie wdrażania strategii i zmiany, jakich będziemy świadkami do tego momentu.

Horyzontalne cele strategiczne do 2040 r.:

- są skorelowane z założeniami modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta,
- dotyczą rozwiązań systemowych, przekrojowo organizujących zachowania w przestrzeni, oddziałujących na trzy priorytety tematyczne strategii (racjonalne gospodarowanie, aktywność mieszkańców, komfort środowiskowy).

Dziedzinowe cele strategiczne do 2040 r.:

- stanowią rozwinięcie trzech priorytetów tematycznych strategii zdefiniowanych na etapie wizji,
- dotyczą dziedzinowych rozwiązań o charakterze narzędziowym oraz wdrażania instrumentów polityki lokalnej ukierunkowanych na konkretne zagadnienia tematyczne.

Cele operacyjne do 2030 r.:

- uszczegóławiają cele strategiczne,
- są związane z deklaracją samorządu lokalnego do realizacji określonych kierunków działania oraz z kierowanym do różnych środowisk zaproszeniem do współtworzenia procesów rozwojowych w Gliwicach,
- są podstawą do tworzenia średnio- i krótkookresowych programów dziedzinowych i planów działań oraz aktualizacji strategii i planów spółek prawa handlowego z udziałem miasta.

Przypisane do celów operacyjnych kierunki działań samorządu lokalnego:

- obrazują, w jaki sposób Miasto Gliwice (władze samorządowe, wydziały Urzędu Miejskiego, miejskie jednostki organizacyjne i spółki prawa handlowego z udziałem miasta, samorządowe instytucje kultury) zamierza działać na rzecz osiągnięcia danego celu operacyjnego,
- wskazują na procesy już realizowane, a mające strategiczne znaczenie dla rozwoju miasta, oraz planowane do uruchomienia, by w perspektywie roku 2030 zrealizować cele operacyjne.

Priorytety strategii Gliwice 2040

Na czym będziemy się skupiali?

Priorytet wyjątkowości miejsca

Dwa strategiczne cele horyzontalne podporządkowują wszystkie aktywności w Gliwicach ideom miasta zwarte go i błękitno-zielonego. Gliwice mają być przyjaznym miejscem do życia ze względu na komfort codziennego funkcjonowania, więzi społeczne oraz umiejętne wykorzystanie przyrody i zarządzanie wodą do minimalizowania coraz bardziej dokuczliwych uciążliwości przebywania w przestrzeni zurbanizowanej.

Priorytet racjonalnego gospodarowania

Pierwsze dwa dziedzinowe cele strategiczne odnoszą się do gospodarowania – zarówno w sferze biznesu, jak i wykorzystania zasobów miasta na potrzeby tworzenia oferty Gliwic dla mieszkańców i odwiedzających. Stawiają na różnorodność gospodarczą i innowacyjność, które od lat stanowią wyróżnik miasta, oraz zdolność do działania w zmieniających się warunkach. Nadają także wysoką rangę mieszkalnictwu i relatywnie nowym aktywnościom – związanym ze spędzaniem czasu wolnego. Podkreślają znaczenie marki i rozpoznawalności Gliwic.

Priorytet aktywności mieszkańców

Kolejne cele strategiczne odwołują się do Gliwiczan; ich postaw, wykształcenia i zdolności do radzenia sobie z przeciwnościami. Tworzą podwaliny edukacyjne dla rozwoju osobistego i zawodowego, a także do trwałego funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego i minimalizowania wpływu negatywnych trendów demograficznych. Odwołują się do odpowiedzialności wspólnoty samorządowej za podlegających różnego rodzaju wykluczeniom, jednocześnie dbając o zaradność jak największej grupy mieszkańców miasta i umiejętność funkcjonowania w sytuacjach kryzysowych. Na równi stawiają profilaktykę w zakresie zdrowia z wysokim poziomem leczenia w mieście.

Priorytet komfortu środowiskowego

Trzecia grupa dziedzinowych celów strategicznych dotyczy szeroko rozumianych kwestii środowiskowych. Odnosi się do zapewnienia standardów życia i funkcjonowania w Gliwicach – związanych między innymi z jakością powietrza i wody, czy też z bezpieczeństwem w sytuacjach zdarzeń nadzwyczajnych i skrajnych zjawisk atmosferycznych. Odwołuje się również do rozwiązań systemowych o charakterze proekologicznym, które dotyczą gospodarki odpadami oraz energetyki.

Cele strategiczne

Co chcemy osiągnąć w perspektywie 2040 r.?

Wyjątkowość miejsca		
Cel horyzontalny CH.1. Miasto zwarte		
Cel horyzontalny CH.2. Miasto błękitno-zielone		
Racjonalne gospodarowanie	Aktywność mieszkańców	Komfort środowiskowy
C1.1. Miasto nauki, rozwoju technologii i różnorodnej działalności gospodarczej	C2.1. Miasto społeczności świadomie uczestniczącej w rozwoju	C3.1. Miasto dobrostanu środowiskowego
C1.2. Miasto atrakcyjnej oferty zamieszkania i spędzania czasu wolnego	C2.2. Miasto włączenia społecznego i powszechnego dostępu do usług publicznych	C3.2. Miasto rozwiązań sprzyjających środowisku i przyrodzie

Cele operacyjne

Co i jak chcemy osiągnąć do 2030 r., by przybliżyć się do realizacji celów strategicznych?

Priorytet: Wyjątkowość miejsca <u>CH.1. Miasto zwarte</u> COH.1.1. Zrównoważony rozwój przestrzenny COH.1.2. Zrównoważona mobilność <u>CH.2. Miasto błękitno-zielone</u> COH.2.1. Optymalnie kształtowane i użytkowane zasoby przyrodnicze COH.2.2. Gospodarka równoważąca odwadnianie miasta z zagospodarowaniem, odtwarzaniem i poprawą jakości zasobów wodnych		
Priorytet: Racjonalne gospodarowanie <u>C1.1. Miasto nauki, rozwoju technologii i różnorodnej działalności gospodarczej</u> CO1.1.1. Silne partnerstwa biznesu, nauki i edukacji CO1.1.2. Innowacje technologiczne będące wyróżnikiem Gliwic na tle Polski CO1.1.3. Stabilne warunki rozwoju działalności biznesowej <u>C1.2. Miasto atrakcyjnej oferty zamieszkania i spędzania czasu wolnego</u> CO1.2.1. Oferta zamieszkania uwzględniająca potrzeby różnych grup odbiorców CO1.2.2. Oferta spędzania czasu wolnego uwzględniająca potrzeby różnych grup odbiorców CO1.2.3. Rozpoznawalność Gliwic	Priorytet: Aktywność mieszkańców <u>C2.1. Miasto społeczności świadomie uczestniczącej w rozwoju</u> CO2.1.1. Edukacja o ponadprzeciętnej jakości; wspierająca innowacyjność, współpracę i włączenie społeczne CO2.1.2. Świadomość obywatelska i zdolność do reagowania na sytuacje kryzysowe CO2.1.3. Powszechne korzystanie z cyfrowych danych o mieście <u>C2.2. Miasto włączenia społecznego i powszechnego dostępu do usług publicznych</u> CO2.2.1. Programy animowania aktywności społecznej CO2.2.2. Odpowiedzialna polityka społeczna wdrażana z udziałem sektora obywatelskiego CO2.2.3. Zdrowie mieszkańców oparte o profilaktykę i reagowanie na dysfunkcje oraz choroby	Priorytet: Komfort środowiskowy <u>C3.1. Miasto dobrostanu środowiskowego</u> CO3.1.1. Dobra jakość powietrza, dobry klimat akustyczny i minimalizacja uciążliwości wynikających ze zjawiska miejskiej wyspy ciepła CO3.1.2. Bezpieczeństwo miasta i odporność na skutki zdarzeń nadzwyczajnych i skrajnych zjawisk atmosferycznych <u>C3.2. Miasto rozwiązań sprzyjających środowisku i przyrodzie</u> CO3.2.1. Gospodarka odpadami cyrkularna, dobrze funkcjonująca w ramach systemu regionalnego CO3.2.2. System zaopatrzenia w energię integrujący różne źródła energii i rodzaje sieci dystrybucyjnych

Szczegółowe informacje dotyczące celów operacyjnych zostały zapisane w postaci zamieszczonych poniżej kart celów.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Wyjątkowość miejsca
Cel strategiczny	CH.1. Miasto zwarte
Cel operacyjny	COH.1.1. Zrównoważony rozwój przestrzenny
Kierunki działań samorządu	Zapewnianie wysokiej jakości przestrzeni w oparciu o historyczne dziedzictwo urbanistyczne miasta, dzięki nadawaniu priorytetu inwestycjom typu <i>brownfield</i>, kontrolowaniu struktury terenów, intensywności zabudowy i udziału powierzchni biologicznie czynnej. Ograniczenie niekontrolowanego rozrostu zabudowy miejskiej, tzw. <i>urban sprawl</i>, w tym zwiększanie intensywności zabudowy w częściach z dostępem do wydajnej komunikacji publicznej, w szczególności w ścisłym centrum miasta (okolice dworca kolejowego). Promowanie rozwoju wybranych obszarów miasta przez współpracę z inwestorami. Promowanie rozwiązań przyjaznych wszystkim użytkownikom przestrzeni o zróżnicowanych ograniczeniach w mobilności i percepcji, w tym osobom z niepełnosprawnościami oraz osobom starszym oraz optymalnego dostępu do miejsc zamieszkania, pracy i usług w zakresie: infrastruktury technicznej i wyposażenia w media, szerokopasmowego internetu, infrastruktury społecznej, infrastruktury błękitno-zielonej, handlu i usług, miejsc integracji społecznej i przestrzeni publicznych. Włączanie mieszkańców w odkrywanie, wykorzystanie i utrwalanie unikalnego dziedzictwa lokalnego, materialnego i niematerialnego, poprzez programy społeczno-kulturalne i integracyjne oraz eksponowanie miejsc i szlaków świadczących o historii miasta. Organizowanie wydarzeń kulturalnych w różnych częściach miasta. Rozwijanie procedur partycypacji społecznej w planowaniu i rozwoju lokalnej infrastruktury usługowej, technicznej, społecznej i błękitno-zielonej w połączeniu z podnoszeniem wartości krajobrazowych. Wzmacnianie istniejących i kształtowanie nowych węzłów funkcjonalnych o znaczeniu dzielnicowym.

	Zacieśnianie więzi społecznych mieszkańców dzielnic oraz stwarzanie warunków dla ich aktywności na rzecz swojej dzielnicy, w tym przez zagospodarowanie niewykorzystywanej infrastruktury miejskiej na centra aktywności sąsiedzkiej i miejsca sprzyjające nauce, relaksowi lub działalności kreatywnej.
Zaproszenie do współpracy	Mieszkańcy oraz ich organizacje i grupy nieformalne: realizowanie oddolnych inicjatyw sąsiedzkich i dzielnicowych, budowanie atmosfery odpowiedzialności za dzielnicę, w tym za integrację przez kulturę i rekreację oraz za zachowanie i upowszechnianie jej dziedzictwa materialnego i niematerialnego. Firmy świadczące usługi dla mieszkańców: lokalizowanie działalności w centrach poszczególnych dzielnic, kreowanie poczucia „firm z sąsiedztwa”, wspieranie – przynajmniej w wymiarze upowszechniania informacji – aktywności organizowanych przez mieszkańców dzielnic. Deweloperzy: odpowiedzialne kształtowanie inwestycji z uwzględnieniem dostępności do usług miejskich oraz tworzenia komercyjnych przestrzeni umożliwiających działalność gospodarczą w zakresie usług dla mieszkańców.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Wyjątkowość miejsca
Cel strategiczny	CH.1. Miasto zwarte
Cel operacyjny	COH.1.2. Zrównoważona mobilność
Kierunki działań samorządu	Optymalizowanie systemu transportu drogowego, zarówno pod kątem transportu indywidualnego, jak i zbiorowego, w tym w powiązaniu z gminami ościennymi. Rozwijanie zróżnicowanych form mobilności, w tym podsystemów transportu pieszego, rowerowego i innych urządzeń transportu osobistego, współdzielonego i przejazdów na życzenie. Modernizowanie taboru Przedsiębiorstwa Komunikacji Miejskiej Sp. z o.o. oraz infrastruktury technicznej publicznego transportu zbiorowego i optymalizowanie sieci połączeń z uwzględnieniem zmian wynikających z budownictwa mieszkaniowego i rozwoju stref rekreacyjnych, usługowych oraz przemysłowych.

	Rozwijanie planetarnego układu węzłów komunikacyjnych, obejmującego m.in. rozwiązania typu <i>park & ride</i>, w przestrzeni miasta. Tworzenie rozwiązań infrastrukturalnych i organizacyjnych, zachęcających do ograniczania skali poruszania się samochodami po mieście, w tym uspokajanie ruchu oraz wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań z zakresu publicznego transportu zbiorowego. Współtworzenie rozwiązań z zakresu transportu drogowego, kolejowego, wodnego i lotniczego, w tym dronowego, o znaczeniu ponadlokalnym. Uzupełnianie mobilności fizycznej dostępnością cyfrową, uwzględniające tempo przemian technologicznych i społecznych.
Zaproszenie do współpracy	Mieszkańcy: otwartość na korzystanie z publicznego transportu zbiorowego i urządzeń transportu osobistego, większa skłonność do przemieszczeń pieszych w miejscu zamieszkania. Firmy oferujące współdzielone przejazdy oraz współdzielenie urządzeń transportu osobistego: rozwijanie zakresu usług dostępnych w mieście, w szczególności poprzez obejmowanie ich zasięgiem całego terytorium Gliwic. Firmy transportowe i kurierskie: realizacja pilotażowych i stałych usług bazujących na nowoczesnych formach dotarcia do odbiorcy na terenach silnie zurbanizowanych (floty małych pojazdów elektrycznych i rowerów cargo, dostawy dronowe, dostępne i estetyczne punkty odbioru przesyłek). Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z nowoczesnym podejściem do mobilności w mieście.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Wyjątkowość miejsca
Cel strategiczny	CH.2. Miasto błękitno-zielone
Cel operacyjny	COH.2.1. Optymalnie kształtowane i użytkowane zasoby przyrodnicze

Kierunki działań samorządu	Poszanowanie dziedzictwa przyrodniczego miasta i wspieranie partycypacji społeczności lokalnych i biznesu w działaniach na rzecz przyrody i adaptacji do zmian klimatu. Identyfikowanie, utrzymanie i tworzenie nowych składowych błękitno-zielonej infrastruktury miasta, w tym OSI Kłodnica oraz wspieranie idei zielonych dachów i korytarzy, parków kieszonkowych i ogrodów społecznościowych. Realizowanie działań horyzontalnych i projektów tematycznych z zakresu rozwiązań opartych o przyrodę (<i>nature-based solutions</i>). Zarządzanie zasobami przyrodniczymi oparte o koncepcję usług ekosystemowych. Tworzenie nieuciążliwej infrastruktury rekreacji towarzyszącej strefom błękitnym i zielonym w mieście. Promowanie ponownego zagospodarowania terenów przemysłowych. Integrowanie przedsięwzięć na rzecz przyrody z działaniami podejmowanymi przez gminy ościenne.
Zaproszenie do współpracy	Mieszkańcy, ich organizacje i grupy nieformalne, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, właściciele, zarządcy i najemcy dużych obiektów działalności gospodarczej: dbałość o zieleń i uwzględnianie potrzeb związanych z zazielenieniem w decyzjach inwestycyjnych. Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne, organizacje pozarządowe: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z przyrodą w mieście.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Wyjątkowość miejsca
Cel strategiczny	CH.2. Miasto błękitno-zielone
Cel operacyjny	COH.2.2. Gospodarka równoważąca odwadnianie miasta z zagospodarowaniem, odtwarzaniem i poprawą jakości zasobów wodnych

Kierunki działań samorządu	Zwiększanie pojemności retencyjnej i zdolności podczyszczania w istniejących oraz nowych systemach odprowadzania wód deszczowych. Realizacja projektów i programów dotyczących zagospodarowywania wód deszczowych i wody szarej na nieruchomościach i włączanie w nie mieszkańców i przedsiębiorców. Upowszechnianie rozwiązań ograniczających przyrost powierzchni uszczelnionych oraz przedsięwzięć prowadzących do rozszczelniania powierzchni miasta (np. ogrodów deszczowych i pasów biofiltracyjnych). Zastępowanie kanalizacji ogólnospławnej sieciami rozdzielczymi. Inicjowanie i wdrażanie działań z zakresu eliminacji zanieczyszczeń Kanału Gliwickiego oraz Kłodnicy, we współpracy z Wodami Polskimi i samorządami z obszaru jej zlewni oraz podmiotami gospodarczymi.
Zaproszenie do współpracy	Mieszkańcy, ich organizacje i grupy nieformalne, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, właściciele, zarządcy i najemcy dużych obiektów działalności gospodarczej: współtworzenie rozwiązań zapewniających małą retencję i ograniczanie skłonności do uszczelniania terenu. Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne, organizacje pozarządowe: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z wodą w mieście.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Racjonalne gospodarowanie
Cel strategiczny	C1.1. Miasto nauki, rozwoju technologii i różnorodnej działalności gospodarczej
Cel operacyjny	CO1.1.1. Silne partnerstwa biznesu, nauki i edukacji
Kierunki działań samorządu	Współudział w tworzeniu powiązań miasta, Politechniki Śląskiej i innych szkół wyższych, instytutów naukowych, Górnośląskiego Akceleratora Przedsiębiorczości Rynkowej Sp. z o.o., Parku Naukowo-Technologicznego „Technopark Gliwice” Sp. z o.o. oraz

	liderów biznesowych na rzecz przyciągania i zatrzymania talentów oraz rozwoju technologii i gospodarki. Prowadzenie polityki przyciągania inwestorów i innych partnerów gospodarczych, ze szczególnym uwzględnieniem prowadzenia w mieście działalności badawczo-rozwojowej. Aktualizowanie oferty edukacyjnej miasta w zakresie kształcenia branżowego i technicznego, uwzględniającego praktyki i staże. Wspieranie inicjatyw inspirujących mieszkańców do kształcenia przez całe życie we współpracy z lokalnymi pracodawcami oraz promowanie działań upowszechniających dorobek firm i instytucji zlokalizowanych w mieście.
Zaproszenie do współpracy	Środowiska naukowe i biznesowe: kontynuacja współpracy sieciowej, klastrowej i w gremiach samorządu gospodarczego, inicjowanie wspólnych przedsięwzięć. Właściciele terenów inwestycyjnych i operatorzy inwestujący na nich: zorientowanie działań na przyciąganie inwestorów tworzących wysoką wartość dodaną dla gospodarki lokalnej. Środowiska start-upowe i fundusze wysokiego ryzyka: prowadzenie kampanii świadomościowych i programów akceleryacyjnych na terenie Gliwic. Ośrodki edukacyjne, organizacje pozarządowe: rozwijanie oferty wpisującej się w ideę kształcenia przez całe życie.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Racjonalne gospodarowanie
Cel strategiczny	C1.1. Miasto nauki, rozwoju technologii i różnorodnej działalności gospodarczej
Cel operacyjny	CO1.1.2. Innowacje technologiczne będące wyróżnikiem Gliwic na tle Polski
Kierunki działań samorządu	Identyfikowanie i rozwój perspektywicznych kierunków technologicznych. Wzmacnianie specjalizacji gospodarczych i współtworzenie ekosystemu firm wykorzystujących nowe technologie, w tym priorytetowo technologie podwójnego zastosowania w dziedzinach medycyny i opieki nad osobami zależnymi,

	informatyki i automatyki, cyberbezpieczeństwa, energetyki oraz lotnictwa. Inkubowanie i akceleracja nowo powstających firm technologicznych, w tym z wykorzystaniem potencjału spółek miejskich w ramach inicjatyw typu <i>scale up</i>. Promowanie lokalnych firm technologicznych. Uczestniczenie w partnerstwach na rzecz rozwoju infrastruktury badawczo-rozwojowej i klinicznej Narodowego Instytutu Onkologii, oddziału w Gliwicach. Odpowiadanie na propozycje pilotaży technologii w przestrzeniach publicznych miasta i infrastrukturze miejskiej.
Zaproszenie do współpracy	Środowiska naukowe i biznesowe: kontynuacja współpracy sieciowej, klastrowej i w gremiach samorządu gospodarczego, inicjowanie wspólnych przedsięwzięć. Środowiska start-upowe i fundusze wysokiego ryzyka: prowadzenie kampanii świadomościowych i programów akceleracyjnych na terenie Gliwic. Firmy technologiczne i ośrodki naukowe: zapraszanie samorządu lokalnego oraz podmiotów funkcjonujących w Gliwicach do prowadzenia pilotaży nowych technologii i współuczestniczenia we wspólnych projektach badawczo-rozwojowych.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Racjonalne gospodarowanie
Cel strategiczny	C1.1. Miasto nauki, rozwoju technologii i różnorodnej działalności gospodarczej
Cel operacyjny	CO1.1.3. Stabilne warunki rozwoju działalności biznesowej
Kierunki działań samorządu	Strefowanie działalności gospodarczej ze szczególnym uwzględnieniem OSI Tereny Inwestycyjne oraz terenów zakładów przemysłowych podlegających restrukturyzacji lub likwidacji (w tym OSI Sośnica). Tworzenie centrów kreatywności – infrastruktury pozwalającej osobom wykonującym wolne zawody na integrację oraz korzystanie z pomieszczeń i urządzeń niezbędnych w rozwoju ich działalności gospodarczej.

	Tworzenie ekosystemu wspierania postaw przedsiębiorczych, wykorzystania marek kojarzonych z miastem, inkubowania nowych działalności gospodarczych i budowania relacji wewnątrz lokalnego środowiska biznesowego. Wykorzystanie oferty Górnośląskiego Akceleratora Przedsiębiorczości Rynkowej, Technoparku Gliwice oraz Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej na rzecz wzmacniania gotowości przedsiębiorstw na obszarze funkcjonalnym miasta do funkcjonowania w dynamicznie zmieniających się warunkach.
Zaproszenie do współpracy	Mieszkańcy: otwartość na ofertę lokalnego biznesu, budowanie pozytywnego wizerunku firm gliwickich. Ośrodki edukacyjne i instytucje otoczenia biznesu: rozwijanie oferty usług dla małych i średnich przedsiębiorstw, w tym usług współfinansowanych ze środków zewnętrznych. Deweloperzy i właściciele nieruchomości: uwzględnianie we własnych modelach biznesowych tworzenia komercyjnych przestrzeni dla współpracy i kreatywności.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Racjonalne gospodarowanie
Cel strategiczny	C1.2. Miasto atrakcyjnej oferty zamieszkania i spędzania czasu wolnego
Cel operacyjny	CO1.2.1. Oferta zamieszkania uwzględniająca potrzeby różnych grup odbiorców
Kierunki działań samorządu	Prowadzenie polityki mieszkaniowej powiązanej ze strukturą funkcjonalno-przestrzenną. Zwiększanie dostępności mieszkań przez inwestycje wspierane programami zewnętrznego współfinansowania. Uwzględnianie rozwiązań dla osób ze szczególnymi potrzebami oraz osób opuszczających pieczę zastępczą w procesach inwestycyjnych i adaptacyjnych w zakresie mieszkalnictwa. Podnoszenie jakości oferty mieszkaniowej. Rozwój systemów pozwalających na prowadzenie szczegółowych analiz demograficznych, ekonomicznych i technicznych z zakresu polityki mieszkaniowej, w tym wykorzystanie sztucznej inteligencji na potrzeby analizy danych.

Zaproszenie do współpracy	Deweloperzy: tworzenie zróżnicowanej oferty mieszkaniowej wyposażonej w podstawowe udogodnienia dla mieszkańców w różnym wieku i o różnym statusie materialnym. Mieszkańcy oraz ich organizacje i grupy nieformalne: realizowanie oddolnych inicjatyw sąsiedzkich, dzielnicowych i ogólnomiejskich, upowszechnianie informacji o inicjatywach wartych uwagi mieszkańców, kreowanie dobrego wizerunku zamieszkania w Gliwicach.
---------------------------	--

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Wyjątkowość miejsca
Cel strategiczny	C1.2. Miasto atrakcyjnej oferty zamieszkania i spędzania czasu wolnego
Cel operacyjny	CO1.2.2. Oferta spędzania czasu wolnego uwzględniająca potrzeby różnych grup odbiorców
Kierunki działań samorządu	Udostępnianie i zwiększanie atrakcyjności rekreacyjnej terenów nad rzeką Kłodnicą (OSI Kłodnica), ze szczególnym uwzględnieniem roli bulwarów, Kanału Gliwickiego. Zwiększanie atrakcyjności obszaru śródmiejskiego jako miejsca spędzania wolnego czasu (OSI Kultura i Kreatywność). Zwiększenie oferty i dostępności miejsc aktywności fizycznej i rekreacji. Tworzenie warunków do rozwoju usług spędzania czasu wolnego, w tym inicjatywy typu „lokal na cele społeczne”. Poszerzanie zakresu partnerstw i preferencji powiązanych z Gliwicką Kartą Mieszkańca. Kreowanie przedsięwzięć i obiektów atrakcyjnych z perspektywy osób młodych i wychowujących dzieci. Wykorzystywanie materialnego i niematerialnego dziedzictwa Gliwic dla podkreślenia wielokulturowej tożsamości i budowania wzajemnych relacji w poszanowaniu różnorodności. Kreowanie uzupełniającej się oferty kulturalnej miasta dzięki różnorodności wydarzeń organizowanych przez funkcjonujące na terenie miasta instytucje kultury.

	Wspieranie inicjatyw kulturalnych, w szczególności w odniesieniu do przygotowania do uczestnictwa w kulturze, dywersyfikacji grup odbiorców oraz różnych form umiędzynarodowienia. Animowanie działań włączających grupy wykluczone i narażone na wykluczenie w aktywności związane ze spędzaniem czasu wolnego w mieście. Podnoszenie standardów, atrakcyjności i dostępności: PreZero Areny Gliwice oraz infrastruktury i oferty Teatru Miejskiego, Centrum Kultury Victoria, Muzeum w Gliwicach oraz Miejskiej Biblioteki Publicznej, a także innych miejskich obiektów kultury. Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi sportu kwalifikowanego oraz szkoleniu sportowemu dzieci i młodzieży. Animowanie kultury spędzania czasu wolnego jako narzędzia integracji i budowania relacji społecznych.
Zaproszenie do współpracy	Podmioty świadczące usługi związane ze spędzaniem czasu wolnego: lokalizowanie aktywności w Gliwicach, rozwijanie oferty charakterystycznej dla miasta ze względu na jego tożsamość i specyfikę, tworzenie relacji sieciowych z innymi przedsiębiorcami ukierunkowanych na wymianę informacji i tworzenie wspólnych ofert pakietowych: turystycznych, kulturowych, rekreacyjnych. Impresariaty i agencje artystyczne: otwartość na wykorzystanie potencjału ludnościowego Gliwic i Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii oraz gliwickich obiektów kultury do organizowania wydarzeń o charakterze ponadlokalnym. Przedsiębiorcy i inwestorzy w branży sportowej: rozwijanie oferty niepublicznych ośrodków sportowych oraz sekcji szkolenia sportowego i sportu amatorskiego. Zespoły i grupy artystyczne: rozwijanie oferty komercyjnych i niekomercyjnych wydarzeń kulturalnych. Mieszkańcy oraz ich organizacje i grupy nieformalne; organizacje pozarządowe: realizowanie oddolnych inicjatyw dzielnicowych i ogólnomiejskich, upowszechnianie informacji o wydarzeniach wartych uwagi mieszkańców. Biznes: wsparcie organizacyjne lub finansowe rozwoju oferty wydarzeń kulturalnych i sportowych.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Wyjątkowość miejsca
Cel strategiczny	C1.2. Miasto atrakcyjnej oferty zamieszkania i spędzania czasu wolnego
Cel operacyjny	CO1.2.3. Rozpoznawalność Gliwic
Kierunki działań samorządu	Wykorzystywanie dziedzictwa historycznego, postaci i podmiotów związanych z Gliwicami oraz ambasadorów i stypendystów miasta do promowania współczesnego potencjału miasta. Przyciąganie imprez rozpoznawalnych na arenie co najmniej krajowej, które będą trwale kojarzone z Gliwicami. Wzmacnianie i promowanie marki miasta oraz gliwickich marek i oferty wydarzeń z nimi powiązanych. Wspieranie tworzenia i rozwijania gliwickich produktów sztuki użytkowej, bazujących na dziedzictwie i kulturze. Wspieranie i promowanie lokalnych twórców i twórczyń. Tworzenie ikon architektury – obiektów i przestrzeni publicznych. Utworzenie i pozycjonowanie galerii miejskiej oraz adaptowanie przestrzeni miejskiej na miejsca kultury wielomodalnej. Rozwijanie koncepcji i zakresu aplikacji GAMA (Gliwicka Aplikacja Miejskich Aktywności) w odniesieniu do bieżących trendów w komunikacji społecznej. Dywersyfikowanie informacji o mieście i bieżących wydarzeniach w odniesieniu do różnych zewnętrznych i wewnętrznych grup docelowych, w tym wzmocnienie informacji turystycznej. Unowocześnianie komunikacji i promocji miasta, z wykorzystaniem kompleksowej identyfikacji wizualnej, symboli i gadżetów miejskich oraz narzędzi partycypacji społecznej, podążające za rozwojem narzędzi cyfrowych i nowych technologii.
Zaproszenie do współpracy	Media: budowanie partnerskich relacji i wspólnych przedsięwzięć z władzami lokalnymi, firmami zlokalizowanymi w Gliwicach oraz organizacjami tworzonymi przez mieszkańców dla upowszechniania informacji o procesach rozwojowych w mieście i wydarzeniach, które mają w nim miejsce. Mieszkańcy oraz ich organizacje i grupy nieformalne: upowszechnianie informacji o procesach rozwojowych w mieście

	i wydarzeniach, które mają w nim miejsce, współtworzenie pozytywnego wizerunku Gliwic. Biznes: włączanie komunikatów o mieście i gliwickiego kontekstu we własny przekaz wizerunkowy.
--	---

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Aktywność mieszkańców
Cel strategiczny	C2.1. Miasto społeczności świadomie uczestniczącej w rozwoju
Cel operacyjny	CO2.1.1. Edukacja o ponadprzeciętnej jakości; wspierająca innowacyjność, współpracę i włączenie społeczne
Kierunki działań samorządu	Utrzymywanie zróżnicowanej, ponadlokalnej oferty edukacyjnej miasta na najwyższym krajowym poziomie, z wykorzystaniem uznanych międzynarodowych standardów kształcenia oraz uwzględnieniem wyzwań wynikających z dynamicznego rozwoju technologii cyfrowych, w tym sztucznej inteligencji. Tworzenie i rozwijanie programów nauczania realizowanych w partnerstwie z biznesem, wraz z rozwojem odpowiadającej im infrastruktury dydaktycznej. Upowszechnianie opieki przedszkolnej, wyrównujący dostęp do edukacji u dzieci oraz umożliwiającej rozwój zawodowy rodziców. Promowanie udziału nauczycieli oraz uczniów, na każdym poziomie edukacji, w przedsięwzięciach pozwalających na zdobywanie dodatkowych kompetencji, w tym w ramach projektów międzynarodowych. Wspieranie szkół, nauczycieli i rodziców w zakresie kształcenia specjalnego, integracyjnego i pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Utrzymywanie wysokiego standardu technicznego publicznych obiektów edukacyjnych. Współpraca ze szkołami wyższymi w realizacji działań promocyjnych i podnoszących jakość kształcenia.
Zaproszenie do współpracy	Gestorzy szkół niepublicznych: rozwijanie oferty edukacji formalnej i pozaformalnej, utworzenie szkoły międzynarodowej.

	Uczelnie: podejmowanie współpracy ze szkołami w realizacji działań promocyjnych, wspólne przedsięwzięcia na rzecz podnoszenia jakości kształcenia w mieście. Biznes i organizacje pozarządowe: angażowanie się w prezentowanie powiązań między nauczanymi treściami a lokalnymi realiami życia społecznego i gospodarczego; współtworzenie programów nauczania i rozwijanie systemu praktyk zawodowych, w szczególności w szkołach branżowych i technikach. Lokalni przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia mieszkańców: organizowanie przedszkoli niepublicznych, klubów dziecięcych oraz prowadzenie różnych form edukacji pozaformalnej i nieformalnej.
--	--

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Aktywność mieszkańców
Cel strategiczny	C2.1. Miasto społeczności świadomie uczestniczącej w rozwoju
Cel operacyjny	CO2.1.2. Świadomość obywatelska i zdolność do reagowania na sytuacje kryzysowe
Kierunki działań samorządu	Wspieranie i współtworzenie programów promujących: wartości etyczne, równość, godność, solidarność, budowanie wspólnoty, wolontariat oraz odpowiedzialność za drugiego człowieka i dobro wspólne. Wspieranie inicjatyw edukacyjnych upowszechniających idee: podmiotowości, obywatelskości, odpowiedzialności, integracji, otwartości, współpracy i wartości humanistycznych. Wspieranie i współtworzenie programów powszechnej edukacji kulturalnej, ekologicznej i klimatycznej oraz cyfrowej. Wzmacnianie praw dzieci i młodzieży w ramach inicjatyw składających się na uczestnictwo w sieci UNICEF – Miasto Przyjazne Dzieciom. Prowadzenie działań edukacyjnych i świadomościowych ukierunkowanych na zdolność mieszkańców do funkcjonowania w warunkach powszechnej dezinformacji i zagrożeń płynących z niewłaściwego wykorzystania sztucznej inteligencji.

	Wykorzystywanie różnych form partycypacji społecznej, w tym rozwiązań cyfrowych, w planowaniu i realizacji zadań samorządu lokalnego. Udostępnianie w miarę możliwości organizacjom pozarządowym obiektów Centrum 3.0, instytucji kultury oraz sieci bibliotek i szkół, na realizację celów statutowych zgodnych ze strategią rozwoju miasta. Utrzymywanie gotowości do sprawnego reagowania na społeczne skutki kryzysów humanitarnych, militarnych, epidemiologicznych i klimatycznych. Planowanie oraz organizowanie szkoleń, ćwiczeń i innych form edukacji z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej. Prowadzenie tworzącej stabilne podstawy odporności społecznej powszechnej edukacji szkolnej i pozaszkolnej, stymulującej do prawidłowych zachowań w przypadku różnych typów działań wojennych, innych zdarzeń nadzwyczajnych oraz skrajnych zjawisk atmosferycznych.
Zaproszenie do współpracy	Mieszkańcy oraz ich organizacje i grupy nieformalne, organizacje pozarządowe: realizowanie oddolnych inicjatyw sąsiedzkich i dzielnicowych, zachęcanie do partycypacji społecznej, budowanie atmosfery odpowiedzialności za drugiego człowieka, prowadzenie wolontariatu i działalności charytatywnej. Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z reagowaniem na sytuacje kryzysowe.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Aktywność mieszkańców
Cel strategiczny	C2.1. Miasto społeczności świadomie uczestniczącej w rozwoju
Cel operacyjny	CO2.1.3. Powszechne korzystanie z cyfrowych danych o mieście
Kierunki działań samorządu	Poszerzanie skali cyfrowego opomiarowania miasta oraz przetwarzanie danych na użyteczną informację przestrzenną i zarządczą, w tym z wykorzystaniem mechanizmów sztucznej inteligencji.

	Upowszechnianie korzystania z Miejskiego Systemu Informacji Przestrzennej oraz Otwartych Danych w procedurach i rozwiązaniach technicznych sprzyjających partycypacji społecznej. Prowadzenie działań edukacyjnych i instruktażowych dla różnych grup odbiorców w mieście. Likwidowanie wykluczenia cyfrowego, w tym przez angażujące projektowanie miejskich usług cyfrowych oraz systemów i aplikacji służących korzystaniu z usług publicznych. Wykorzystanie sztucznej inteligencji oraz dużych zbiorów danych i danych przestrzennych w zarządzaniu usługami publicznymi i programowaniu rozwoju i zagospodarowania przestrzennego miasta. Rozwijanie systemowego podejścia do utrzymania wysokiego poziomu cyberbezpieczeństwa w zakresie danych komunalnych i komunalnej infrastruktury teleinformatycznej. Rozwijanie współpracy miasta i jego spółek z Politechniką Śląską oraz firmami z obszaru IT w zakresie modelowania i przetwarzania danych.
Zaproszenie do współpracy	Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z wykorzystaniem cyfrowych danych o mieście. Firmy oferujące produkty i usługi korzystające z cyfrowych danych o miastach: budowanie partnerskich relacji z samorządem lokalnym na rzecz wzajemnego wykorzystania danych z poszanowaniem ochrony danych osobowych, tajemnicy statystycznej i cyberbezpieczeństwa.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Aktywność mieszkańców
Cel strategiczny	C2.2. Miasto włączenia społecznego i powszechnego dostępu do usług publicznych
Cel operacyjny	CO2.2.1. Programy animowania aktywności społecznej
Kierunki działań samorządu	Wspieranie edukacji pozaformalnej oraz przedsięwzięć integrujących mieszkańców o zróżnicowanych: wieku, doświadczeniu, statusie materialnym, światopoglądach.

	Współorganizowanie aktywności upowszechniających kompetencje cywilizacyjne, skierowanych do osób w różnym wieku. Organizowanie i promowanie Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego. Animowanie aktywności dzieci i młodzieży w ramach inicjatyw składających się na uczestnictwo w sieci UNICEF – Miasto Przyjazne Dzieciom. Promowanie wolontariatu i współpracy międzypokoleniowej. Wspieranie inicjatyw promujących aktywność osób z niepełnosprawnościami w różnych obszarach życia społecznego. Animowanie przedsięwzięć sprzyjających włączeniu społecznemu imigrantów. Wzmacnianie roli sektora pozarządowego i biznesowego w realizacji ważnych społecznie przedsięwzięć. Utrzymywanie dostępnych miejsc stanowiących podstawową infrastrukturę spotkań, warsztatów, wydarzeń edukacyjnych itp. dla różnych grup społecznych.
Zaproszenie do współpracy	Mieszkańcy oraz ich organizacje i grupy nieformalne, organizacje pozarządowe: realizowanie oddolnych inicjatyw sąsiedzkich, dzielnicowych i ogólnomiejskich promujących różne formy aktywności i wzmacniania zaradności; wolontariat; organizowanie pozaformalnej i nieformalnej edukacji w tym zakresie. Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z włączeniem społecznym. Biznes: wsparcie organizacyjne lub finansowe aktywności obywatelskiej związanej z włączeniem społecznym.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Aktywność mieszkańców
Cel strategiczny	C2.2. Miasto włączenia społecznego i powszechnego dostępu do usług publicznych
Cel operacyjny	CO2.2.2. Odpowiedzialna polityka społeczna wdrażana z udziałem sektora obywatelskiego

Kierunki działań samorządu	Rozwijanie oferty usług asystenckich. Zapewnianie infrastruktury i usług umożliwiających uczestniczenie w rynku pracy osobom, których aktywność zawodowa jest ograniczana przez pełnienie funkcji opiekuńczych. Zwiększanie liczby miejsc dla pobytu dziennego i całodobowego osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji. Realizowanie programów usamodzielnienia, aktywizacji społecznej i usług społecznych. Realizowanie programów odpowiadających na problemy związane z wykluczeniem społecznym i przemocą domową. Powierzanie realizacji wybranych aktywności z zakresu polityki społecznej organizacjom pozarządowym. Usprawnianie miejskiego systemu wspierania osób i rodzin, w tym osób z niepełnosprawnościami, w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych. Podejmowanie działań zmierzających do przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami. Zapewnianie funkcjonalnej ścieżki wsparcia uwzględniającej kolejne etapy życia osoby z niepełnosprawnością. Upowszechnianie działalności zakładów aktywizacji zawodowej i przedsiębiorstw społecznych. Wspieranie osób w kryzysie bezdomności. Wspieranie aktywności edukacyjnych ukierunkowanych na zawody opiekuńcze i wykorzystywanie nowych technologii we wdrażaniu usług z zakresu polityki społecznej.
Zaproszenie do współpracy	Mieszkańcy oraz ich organizacje i grupy nieformalne, organizacje pozarządowe: realizowanie oddolnych inicjatyw sąsiedzkich, dzielnicowych i ogólnomiejskich promujących różne formy aktywności i wzmacniania zaradności; organizowanie działalności charytatywnej. Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z włączeniem społecznym. Biznes: wsparcie organizacyjne lub finansowe aktywności obywatelskiej związanej z włączeniem społecznym.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Aktywność mieszkańców
Cel strategiczny	C2.2. Miasto włączenia społecznego i powszechnego dostępu do usług publicznych
Cel operacyjny	CO2.2.3. Zdrowie mieszkańców oparte o profilaktykę i reagowanie na dysfunkcje oraz choroby
Kierunki działań samorządu	Promowanie zdrowych nawyków i wsparcie specjalistów w zakresie żywienia, zdrowia psychicznego i aktywności fizycznej, w szczególności w całym systemie edukacji. Tworzenie warunków sprzyjających jak najdłuższemu życiu w zdrowiu i samodzielności osób w wieku senioralnym. Współtworzenie ponadlokalnej oferty opieki zdrowotnej w mieście. Realizowanie lub powierzanie realizacji powszechnie dostępnych programów profilaktycznych i prewencyjnych w zakresie uzależnień oraz chorób i zaburzeń powstających na tle cywilizacyjnym, w tym w odniesieniu do zdrowia psychicznego i wypalenia zawodowego. Profilaktyka zdrowia dzieci i młodzieży w ramach inicjatyw składających się na uczestnictwo w sieci UNICEF – Miasto Przyjazne Dzieciom. Intensyfikacja działań na rzecz promowania zdrowia środowiskowego.
Zaproszenie do współpracy	Lekarze, przedsiębiorcy i inwestorzy: rozwijanie oferty niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej oraz gabinetów specjalistycznych (psychologicznych, dietetycznych, fizjoterapeutycznych itp.). Mieszkańcy oraz ich organizacje i grupy nieformalne, organizacje pozarządowe: realizowanie inicjatyw dzielnicowych i ogólnomiejskich promujących zdrowy styl życia i prewencję w zakresie zdrowia.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Komfort środowiskowy
Cel strategiczny	C3.1. Miasto dobrostanu środowiskowego
Cel operacyjny	CO3.1.1. Dobra jakość powietrza, dobry klimat akustyczny i minimalizacja uciążliwości wynikających ze zjawiska miejskiej wyspy ciepła
Kierunki działań samorządu	Uczestniczenie w przedsięwzięciach na rzecz poprawy jakości powietrza. Prowadzenie analiz i programów wsparcia związanych z termomodernizacją i wymianą źródeł ciepła w infrastrukturze mieszkaniowej i publicznej. Realizacja programów i inicjatyw dotyczących minimalizowania efektu miejskiej wyspy ciepła i zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz włączanie w nie mieszkańców i przedsiębiorców. Wprowadzanie rozwiązań w zakresie ochrony przed hałasem. Promowanie standardów budownictwa zrównoważonego w nowej zabudowie oraz przy modernizacji starej zabudowy. Modernizowanie infrastruktury transportowej ukierunkowane na rozwiązanie problemów jakości powietrza i klimatu akustycznego. Wprowadzanie w strukturze miasta rozwiązań ograniczających: obciążenie środowiska ciepłem odpadowym, uciążliwości odorowe oraz zanieczyszczenie światłem (w tym optymalizacja oświetlenia ulic). Współdziałanie w inicjatywach na rzecz legislacji i skutecznego egzekwowania przepisów środowiskowych.
Zaproszenie do współpracy	Mieszkańcy, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe: dążenie do zapewnienia efektywności energetycznej nieruchomości oraz likwidacji źródeł niskiej emisji. Właściciele, zarządcy i najemcy obiektów działalności gospodarczej: dążenie do zapewnienia efektywności energetycznej nieruchomości oraz likwidacji źródeł niskiej emisji, tworzenie rozwiązań ograniczających emisję hałasu i minimalizujących efekt miejskiej wyspy ciepła. Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych

	i społecznościowych związanych z minimalizowaniem antropogenicznych obciążeń środowiska.
--	--

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Komfort środowiskowy
Cel strategiczny	C3.1. Miasto dobrostanu środowiskowego
Cel operacyjny	CO3.1.2. Bezpieczeństwo miasta i odporność na skutki zdarzeń nadzwyczajnych i skrajnych zjawisk atmosferycznych
Kierunki działań samorządu	Rozwijanie systemu monitorowania zagrożeń i publicznego ostrzegania, w koordynacji z systemami prowadzonymi przez instytucje zewnętrzne. Zabezpieczanie infrastruktury krytycznej. Wdrażanie różnej skali rozwiązań, dotyczących zarówno szarej jak i błękitno-zielonej infrastruktury, gwarantujących ochronę przeciwpowodziową miasta. Wzmacnianie logistyczne służb ochrony ludności i obrony cywilnej oraz służb odpowiedzialnych za zapobieganie i przeciwdziałanie skutkom poważnych awarii. Tworzenie i utrzymywanie, na obszarze powiatu, zasobów ochrony ludności oraz infrastruktury niezbędnej do realizacji zadań ochrony ludności i obrony cywilnej oraz zapewnienie dostępu do wody. Zapewnienie ciągłości dostaw kluczowych produktów dla mieszkańców. Dywersyfikowanie zaopatrzenia Gliwic w wodę w oparciu o własne ujęcia głębinowe i zbiorniki z uzupełnieniem z sieci regionalnej. Analizowanie ryzyka dla wykorzystywanych ujęć wód podziemnych z uwzględnieniem kontekstu regionalnego prowadzone w regularnych odstępach czasu. Ograniczanie i eliminowanie działalności znacząco oddziałujących na środowisko wodno-gruntowe na terenach zasilania gliwickich ujęć wód podziemnych. Utrzymywanie i budowa obiektów zbiorowej ochrony. Wzmacnianie współpracy z sąsiednimi samorządami oraz innymi instytucjami publicznymi, gwarantującej skuteczne budowanie

	odporności na skutki zdarzeń nadzwyczajnych i skrajnych zjawisk atmosferycznych.
Zaproszenie do współpracy	Właściciele, zarządcy i najemcy nieruchomości: dążenie do zapewnienia małej retencji, prawidłowego zagospodarowania wód opadowych oraz ochrony wód przed zanieczyszczeniem i skażeniem. Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne, organizacje pozarządowe: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z bezpieczeństwem infrastruktury krytycznej oraz adaptacją do zmian klimatu.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Komfort środowiskowy
Cel strategiczny	C3.2. Miasto rozwiązań sprzyjających środowisku i przyrodzie
Cel operacyjny	CO3.2.1. Gospodarka odpadami cyrkularna, dobrze funkcjonująca w ramach systemu regionalnego
Kierunki działań samorządu	Organizowanie lokalnego rynku surowców z lokalnego strumienia odpadów oraz lokalnego przemysłu dalszego przetwarzania tych surowców. Maksymalizowanie termicznego przekształcania z odzyskiem energii odpadów palnych, które nie nadają się do innych form odzysku. Budowa biogazowni na odpady biodegradowalne i osady ściekowe. Udostępnianie terenów z przeznaczeniem na gospodarowanie odpadami. Wprowadzanie nowoczesnych, rozproszonych rozwiązań w zakresie gromadzenia odpadów. Koordinowanie działań w zakresie gospodarki cyrkularnej z gminami ościennymi. Zapewnianie standardów technicznych i organizacyjnych kompostowania, umożliwiające zaliczenie bioodpadów do strumienia odpadów poddawanych recyklingowi.

	Prowadzenie działań świadomościowych, edukacyjnych oraz mikroprojektów dla gospodarstw domowych i prowadzących działalność gospodarczą. Wspieranie inicjatyw ukierunkowanych na redukcję odpadów lub funkcjonowanie wg idei <i>zero waste</i>. Rozwijanie współpracy miasta i jego spółek z Politechniką Śląską na rzecz rozwoju gospodarki cyrkularnej.
Zaproszenie do współpracy	Mieszkańcy, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe; właściciele i zarządcy nieruchomości komercyjnych: zaangażowanie w segregację odpadów umożliwiającą maksymalizowanie udziału frakcji nadających się do recyklingu w całkowitym strumieniu odpadów. Firmy, przede wszystkim przemysłowe: poszerzanie skali procesów technologicznych bazujących na zasadach gospodarki cyrkularnej. Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z gospodarką cyrkularną.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Komfort środowiskowy
Cel strategiczny	C3.2. Miasto rozwiązań sprzyjających środowisku i przyrodzie
Cel operacyjny	CO3.2.2. System zaopatrzenia w energię integrujący różne źródła energii i rodzaje sieci dystrybucyjnych
Kierunki działań samorządu	Planowanie i organizacja zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na obszarze miasta. Planowanie i organizacja działań mających na celu racjonalizację zużycia energii i promocję rozwiązań zmniejszających zużycie energii na obszarze miasta. Ocena potencjału wytwarzania energii elektrycznej w wysoko sprawnej kogeneracji oraz efektywnych energetycznie systemów ciepłowniczych lub chłodniczych na obszarze miasta. Integrowanie sieci dystrybucji energii i indywidualnych instalacji, z dużym udziałem magazynów energii elektrycznej oraz

	magazynów ciepła; postępujące wraz z ze zwiększaniem się dostępności niezbędnych technologii. Optymalizowanie systemu ciepłowniczego, uwzględniające pełne pokrycie potrzeb miasta i jego mieszkańców z sieci ciepłowniczej, w pierwszej kolejności zagospodarowując w miejscu nadmiarowe lokalne ciepło odpadowe / OZE, z maksymalnym wykorzystaniem kogeneracji wysokosprawnej. Upowszechnianie w przestrzeni publicznej elementów architektonicznych i użytkowych zasilanych światłem słonecznym. Zarządzanie sieciami zaopatrzenia mieszkańców i instytucji w nośniki energii oraz w wodę zintegrowane w e-przestrzeni. Usprawnienie zarządzania zużyciem mediów / nośników energii przez wdrażanie aplikacji cyfrowych wspierających mieszkańców w monitorowaniu i ograniczaniu zużycia ciepła oraz wody. Zapewnianie bezpieczeństwa i cyberbezpieczeństwa infrastruktury energetycznej. Rozwój klastrów energii oraz spółdzielni energetycznych. Małe reaktory modułowe SMR Infrastruktura chłodnicza Dotacje na energetykę prosumencką Farmy fotowoltaiczne i wiatrowe, lokalne elektrownie rzeczne oraz rozwój geotermii.
Zaproszenie do współpracy	Mieszkańcy, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe; właściciele i zarządcy nieruchomości komercyjnych: otwartość na korzystanie z ciepła systemowego, w pierwszej kolejności likwidacja źródeł niskiej emisji dzięki przyłączeniu do sieci ciepła systemowego. Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z energetyką komunalną.

7. Projekty kluczowe

Istotnymi przedsięwzięciami, warunkującymi długookresowo rozwój Gliwic, będą następujące projekty, za zarządzanie którymi odpowiada samorząd lokalny. Obecnie są one na etapie planowania i uzgadniania montażu finansowego. Lokalizację projektów kluczowych wskazano na planszy 11.

Szpital Uniwersytecki - Centrum Chorób Cywilizacyjnych

Szpital Uniwersytecki – Centrum Chorób Cywilizacyjnych powstanie na podstawie ponadlokalnego porozumienia między miastem Gliwice, Śląskim Uniwersytetem Medycznym w Katowicach, Województwem Śląskim reprezentowanym przez Marszałka Województwa Śląskiego oraz Wojewodą Śląskim. Projekt jest odpowiedzią na rosnące potrzeby związane z zapewnianiem wysokiej jakości opieki zdrowotnej w mieście i regionie. Placówka ma skupić się na leczeniu chorób o największym znaczeniu społecznym: kardiologicznych, onkologicznych, neurologicznych i metabolicznych. Dzięki jego realizacji mieszkańcy Gliwic, a także województwa, zyskają dostęp do szerokiej oferty medycznej, którą gwarantuje szpital uniwersytecki. Budowa szpitala pozwoli nie tylko unowocześnić usługi dostępne obecnie w mieście, ale także rozszerzyć je o oddziały szpitalne, które do tej pory nie funkcjonowały w Gliwicach.

Kompleks szpitalny w Gliwicach będzie wznoszony na przekazanych Uczelni miejskich działkach pomiędzy ulicami Kujawską, Pocztową i Ceglarską. Nowy szpital będzie dysponować 698 łózkami rozlokowanymi w 24 oddziałach, w tym m.in. w dwóch oddziałach kardiologicznych z pododdziałami intensywnego nadzoru kardiologicznego, trzech oddziałach wewnętrznych (łączonych m.in. z diabetologią i nefrologią), Szpitalnym Oddziale Ratunkowym (SOR), oddziale chirurgii ogólnej, bariatrycznej i medycyny ratunkowej, oddziale otorynolaryngologii i onkologii laryngologicznej, oddziale psychiatrii. Zaplanowano także stanowiska w ramach stacji dializ oraz miejsca na oddziale rehabilitacji dziennej. Lecznica zostanie ponadto wyposażona w 55 nowoczesnych poradni, 10 zakładów, 49 specjalistycznych pracowni oraz laboratoria diagnostyczne. Budowa Centrum została przewidziana na trzy etapy.

W Szpitalu Uniwersyteckim – Centrum Chorób Cywilizacyjnych w Gliwicach realizowane będą również zajęcia dydaktyczne dla studentów kierunków medycznych. Planowane jest też stworzenie zielonego, atrakcyjnego dla pacjentów i ich rodzin, otoczenia budynku.

Dekarbonizacja gliwickiego systemu ciepłowniczego poprzez utworzenie Parku Zielonej Energii do produkcji energii z odpadów oraz wykorzystanie energii ścieków komunalnych oraz dywersyfikacji centralnego źródła ciepła

Realizacja tego projektu ukierunkowana jest na bezpieczną i nieuciążliwą produkcję ciepła i energii elektrycznej z wysokokalorycznych odpadów oraz wykorzystanie energii zawartej w oczyszczonych ściekach komunalnych. Projekt składa się z czterech przedsięwzięć: Park

Zielonej Energii; zabudowa przemysłowa wieloformatowego pola solarnego o mocy do 13,2 MWt, krótkoterminowego magazynu ciepła; budowa instalacji służącej do odzysku ciepła zawartego w ściekach komunalnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Park Zielonej Energii (PZE) to ekologiczna, zgodna z najwyższymi standardami europejskimi inwestycja, polegająca na rozbudowie istniejącej już ciepłowni należącej do Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej Gliwice (PEC) o blok parowy z wielopaliwowym kotłem rusztowym o wydajności 25 t/h pary o parametrach 420°C i 40 barów, spalający mieszaninę paliw, stanowiący domknięcie gospodarki obiegu zamkniętego miasta Gliwice. Dzięki PZE będzie możliwe pełne odzyskanie termicznej energii z odpadów komunalnych przez produkcję ciepła energii elektrycznej i z wysokokalorycznej frakcji energetycznej jakiej nie można deponować na składowiskach. PZE w Gliwicach będzie uzupełnieniem ekologicznego systemu gospodarki odpadami. Do wykorzystania w wielopaliwowym kotle parowym będą przeznaczone tylko te odpady reszkowe, których nie da się już odzyskać poprzez segregację i recykling jak i odpady wielkogabarytowe.

Poza głównymi urządzeniami wytwórczymi i ochrony środowiska projektowany blok będzie wyposażony w dodatkowe instalacje zwiększającą efektywność bloku: instalację dwustopniowego odzysku ciepła z kondensacji spalin, dzięki której możliwy będzie dodatkowy odbiór ciepła ze spalin, przez co moc wytwórcza bloku wzrośnie w zależności od warunków nawet o 6 MWt; krótkoterminowy magazyn ciepła o pojemności 12 tys. m³; instalację pompy ciepła umożliwiającej dalsze schładzanie spalin wylotowych i odzyskiwanie z nich ciepła, co zwiększy moc wytwórczą bloku o 5 MWt; wieloformatową farmę solarną o mocy do 13,2 MWt produkującą ciepło ze słońca i współpracującą z nowym blokiem wysokosprawnej kogeneracji, W celu dalszego zmniejszenia zużycia węgla w PEC planowane jest ponadto przedsięwzięcie polegające na odbiorach ciepła odpadowego z Gliwickiego przemysłu na poziomie 5 MWt. Zadania odzysku ciepła odpadowego realizowane są w strategii współdzielenia sieci ciepłowniczej.

Dalszemu zwiększeniu mocy PEC w zakresie produkowanego ciepła służyć będzie instalacja wykorzystująca energię ścieków komunalnych. Budowa instalacji służącej do odzysku ciepła zawartego w oczyszczonych ściekach wraz z infrastrukturą towarzyszącą, w tym siecią przesyłową, planowana jest na terenie centralnej oczyszczalni ścieków w Gliwicach. Przedsięwzięcie polega na zainstalowaniu pomp ciepła, które zasilane będą ciepłem zawartym w oczyszczonych ściekach komunalnych, które do czasu wybudowania instalacji zespołu pomp ciepła jest bezpowrotnie tracone w zlewni tj. rzece Kłodnicy. Całe odzyskane ciepło skierowane zostanie do miejskiej sieci ciepłowniczej. Instalacja pozwoli na wyprodukowanie od 12 do 15 MWt zielonego zeroemisyjnego ciepła.

Realizowane inwestycje przyczynią się do zmniejszenia zużycia paliw kopalnych, zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych, w tym dwutlenku węgla, ograniczenia zużycia wody i podniesienia efektywności miejskiego systemu ciepłowniczego oraz uniezależnienia produkcji ciepła od paliw kopalnych jak wprost prowadzi do zwiększenia bezpieczeństwa dostaw ciepła dla Gliwiczian. Łączna roczna produkcja ciepła z w/w instalacji zapewni do 40% zapotrzebowania na ciepło w mieście Gliwice.

Gliwicki Kwartał Kultury – rewitalizacja Ruin Teatru Victoria

Rewitalizacja Ruin Teatru Victoria i rozwój Gliwickiego Kwartału Kultury w Gliwicach stanowi kompleksowe, wieloletnie przedsięwzięcie strategiczne, którego celem jest przekształcenie centralnej części miasta w nowoczesne, wielofunkcyjne centrum kultury, integrujące funkcje artystyczne, społeczne, edukacyjne i kreatywne. Projekt łączy działania inwestycyjne z procesami urbanistycznymi i społecznymi, odpowiadając na potrzebę wzmocnienia tożsamości miasta oraz podniesienia jakości przestrzeni śródmiejskiej.

Projekt ma charakter etapowy i obejmuje dwa wzajemnie powiązane komponenty: rewitalizację Ruin Teatru Victoria jako przedsięwzięcie bazowe oraz rozwój Gliwickiego Kwartału Kultury jako komponent strategiczny o szerszym zasięgu przestrzennym i czasowym. Pierwszy etap obejmuje kompleksową rewitalizację Ruin Teatru Victoria jednego z najważniejszych obiektów dziedzictwa kulturowego miasta. Celem tej części projektu jest przywrócenie obiektowi pełnej funkcjonalności oraz przekształcenie go w nowoczesne, całoroczne centrum wydarzeń kulturalnych. Efektem rewitalizacji będzie powstanie nowoczesnej infrastruktury kultury o wysokim standardzie, umożliwiającej realizację szerokiego spektrum wydarzeń od koncertów i spektakli, po działania edukacyjne, społeczne i eksperymentalne. Ruiny Teatru Victoria zachowają przy tym swój charakterystyczny, rozpoznawalny klimat, łączący historię miejsca z nowoczesnością.

Drugi komponent projektu obejmuje rozwój Gliwickiego Kwartału Kultury obszaru wyznaczonego ulicami Zwycięstwa, Dworcową, Barlickiego i Kłodnicką. Jest to proces o charakterze długofalowym i wieloetapowym, którego celem jest stworzenie spójnej przestrzeni miejskiej skoncentrowanej wokół funkcji kulturalnych i społecznych. Realizacja tego komponentu będzie następować etapowo, a docelowa wizja zagospodarowania obszaru zostanie wypracowana m.in. w drodze konkursu architektoniczno-urbanistycznego.

Obwodnica Gliwic

Projekt stanowi domknięcie ciągu komunikacyjnego wokół południowo-zachodniej części Gliwic. Istniejące obecnie odcinki obwodnicy południowej (od ul. Bojkowskiej do ul. Pszczyńskiej) i obwodnicy zachodniej (od Al. Jana Nowaka Jeziorańskiego do ul. Sowińskiego oraz od ul. Daszyńskiego do Rybnickiej) zostaną połączone, co zapewni możliwość przejazdu w relacji Al. Jana Nowaka Jeziorańskiego (północny odcinek układu obwodnic) ul. Pszczyńska węzeł Sośnica. W pierwszej kolejności wykonane zostanie połączenie od ul. Sowińskiego do ul. Daszyńskiego (domknięcie obwodnicy zachodniej), następnie między ul. Rybnicką a ul. Bojkowską (obwodnica południowa). Realizacja projektu obejmuje także rozbudowę skrzyżowania z ul. Rybnicką i modernizację skrzyżowań z ul. Andersa i Kozielską. W odleglejszej perspektywie czasowej wiązała się również będzie z gruntowną rozbudową wybudowanej w latach trzydziestych ubiegłego wieku Al. Jana Nowaka Jeziorańskiego. Niejako domknięciem projektu kluczowego związanego z budową obwodnic na terenie Gliwic będzie połączenie drogowe od węzła z autostradą A4 do skrzyżowania z obwodnicą zachodnią, czyli obwodnica dzielnicy Ostropy. Docelowo obecna droga wojewódzka (ul. Daszyńskiego) stanie się drogą powiatową, natomiast obwodnica przejmie funkcję drogi wojewódzkiej. Działanie

takie pozwoli na zmniejszenie ruchu, szczególnie tranzytowego, w rejonie terenów zabudowanych dzielnicy Ostropy. W miarę możliwości technicznych układ obwodnicowy będzie skomponowany z ciągami komunikacyjnymi dla pieszych i rowerzystów oraz zatokami dla autobusów i zielenią.

Zarządzanie ruchem prowadzone będzie z wykorzystaniem Gliwickiego ITS-u. Oświetlenie uliczne zostanie wykonane zgodnie z masterplanem oświetleniowym. Planowana jest także przebudowa lub zabezpieczenie kolidujących sieci uzbrojenia.

1000 mieszkań

Miasto z powodzeniem realizuje własny program budownictwa mieszkaniowego dedykowany dla Gliwiczan osiągających umiarkowane dochody. Program zaspokaja potrzeby wspólnoty samorządowej i umożliwia rodzinom gliwickim zamieszkanie w mieszkaniach w standardzie "pod klucz", czyli w lokalach w pełni wykończonych, wymalowanych z wykonanymi łazienkami, podłogami. W nowo budowanych budynkach zostaną zaprojektowane mieszkania jedno, dwu i trzypokojowe. Do dyspozycji najemców będą komórki lokatorskie, rowerownie, wózkownie. Na parterze każdego budynku znajdzie się również lokal dla osób z niepełnosprawnościami. Wszystkie inwestycje mieszkaniowe zaplanowano wraz z infrastrukturą towarzyszącą tj.: placami zabaw, zagospodarowaniem zielenią, parkingami, garażami podziemnymi.

W trakcie realizacji zadania jednym z podstawowych celów będzie uzyskanie zeroemisyjności budynków z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii. Zaopatrzenie budynków w ciepło odbędzie się z zastosowaniem ekologicznych systemów ogrzewania. W garażach nowobudowanych budynków przewiduje się wykonanie miejsc doraźnego schronienia, które są elementem systemu ochrony ludności w sytuacjach kryzysowych.

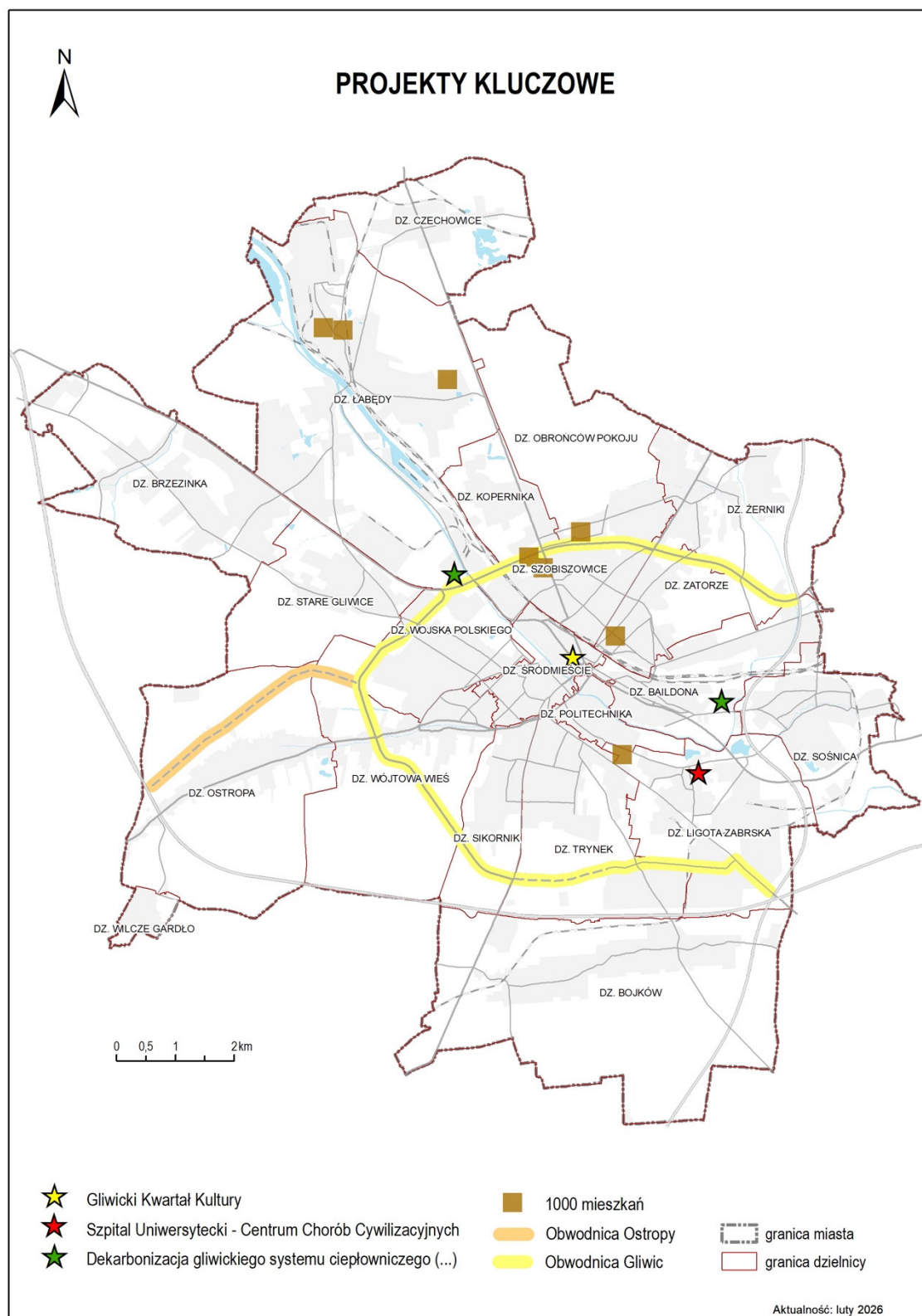
Gliwice - Miasto Przyjazne Dzieciom

Projekt polega na zaangażowaniu miasta w międzynarodowy Program UNICEF Miasto Przyjazne Dzieciom. Jest ono oparte na zasadach określonych w Konwencji o prawach dziecka. Celem programu jest systemowe podnoszenie jakości życia najmłodszych mieszkańców. Inicjatywa zakłada traktowanie dzieci i młodzieży jako pełnoprawnych uczestników życia społecznego oraz uwzględnianie ich potrzeb w procesach zarządzania miastem.

Program koncentruje się na zapewnieniu dzieciom bezpiecznych warunków życia, dostępu do wysokiej jakości usług oraz możliwości wszechstronnego rozwoju – społecznego, edukacyjnego i zdrowotnego. Kluczowym założeniem jest realizacja zapisów Konwencji o prawach dziecka w praktyce funkcjonowania samorządu, tak aby prawa dziecka stanowiły jeden z fundamentów lokalnych polityk i działań. Realizacja programu opiera się na trzech wzajemnie uzupełniających się filarach: zaangażowaniu władz samorządowych, aktywnym włączaniu dzieci i młodzieży w procesy decyzyjne oraz współpracy z lokalną społecznością, w tym z organizacjami pozarządowymi, środowiskiem naukowym i biznesem. Istotnym elementem jest budowanie trwałych mechanizmów partycypacji oraz wzmacnianie dialogu międzypokoleniowego.

Projekt ma charakter procesowy i długofalowy – obejmuje diagnozę sytuacji dzieci i młodzieży, planowanie strategiczne, wdrażanie działań oraz ich cykliczną ewaluację. Dzięki wykorzystaniu narzędzi analitycznych i wsparcia eksperckiego możliwe jest identyfikowanie zarówno dobrych praktyk, jak i obszarów wymagających interwencji, a następnie ich systemowe rozwijanie.

Udział w inicjatywie sprzyja rozwojowi współpracy międzysektorowej, wymianie doświadczeń pomiędzy miastami realizującymi program oraz wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań w zakresie polityki społecznej. Jednocześnie wpisuje się w szerszą ideę tworzenia przestrzeni miejskiej przyjaznej wszystkim mieszkańcom – zgodnie z zasadą, że miasto dobre dla dzieci jest miastem dobrej jakości życia dla całej wspólnoty lokalnej.

Plansza 11. Projekty kluczowe

Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

Projekt „Gliwice - Miasto Przyjazne Dzieciom” nie został przedstawiony na planszy ze względu na jego specyfikę obejmującą działania organizacyjne i „miękkie” dotyczące całego miasta.

8. Spójność z systemem planowania strategicznego

Powiązania z obszarami strategicznej interwencji w układzie krajowym, regionalnym i lokalnym

Aktywność strategiczną Gliwic, w perspektywie ponadlokalnej, można opisać przez odwołanie się do OSI wyznaczonych w Strategii Rozwoju Polski do 2035 r. oraz do OSI regionalnych, ustalonych w strategii Śląskie 2030.

Dla kraju określono sześć typów OSI, przy czym Gliwice zostały objęte:

- OSI transformacji energetycznej, do którego należą gminy, w których w związku z transformacją energetyczną może nastąpić skokowe zmniejszenie liczby miejsc pracy i problemy środowiskowe;
- OSI wsparcia dla policentrycznej sieci miast i ich obszarów funkcjonalnych, złożonym z metropolii oraz ośrodków regionalnych i subregionalnych wraz z obszarami funkcjonalnymi.

W województwie śląskim określono OSI w dwóch ujęciach. W pierwszym, funkcjonalnym („z punktu widzenia organizacji procesów rozwojowych oraz podstawowych typów ośrodków osadniczych”), Gliwice należą do subregionu centralnego oraz są kwalifikowane jako obszar miejski. Ujęcie drugie jest nazywane tematycznym, a wyznaczone w nim OSI „odpowiadają na najważniejsze problemy i potencjały zarysowane w diagnozie strategicznej województwa”. W strategii Śląskie 2030 zidentyfikowano 5 OSI w ujęciu tematycznym przyporządkowanych do dwóch opisanych poniżej grup.

W grupie OSI tzw. konkurencyjnych określono ośrodki wzrostu oraz obszary cenne przyrodniczo. Gliwice są widziane jako jeden z trzech ważnych ośrodków wzrostu w województwie (obok Bielska-Białej i Częstochowy; podczas gdy Katowice uznawane są za najważniejszy ośrodek wzrostu). Natomiast w odniesieniu do walorów przyrodniczych miasto zakwalifikowano do grupy o najniższym poziomie ich występowania w regionie.

Grupę OSI tzw. problemowych w województwie śląskim tworzą:

- gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze, do których nie zaliczono Gliwic;
- gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza, wśród których Gliwice skategoryzowane zostały w ramach III obszaru problemowego, co oznacza największą skalę występowania zjawiska na tle województwa;
- gminy w transformacji górniczej – Gliwice uznawane są za obszar transformacji górniczej ze względu na występowanie negatywnych zjawisk przestrzennych związanych z eksploatacją węgla kamiennego.

Realizacja działań ukierunkowanych na osiągnięcie celów strategii Gliwice 2040 oddziałuje na pozytywne zmiany na obszarach strategicznej interwencji, wyznaczonych w strategii Śląskie

2030 oraz OSI o zasięgu lokalnym (wyznaczonych w strategii Gliwice 2040). Wpływ wskazano w poniższej macierzy powiązań.

Tab. 2. Macierz powiązań celów strategii z OSI

	OSI										
	krajowe		regionalne				lokalne				
	Transformacji energetycznej	Policentrycznej sieci miast	Cenne przyrodniczo	Ośrodki wzrostu	Jakość powietrza	Transformacja górnicza	Tereny inwestycyjne	Sośnica	Kultura i kreatywność	Kłódnica	Rewitalizacja
CH.1. Miasto zwarte											
COH.1.1. Zrównoważony rozwój przestrzenny		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
COH.1.2. Zrównoważona mobilność		+		+	+		+	+	+	+	+
CH.2. Miasto błękitno-zielone											
COH.2.1. Optymalnie kształtowane i użytkowane zasoby przyrodnicze		+	+		+	+	+	+	+	+	+
COH.2.2. Gospodarka równoważąca odwadnianie miasta z zagospodarowaniem, odtwarzaniem i poprawą jakości zasobów wodnych		+	+		+		+	+		+	+
C1.1. Miasto nauki, rozwoju technologii i różnorodnej działalności gospodarczej											
CO1.1.1. Silne partnerstwa biznesu, nauki i edukacji	+	+		+		+	+	+	+		+
CO1.1.2. Innowacje technologiczne będące wyróżnikiem Gliwic na tle Polski	+	+		+			+		+		
CO1.1.3. Stabilne warunki rozwoju działalności biznesowej	+	+		+		+	+	+	+		+

	OSI										
	krajowe		regionalne				lokalne				
	Transformacji energetycznej	Policentrycznej sieci miast	Cenne przyrodniczo	Ośrodki wzrostu	Jakość powietrza	Transformacja górnicza	Tereny inwestycyjne	Sośnica	Kultura i kreatywność	Kłódnica	Rewitalizacja
C1.2. Miasto atrakcyjnej oferty zamieszkania i spędzania czasu wolnego											
CO1.2.1. Oferta zamieszkania uwzględniająca potrzeby różnych grup odbiorców		+	+	+	+			+	+	+	+
CO1.2.2. Oferta spędzania czasu wolnego uwzględniająca potrzeby różnych grup odbiorców		+	+			+		+	+	+	+
CO1.2.3. Rozpoznawalność Gliwic		+	+	+			+	+	+	+	
C2.1. Miasto społeczności świadomie uczestniczącej w rozwoju											
CO2.1.1. Edukacja o ponadprzeciętnej jakości; wspierająca innowacyjność, współpracę i włączenie społeczne		+		+		+	+	+	+		+
CO2.1.2. Świadomość obywatelska i zdolność do reagowania na sytuacje kryzysowe			+		+				+		+
CO2.1.3. Powszechne korzystanie z cyfrowych danych o mieście			+	+	+	+	+		+		
C2.2. Miasto włączenia społecznego i powszechnego dostępu do usług publicznych											

	OSI										
	krajowe		regionalne				lokalne				
	Transformacji energetycznej	Policentrycznej sieci miast	Cenne przyrodniczo	Ośrodki wzrostu	Jakość powietrza	Transformacja górnicza	Tereny inwestycyjne	Sośnica	Kultura i kreatywność	Kłódnica	Rewitalizacja
CO2.2.1. Programy animowania aktywności społecznej	+			+		+		+	+		+
CO2.2.2. Odpowiedzialna polityka społeczna wdrażana z udziałem sektora obywatelskiego	+			+		+		+	+		+
CO2.2.3. Zdrowie mieszkańców oparte o profilaktykę i reagowanie na dysfunkcje oraz choroby			+		+					+	+
C3.1. Miasto dobrostanu środowiskowego											
CO3.1.1. Dobra jakość powietrza, dobry klimat akustyczny i minimalizacja uciążliwości wynikających ze zjawiska miejskiej wyspy ciepła			+		+	+	+	+		+	+
CO3.1.2. Bezpieczeństwo miasta i odporność na skutki zdarzeń nadzwyczajnych i skrajnych zjawisk atmosferycznych			+		+	+	+	+		+	+
C3.2. Miasto rozwiązań sprzyjających środowisku i przyrodzie											
CO3.2.1. Gospodarka odpadami cyrkularna, dobrze funkcjonująca w ramach systemu regionalnego				+			+	+			

	OSI										
	krajowe		regionalne				lokalne				
	Transformacji energetycznej	Policentrycznej sieci miast	Cenne przyrodniczo	Ośrodki wzrostu	Jakość powietrza	Transformacja górnicza	Tereny inwestycyjne	Sośnica	Kultura i kreatywność	Kłodnica	Rewitalizacja
CO3.2.2. System zaopatrzenia w energię integrujący różne źródła energii i rodzaje sieci dystrybucyjnych	+			+	+						

Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

Zgodność z dokumentami strategicznymi w ramach Systemu Zarządzania Rozwojem Kraju

Cele strategii Gliwice 2040 pozostają w zgodności z zapisami kluczowych dokumentów w ramach Systemu Zarządzania Rozwojem Kraju. Powiązania, na strategicznym poziomie postanowień, zidentyfikowano w macierzy przedstawionej w tabeli 3.

Tab. 3. Zgodność w ramach Systemu Zarządzania Rozwojem Kraju

	CH.1.	CH.2.	C1.1.	C1.2.	C2.1.	C2.2.	C3.1.	C3.2.
Koncepcja Rozwoju Kraju 2050								
Wyzwanie – Transformacja społeczna sprzyjająca wszystkim grupom społecznym				+	+	+		
Wyzwanie – Nowoczesna gospodarka respektująca środowisko naturalne i klimat	+	+	+					
Wyzwanie – Odporne państwo z silną pozycją w Europie i na świecie					+		+	
Wyzwanie – Zrównoważona przestrzeń uwzględniająca potrzeby człowieka i środowiska	+	+	+				+	+
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku)								

	CH.1.	CH.2.	C1.1.	C1.2.	C2.1.	C2.2.	C3.1.	C3.2.
Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną			+					
Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony	+	+		+	+	+	+	+
Cel szczegółowy III - Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu					+			
Strategia Rozwoju Polski do 2035 r.								
Cel 1: Łagodzenie zmian demograficznych i adaptacja do nich	+		+		+	+		
Cel 2: Tworzenie warunków dla konkurencyjnej i sprawiedliwej gospodarki, z poszanowaniem dla środowiska i klimatu	+	+	+	+	+	+	+	+
Cel 3: Wzmocnienie bezpieczeństwa, odporności i sprawności państwa					+		+	
Cel horyzontalny: Zrównoważony rozwój terytorialny oparty na policentrycznej sieci osadniczej	+	+						
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030								
1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo								
1.2. Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze								
1.3. Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska	+	+	+	+	+	+	+	+
1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych			+	+	+	+		

	CH.1.	CH.2.	C1.1.	C1.2.	C2.1.	C2.2.	C3.1.	C3.2.
1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów	+	+		+	+	+	+	+
2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	+		+	+	+			
2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym			+	+				
2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach			+					
3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem					+			
3.2 Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym		+	+				+	+
3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych	+				+	+		
3.4. Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej	+	+	+	+	+	+	+	+
Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego Śląskie 2030								
A.1. Konkurencyjna gospodarka			+	+				
A.2. Innowacyjna gospodarka			+					
A.3. Silna lokalna przedsiębiorczość			+	+				
B.1. Wysoka jakość usług społecznych, w tym zdrowotnych	+				+	+		
B.2. Aktywny mieszkaniec	+				+	+		
B.3. Atrakcyjny i efektywny system edukacji i nauki					+			
C.1. Wysoka jakość środowiska	+	+		+			+	+
C.2. Efektywna infrastruktura		+						+

	CH.1.	CH.2.	C1.1.	C1.2.	C2.1.	C2.2.	C3.1.	C3.2.
C.3. Atrakcyjne warunki zamieszkania, kompleksowa rewitalizacja, zapobieganie i dostosowanie do zmian klimatu	+	+			+	+	+	+
D.1. Zrównoważony rozwój terytorialny	+	+	+				+	+
D.2. Aktywna współpraca z otoczeniem i kreowanie silnej marki regionu			+	+				
D.3. Nowoczesna administracja publiczna					+		+	

Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

9. System realizacji strategii oraz dokumentów wykonawczych

Instytucjonalne aspekty wdrażania strategii

Strategia Gliwice 2040 to opracowanie będące jednym z fundamentów systemu zarządzania strategicznego w mieście. Na system ten składają się cztery zasadnicze, wzajemnie dopełniające się bloki, obejmujące:

- formułowanie strategii,
- formułowanie innych dokumentów programujących rozwój,
- wdrażanie strategii oraz innych dokumentów programujących rozwój,
- monitoring rezultatów wdrażania strategii.

Samorząd lokalny bierze główną odpowiedzialność za formułowanie i monitorowanie strategii oraz innych dokumentów programujących rozwój oraz za realizację projektów zgodnych ze zdefiniowanymi kierunkami działań samorządu. Wśród grup podmiotów, których postawa i aktywność wpłyną na skuteczność wdrażania strategii należy wskazać:

- jednostki publiczne,
- organizacje pozarządowe,
- przedsiębiorstwa,
- jednostki naukowe i uczelnie wyższe,
- mieszkańców.

Ich rola jest wiodąca w definiowaniu i realizowaniu projektów przyczyniających się do osiągnięcia celów rozwojowych miasta.

Przyjmuje się następujące postulaty dotyczące systemu dokumentów programujących rozwój:

- Podstawowym dokumentem strategicznym jest strategia rozwoju miasta.

- W mieście funkcjonują dokumenty programujące rozwój obejmujące zakresem wybrany obszar tematyczny: strategie sektorowe i programy.
- Strategie sektorowe i programy obowiązkowo odnoszą się do wizji i celów strategicznych strategii rozwoju miasta.
- Strategie sektorowe i programy obowiązkowo odnoszą się do innych strategii sektorowych i programów, o ile dotyczą zbieżnych/przenikających się obszarów tematycznych.
- Strategia rozwoju miasta monitorowana jest poprzez analizę oczekiwanych rezultatów planowanych działań (zał. 1 do strategii) oraz mierniki porównawcze (zał. 2 do strategii).
- Obowiązuje system monitorowania wdrażania strategii sektorowych i programów, w którym w pierwszej kolejności powinny być wykorzystywane mierniki zdefiniowane dla strategii rozwoju miasta.
- Polityki są odrębnymi dokumentami, określają wartości i sposób myślenia, a nie definiują celów i przedsięwzięć, nie prowadzi się ich standardowego monitorowania, muszą zachować zgodność ze strategią rozwoju miasta.

Strategia sektorowa jako inny dokument programujący rozwój, powinna mieć następujące cechy:

- Jest opracowywana na podstawie właściwego aktu prawnego lub na zlecenie Kierownictwa Miasta.
- Wymaga się zachowania zgodności projektowanych rozwiązań z wizją i misją strategii rozwoju miasta.
- Powinna zawierać następujące elementy (o ile właściwy akt prawny tego nie zabrania):
 - diagnozę – dane z diagnozy powinny być przekazane do Biura Rozwoju Miasta i docelowo udostępniane w intranetowej bazie danych;
 - wizję i misję tożsamą z wizją w strategii rozwoju miasta lub własną wizję i misję z opisem odniesienia do wizji i misji strategii rozwoju;
 - wskazany priorytet i cel strategiczny strategii rozwoju miasta, który strategia sektorowa realizuje (w wyjątkowych przypadkach własny cel strategiczny z opisem odniesienia do odpowiedniego celu strategicznego strategii rozwoju);
 - cele operacyjne, będące uszczegółowieniem celu strategicznego;
 - macierz zgodności celów operacyjnych z celami operacyjnymi strategii rozwoju miasta;
 - macierz zgodności celów operacyjnych z celami innych strategii sektorowych (dokumentów) w mieście, o ile dotyczą one wspólnych obszarów;
 - opis sposobu realizacji strategii – jeśli w danym obszarze tematycznym przyjmowane będą programy wdrażające postanowienia strategii sektorowej, obowiązkowo wskazanie tych programów, wraz z odniesieniem do konkretnego celu strategii sektorowej, jeśli strategia sektorowa wskazywać

- będzie projekty lub przedsięwzięcia, będą one monitorowane na poziomie tej strategii;
- opis sposobu monitorowania celów.
- Monitorowanie strategii sektorowej jest prowadzone przez właściwy wydział lub departament UM lub właściwą MJO albo spółkę z udziałem miasta na zasadach wskazanych w dokumencie, jeśli nie podano innych przedziałów czasowych, monitorowanie prowadzone jest raz w roku, wg stanu na koniec roku poprzedzającego.
- Sprawozdanie z realizacji strategii składane jest corocznie do Biura Rozwoju Miasta w ramach procedury opracowania Raportu o stanie miasta.

Program jako inny dokument programujący rozwój, powinien mieć następujące cechy:

- Jest podstawowym dokumentem wykonawczym miasta, o horyzoncie czasowym nie przekraczającym 5 lat (chyba, że regulacje prawne stanowią inaczej lub zachodzą inne uzasadnione przesłanki).
- Powinien jasno odnosić się do celu ze strategii sektorowej, o ile takowa istnieje, w przeciwnym przypadku – do celu ze strategii rozwoju miasta.
- Powinien zawierać następujące elementy (o ile właściwy akt prawny tego nie zabrania):
 - diagnozę lub odniesienie do elementów diagnozy strategii sektorowej lub innych diagnoz w obszarze problemowym, którego program dotyczy;
 - odniesienie do celu / celów strategicznych ze strategii sektorowej lub strategii rozwoju miasta – na poziomie programu nie należy formułować celów strategicznych;
 - odniesienie do celów operacyjnych ze strategii sektorowej, a w przypadku jej braku należy wskazać cele programu (zgodne z celami strategicznymi) oraz zamieścić w dokumencie macierz zgodności celów z celami operacyjnymi strategii rozwoju miasta,
 - opis sposobu realizacji programu – wskazanie planowanych przedsięwzięć i działań;
 - założenia systemu monitorowania – opis mierzalnych mierników/wskaźników i częstotliwości ich monitorowania, zaleca się wykorzystanie do monitorowania wskaźników rezultatu stosowanych w strategii rozwoju (zał. 1 do strategii).
- Monitorowanie programu jest prowadzone przez właściwy wydział Urzędu Miejskiego lub właściwą Miejską Jednostkę Organizacyjną na zasadach wskazanych w dokumencie. Jeśli nie podano innych przedziałów czasowych, monitorowanie prowadzone jest raz w roku, wg stanu na koniec roku poprzedzającego.
- Sprawozdanie z realizacji programu składane jest corocznie do Biura Rozwoju Miasta w ramach procedury opracowania Raportu o stanie miasta.

Z kolei polityka:

- Jest dokumentem kierunkowym, stanowi deklarację zasad i wartości, wyraża sposób myślenia o danej dziedzinie czy aspekcie funkcjonowania miasta.
- Nie zawiera typowej części diagnostycznej. Powinna natomiast zawierać informację o przesłankach, które decydują o jej kształcie.
- Nie zawiera typowej części obejmującej rekomendacje strategiczne. Musi natomiast zawierać opis wprowadzanego w mieście wzorca czy koncepcji rozwoju w danej dziedzinie lub opis przyjmowanych zasad, wartości. Zapisy te muszą pozostawać w zgodności z wizją i celami strategii rozwoju miasta.
- Nie zawiera typowej części obejmującej postanowienia wdrożeniowe. Powinna natomiast zawierać określenie odpowiedzialności za kluczowe procesy stanowiące o wdrażaniu tej polityki oraz opis oczekiwanych rezultatów.
- Zaleca się wskazanie oczekiwanych trendów dotyczących zmian poziomu wskaźników rezultatu stosowanych w strategii rozwoju miasta lub gromadzonych w ramach Otwartych Danych bądź Miejskiego Systemu Informacji Przestrzennej.
- Nie jest dokumentem wykonawczym, zatem nie zawiera listy projektów i nie prowadzi do jej opracowania w formie innej niż program.
- Przygotowanie polityki jest inicjowane przez Prezydenta Miasta. Dokument opracowywany jest metodami eksperckimi, z wykorzystaniem metod partycypacyjnych.

Monitorowanie rezultatów i zarządzanie ryzykiem

W zakresie monitorowania rezultatów wdrażania strategii organom samorządu Gliwic oraz Miejskim Jednostkom Organizacyjnym przypisać można precyzyjnie opisane role; dzięki czemu zapewnione zostanie kompleksowe monitorowanie strategii oraz zarządzanie ryzykiem jej realizacji. Są one wymienione poniżej

Rada Miasta:

- uchwalanie strategii oraz jej aktualizacji;
- nadzorowanie realizacji strategii.

Prezydent Miasta:

- opracowywanie i przedstawianie Radzie Miasta projektu strategii oraz projektów uchwał dotyczących jej aktualizacji;
- nadzór nad realizacją strategii w oparciu o raporty z monitoringu realizacji celów i bieżące wnioski Biura Rozwoju Miasta, odpowiedzialnego za monitorowanie wdrażania strategii rozwoju miasta;
- podejmowanie czynności zmierzających do zapewnienia środków finansowych na planowane do realizacji przez miasto Gliwice projekty;

- nawiązywanie współpracy z partnerami w realizacji projektów wymagających zaangażowania innych podmiotów, m.in.: organów samorządowych, innych gmin lub powiatów, samorządu województwa, instytucji naukowych i państwowych, instytucji administracji publicznej, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców;
- podejmowanie inicjatywy dotyczącej aktualizacji strategii w oparciu o wyniki monitoringu realizacji celów oraz inne analizy przedstawiane przez Biuro Rozwoju Miasta.

Biuro Rozwoju Miasta (BRM):

- monitorowanie strategii;
- zbieranie i opiniowanie wniosków dotyczących modyfikacji strategii oraz przedkładanie ich Prezydentowi Miasta;
- promowanie treści strategii.

Wydziały / departamenty Urzędu Miejskiego / Miejskie Jednostki Organizacyjne / spółki z udziałem miasta:

- realizowanie i monitorowanie wdrażania strategii sektorowych i programów – jeśli dotyczy;
- bezpośrednia realizacja projektów kluczowych merytorycznie odpowiadających kompetencjom wydziałów;
- dostarczanie informacji do monitoringu strategii;
- pozyskiwanie pozabudżetowych źródeł finansowania planowanych do realizacji projektów kluczowych.

System monitorowania skuteczności realizacji strategii prowadzony będzie wraz z analizą ryzyka na trzech wzajemnie powiązanych poziomach, tj. monitorowania realizacji celów strategicznych, monitorowania realizacji celów operacyjnych oraz monitorowania wdrażania projektów kluczowych:

- Monitoring celów strategicznych odbywać się będzie nie rzadziej niż co dwa lata:
 - w odniesieniu do danych o Gliwicach, w układzie oczekiwanych rezultatów planowanych działań, wskazanym w załączniku 1;
 - w układzie porównawczym, wskazanym w załączniku 2, bazując na miernikach, dla których prowadzony jest obiektywny system pomiaru w skali ogólnopolskiej, w perspektywie co najmniej średniookresowej. Do grupy porównawczej wybrane zostały najważniejsze miasta podregionów województwa śląskiego oraz Radom i Gdynia jako najbliższe Gliwicom pod względem wielkości miasta na prawach powiatu, niebędące stolicami województw.
- Monitoring celów operacyjnych, prowadzony w cyklu rocznym, odnosił się będzie do sytuacji w danym zakresie tematycznym w Gliwicach i uwzględniał zaawansowanie wdrażania strategii sektorowych i programów oraz inne dostępne dane powiązane

z przygotowaniem kolejnych edycji Raportu o stanie miasta, merytoryczne i organizacyjne uwarunkowania realizacji celów oraz mierniki ilościowe i analizę ryzyka.

- Monitoring wdrażania projektów kluczowych będzie prowadzony w cyklu rocznym na podstawie danych pozyskanych z Wydziałów Urzędu Miejskiego / Miejskich Jednostek Organizacyjnych / spółek z udziałem miasta.

System monitorowania zostanie ustanowiony odrębnym zarządzeniem Prezydenta Miasta i będzie aktualizowany, z dbałością o zachowanie ciągłości wyników, wraz z rozwojem systemów statystycznych i systemów informacji przestrzennej, pozwalających na obiektywne gromadzenie i przetwarzanie danych źródłowych.

Analiza ryzyka realizacji celów strategicznych i ewaluacja strategii prowadzone będą nie rzadziej niż raz na pięć lat. Kolejny proces aktualizacji strategii przewidziany jest na rok 2030, chyba że wcześniej wystąpią inne przesłanki, wynikające m.in. z dynamicznych zmian w mieście lub jego otoczeniu.

Ramy finansowe i źródła finansowania

Miasto Gliwice zaprasza podmioty zewnętrzne do aktywnego udziału w realizacji postanowień strategii. W przyszłości samorząd lokalny przez swoje działania planuje generować impulsy, które mają stymulować inicjatywy rynkowe oraz oddolne inicjatywy społeczne, kulturalne i edukacyjne. W związku z tym, strategia realizowana będzie przy wykorzystaniu między innymi środków:

- własnych Miasta Gliwice przewidzianych co roku w budżecie miasta;
- własnych podmiotów realizujących działania lub projekty wpisane w Gliwicki Program Wdrażania Strategii;
- pochodzących z budżetu państwa;
- pochodzących z budżetu Unii Europejskiej;
- pochodzących z innych źródeł zagranicznych;
- pochodzących z międzynarodowych instytucji finansowych;
- innych uczestników procesu wdrażania strategii.

10. Załączniki

Załącznik 1. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Cel strategiczny	Oczekiwany rezultat	Miernik	Oczekiwana zmiana
CH.1. Miasto zwarte	Wyjątkowość miejsca: Gliwice przyjaznym miejscem do życia ze względu na komfort codziennego funkcjonowania i więzi społeczne.	Liczba wypadków drogowych. <i>Miernik w układzie porównawczym.</i>	Spadek
		Udział powierzchni terenów zainwestowanych w powierzchni terenów przeznaczonych w obowiązujących planach miejscowych pod zabudowę (MPZP) (%).	Wzrost w ramach terenów przeznaczonych w MPZP pod zabudowę
		Stosunek powierzchni terenów otwartych (nieprzeznaczonych w MPZP do zainwestowania) do powierzchni terenów przeznaczonych w MPZP do zainwestowania.	Utrzymanie obecnego poziomu
		Odsetek ludności zamieszkującej w poszczególnych izochronach dojazdu pieszo (10, 20, 30 min.) do publicznych szkół podstawowych.	Wzrost w strefach najkrótszego dojazdu
		Odsetek ludności zamieszkującej w poszczególnych izochronach dojazdu pieszo (10, 20, 30 min.) do przychodni realizujących kontrakty NFZ.	Wzrost w strefach najkrótszego dojazdu
		Odsetek ludności zamieszkującej w poszczególnych izochronach dojazdu pieszo (10, 20, 30 min.) do przystanków publicznego transportu zbiorowego.	Wzrost w strefach najkrótszego dojazdu
		Długość dróg rowerowych	Wzrost
		Odsetek ulic znajdujących się w strefach uspokojonego ruchu (tempo 30, strefy zamieszkania)	Wzrost
CH.2. Miasto błękitno-zielone	Wyjątkowość miejsca: minimalizowanie uciążliwości	Udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni ogółem (%). <i>Miernik w układzie porównawczym.</i>	Wzrost

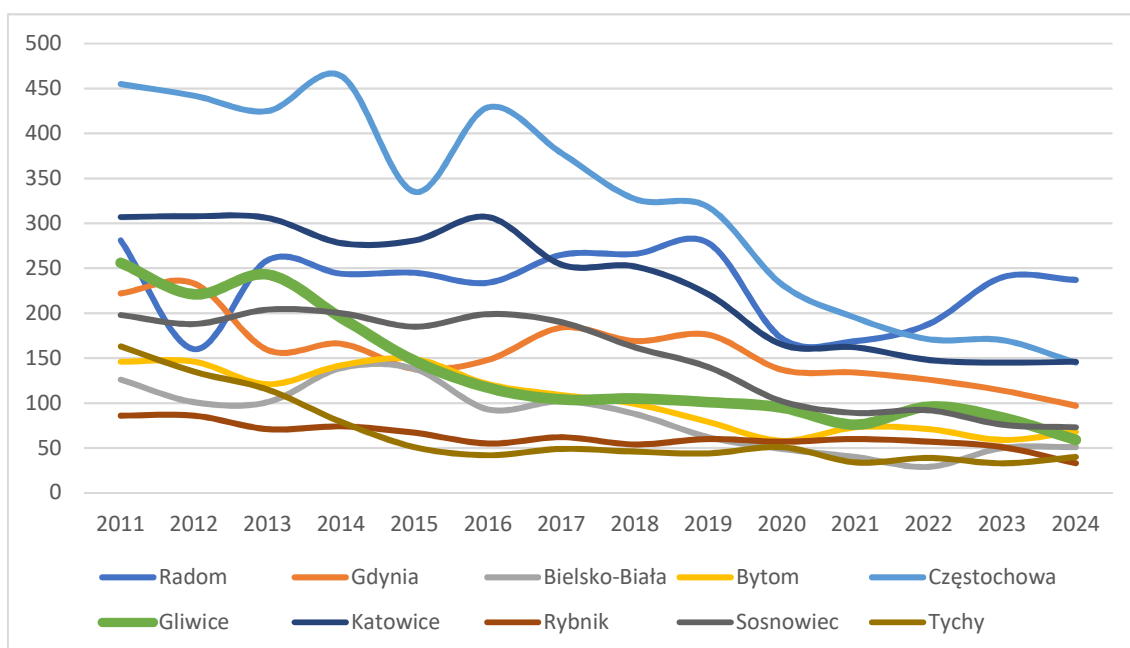
	przebywania w przestrzeni zurbanizowanej dzięki przyrodzie i zarządzaniu wodą.	Odsetek ludności zamieszkującej w poszczególnych izochronach dojścia pieszego (10, 20, 30 min.) do zieleni urządzonej (parków i skwerów).	Wzrost w strefach najkrótszego dojścia
C1.1. Miasto nauki, rozwoju technologii i różnorodnej działalności gospodarczej	Racjonalne gospodarowanie: innowacyjność i dobre warunki rozwoju biznesu.	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (tys. zł). <i>Miernik w układzie porównawczym.</i>	Wzrost
		Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców.	Wzrost
		Liczba podmiotów gospodarczych prowadzących działalność profesjonalną, naukową i techniczną na 1000 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych.	Wzrost
C1.2. Miasto atrakcyjnej oferty zamieszkania i spędzania czasu wolnego	Racjonalne gospodarowanie: atrakcyjna i rozpoznawalna oferta Gliwic dla mieszkańców i odwiedzających.	Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (os.). <i>Miernik w układzie porównawczym.</i>	Zmniejszenie dynamiki wzrostu
		Liczba mieszkańców.	Zmniejszenie dynamiki spadku
		Liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców.	Wzrost
C2.1. Miasto społeczności świadome uczestniczącej w rozwoju	Aktywność mieszkańców: odpowiedzialne społeczeństwo gotowe do radzenia sobie z przeciwnościami.	Współczynnik zdawalności egzaminu maturalnego (%). <i>Miernik w układzie porównawczym.</i>	Wzrost
		Liczba osób biorących udział w głosowaniu nad wyborem projektów do realizacji w ramach Budżetu Obywatelskiego.	Wzrost
		Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców.	Wzrost
		Liczba odwiedzin portalu Miejskiego Systemu Informacji Przestrzennej.	Wzrost
C2.2. Miasto włączenia społecznego i powszechnego	Aktywność mieszkańców: minimalizowanie źródeł oraz skutków	Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności. <i>Miernik w układzie porównawczym.</i>	Spadek

dostępu do usług publicznych	wykluczenia społecznego na różnym tle.	Liczba wszczętych postępowań przygotowawczych dla terenu Gliwic i powiatu gliwickiego.	Spadek
		Liczba osób, które skorzystały z programów profilaktyki zdrowotnej, na 1000 mieszkańców.	Wzrost
C3.1. Miasto dobrostanu środowiskowego	Komfort środowiskowy: wysoki środowiskowy standard życia i funkcjonowania w Gliwicach.	Wydatki na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu na 1 mieszkańca (zł). <i>Miernik w układzie porównawczym.</i>	Wzrost
		Liczba dni z przekroczonym średniodobowym stężeniem pyłu PM10 / PM2,5.	Spadek
		Udział lokali mieszkalnych ogrzewanych piecami węglowymi w ogólnej liczbie lokali mieszkalnych (%).	Spadek
		Liczba interwencji służb zarządzania kryzysowego, spowodowanych zjawiskami pogodowymi.	Zmniejszenie dynamiki wzrostu
C3.2. Miasto rozwiązań sprzyjających środowisku i przyrodzie	Komfort środowiskowy: stabilność i bezpieczeństwo systemowych rozwiązań o charakterze proekologicznym.	Wydatki majątkowe ogółem budżetów miast w dziale gospodarka komunalna i ochrona środowiska (mln zł). <i>Miernik w układzie porównawczym.</i>	Wzrost
		Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów.	Wzrost
		Moc samorządowych instalacji generujących energię ze źródeł odnawialnych.	Wzrost
		Udział lokali mieszkalnych przyłączonych do sieci ciepłowniczej PEC Gliwice w ogólnej liczbie lokali mieszkalnych (%).	Wzrost

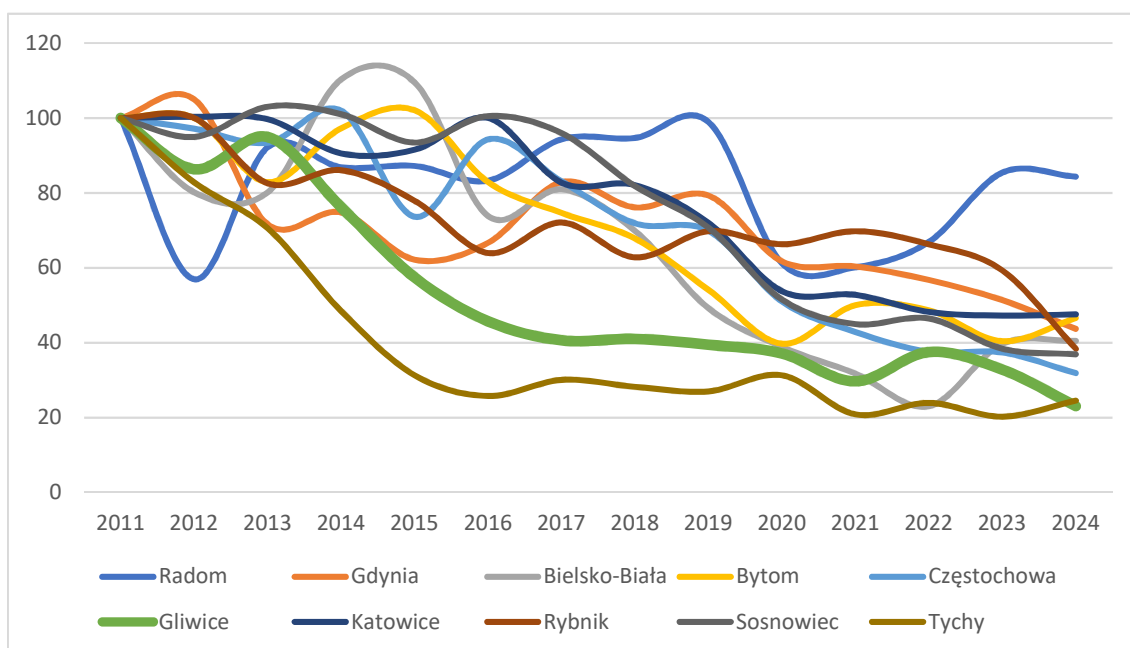
Załącznik 2. Informacje historyczne w zakresie mierników realizacji celów strategicznych w układzie porównawczym

Cel horyzontalny	CH.1. Miasto zwarte		
Miernik	Liczba wypadków drogowych		
Źródło danych	Bank Danych Lokalnych GUS		
Poziom (2024 r.)	59	Oczekiwana zmiana	Spadek

Rys. Z1. Liczba wypadków drogowych (szt.)

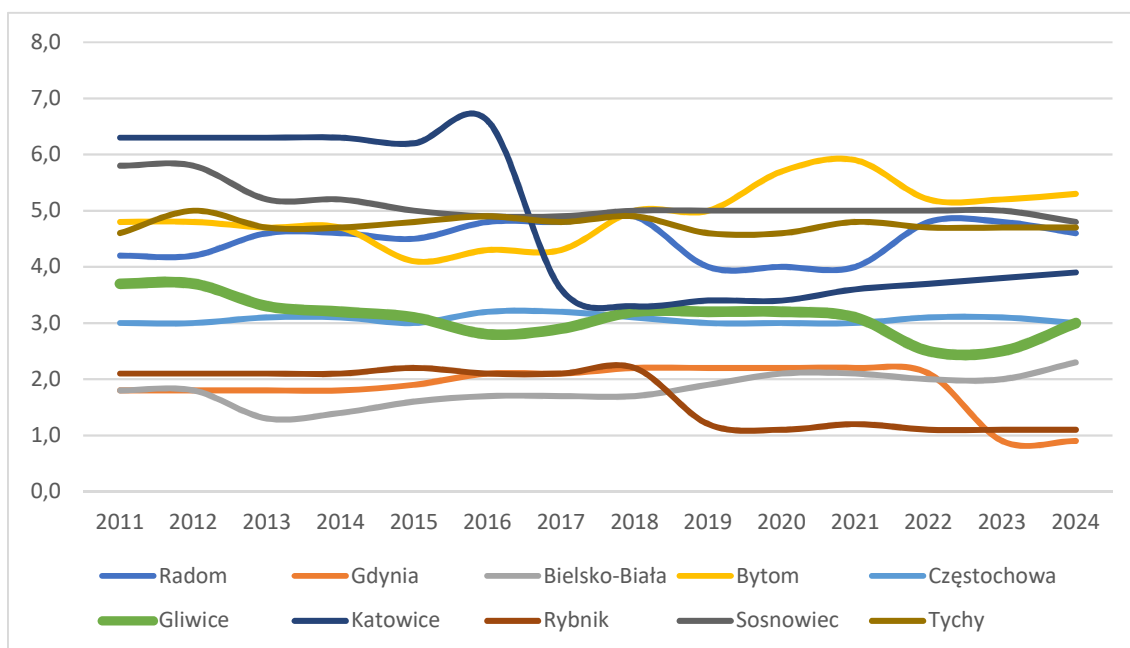

Rys. Z2. Zmiana liczby wypadków drogowych (2011=100)

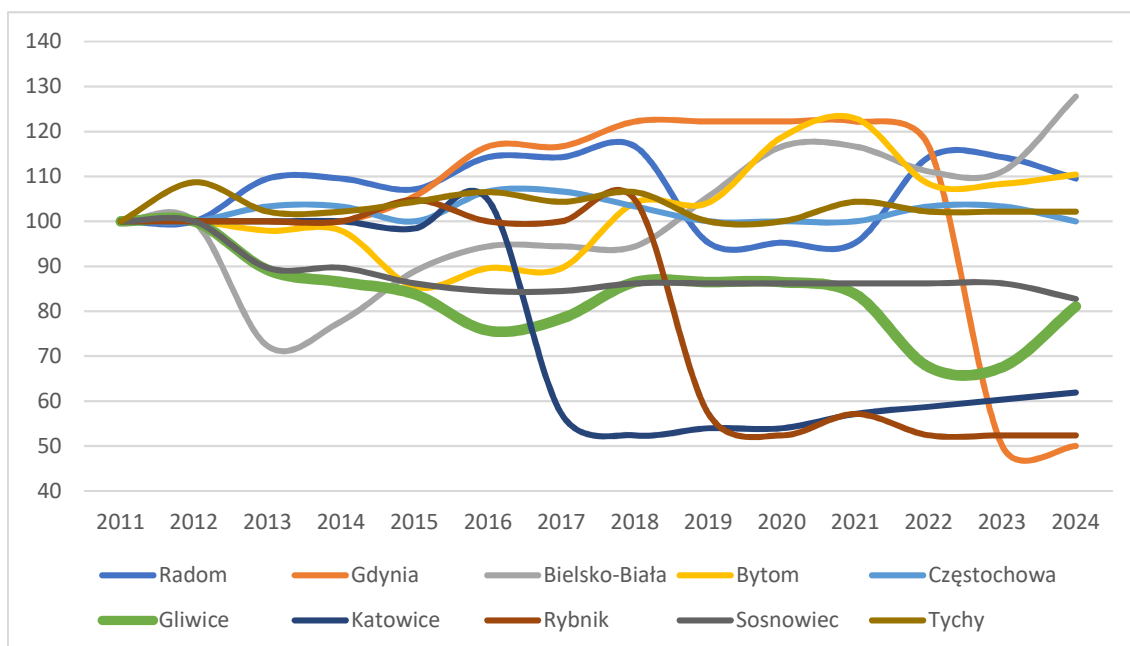

Cel horyzontalny	CH.2. Miasto błękitno-zielone		
Miernik	Udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni ogółem (%)		
Źródło danych	Bank Danych Lokalnych GUS		
Poziom (2024 r.)	3,0	Oczekiwana zmiana	Wzrost

Rys. Z3. Udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni ogółem (%)

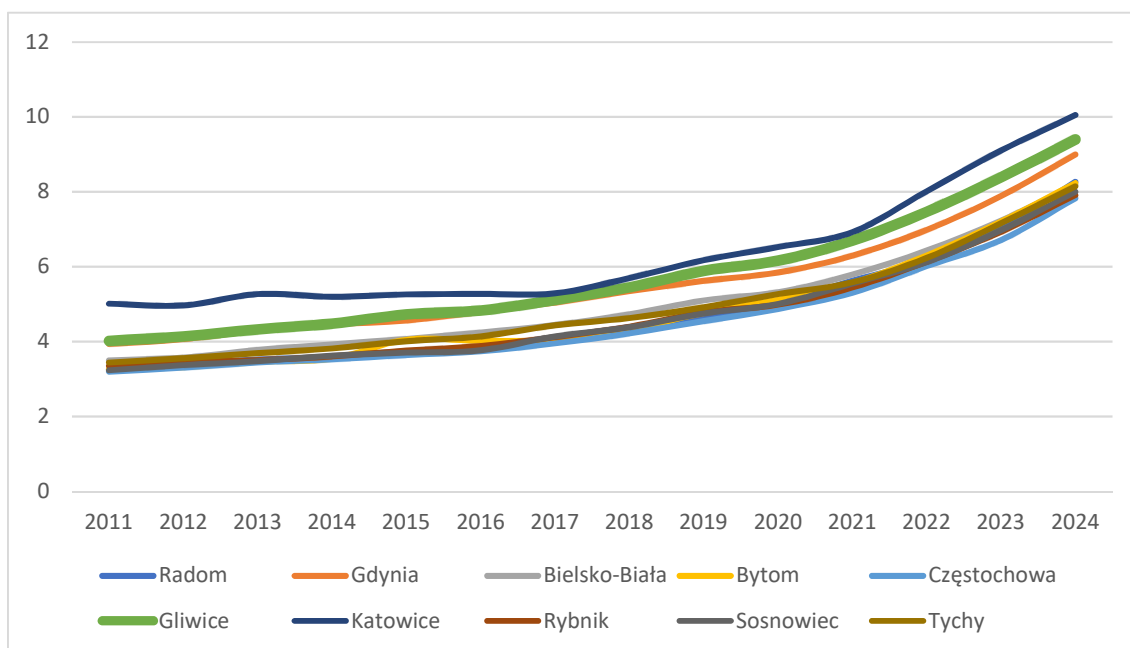

Rys. Z4. Zmiana współczynnika udziału parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni ogółem (2011=100)

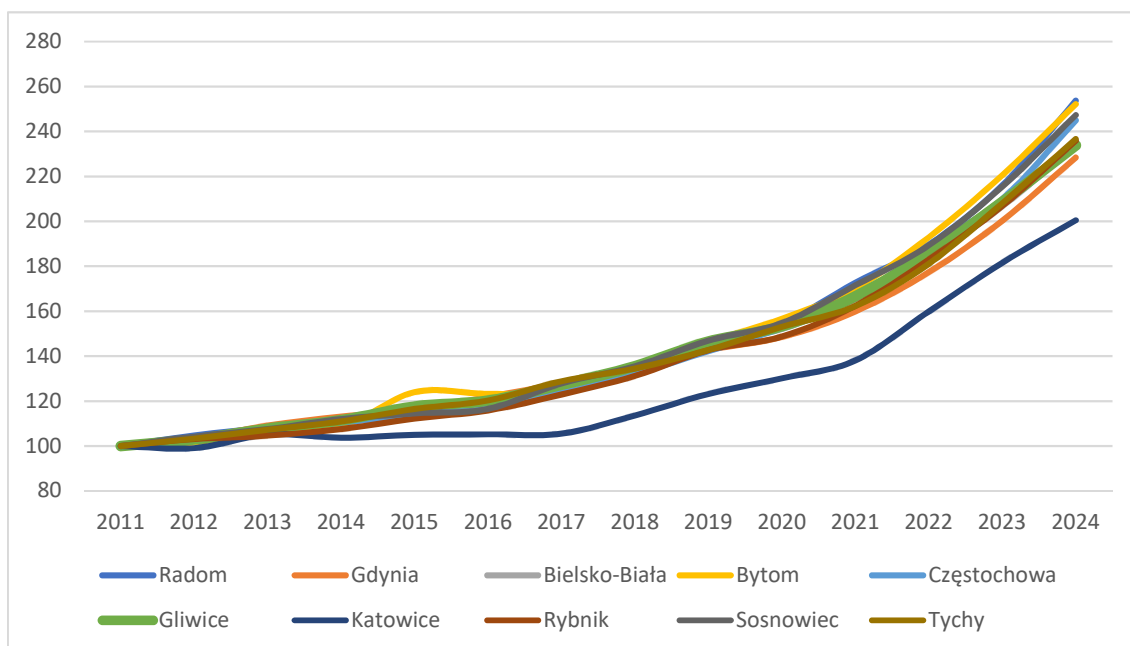

Cel strategiczny	C1.1. Miasto nauki, rozwoju technologii i różnorodnej działalności gospodarczej		
Miernik	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (tys. zł)		
Źródło danych	Bank Danych Lokalnych GUS		
Poziom (2024 r.)	9,4	Oczekiwana zmiana	Wzrost

Rys. Z5. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (tys. zł)

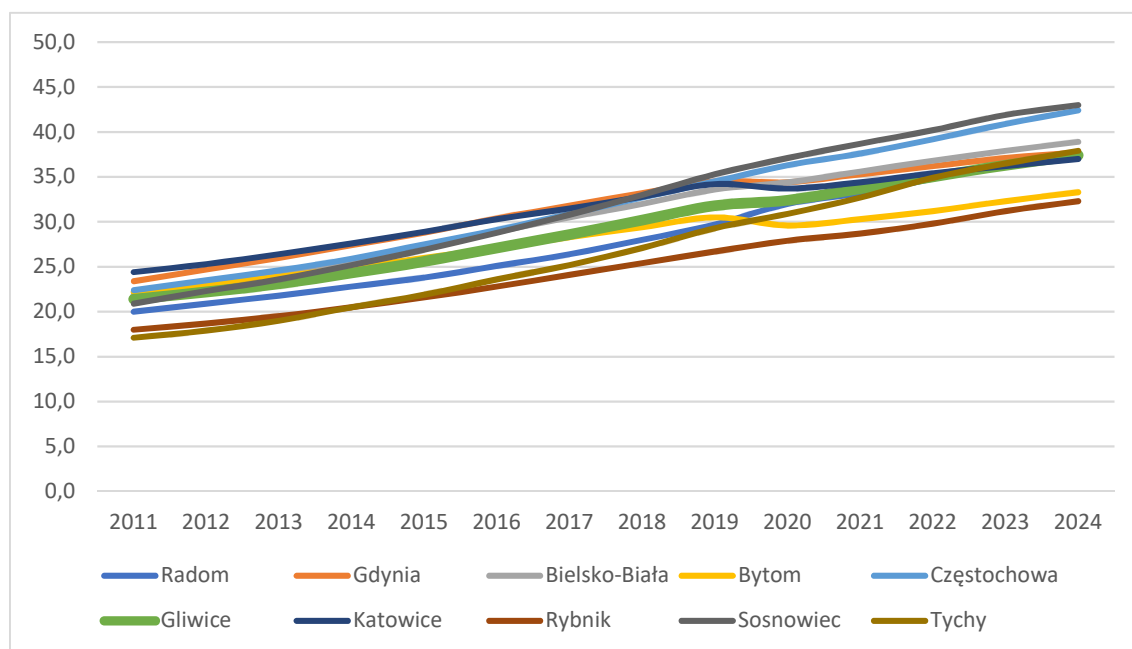

Rys. Z6. Zmiana przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto (2011=100)

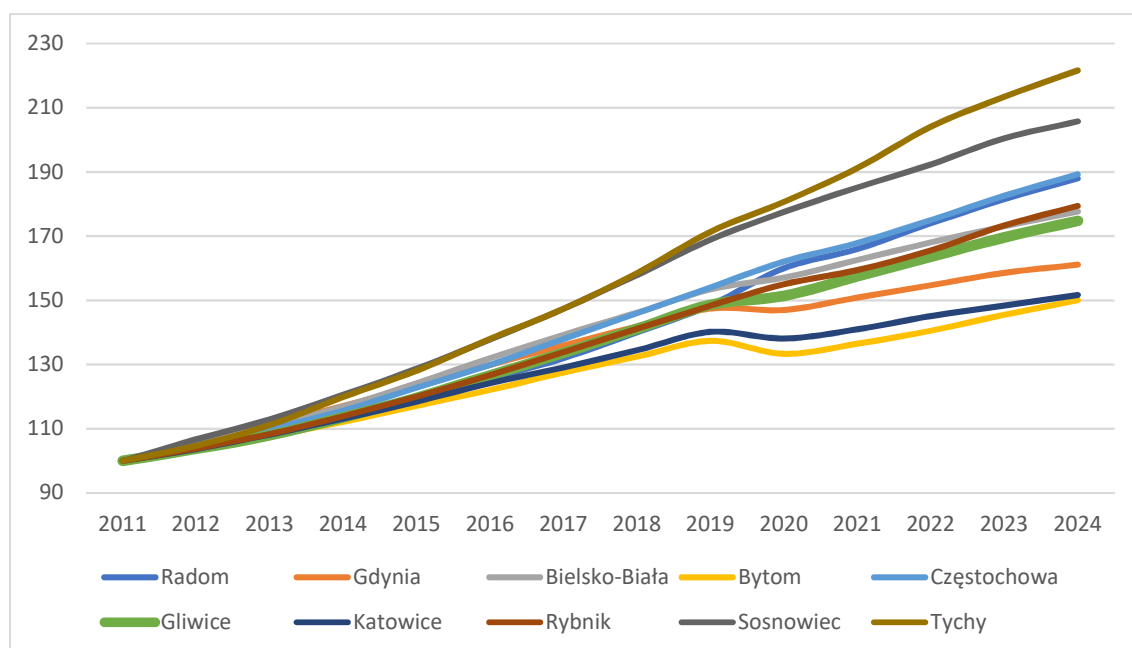

Cel strategiczny	C1.2. Miasto atrakcyjnej oferty zamieszkania i spędzania czasu wolnego		
Miernik	Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (os.)		
Źródło danych	Bank Danych Lokalnych GUS		
Poziom (2024 r.)	37,4	Oczekiwana zmiana	Zmniejszenie dynamiki wzrostu

Rys. Z7. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (os.)

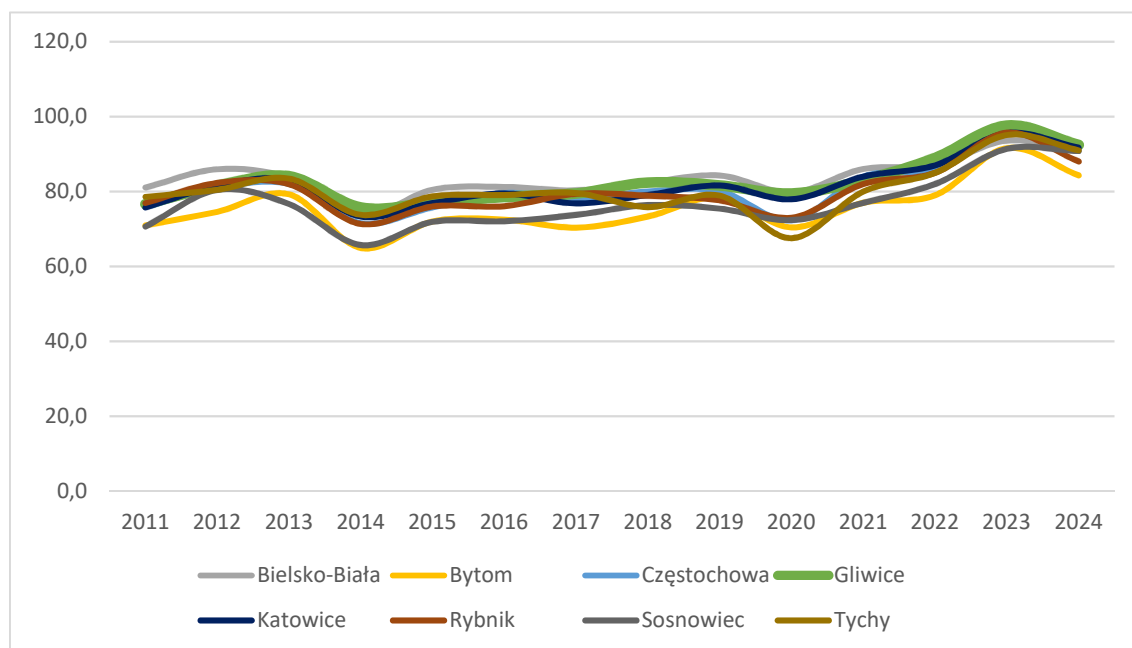

Rys. Z8. Zmiana współczynnika obciążenia demograficznego osobami starszymi (2011=100)

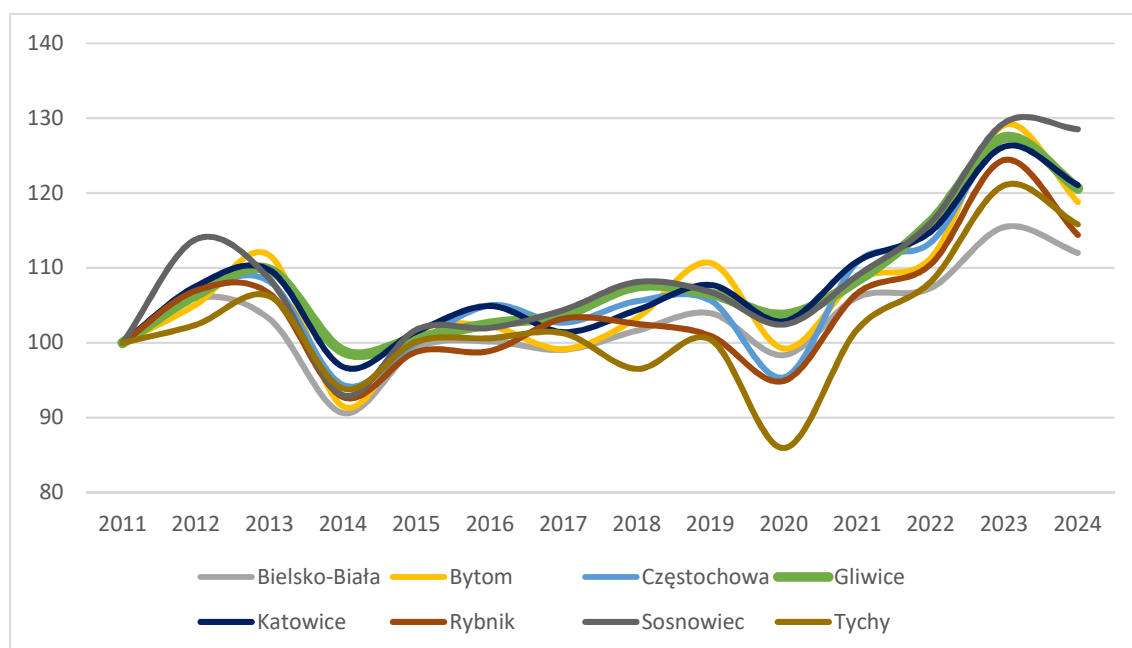

Cel strategiczny	C2.1. Miasto społeczności świadomie uczestniczącej w rozwoju		
Miernik	Współczynnik zdawalności egzaminu maturalnego (%)		
Źródło danych	Okręgowe komisje egzaminacyjne		
Poziom (2024 r.)	92,4	Oczekiwana zmiana	Wzrost

Rys. Z9. Współczynnik zdawalności egzaminu maturalnego (%)

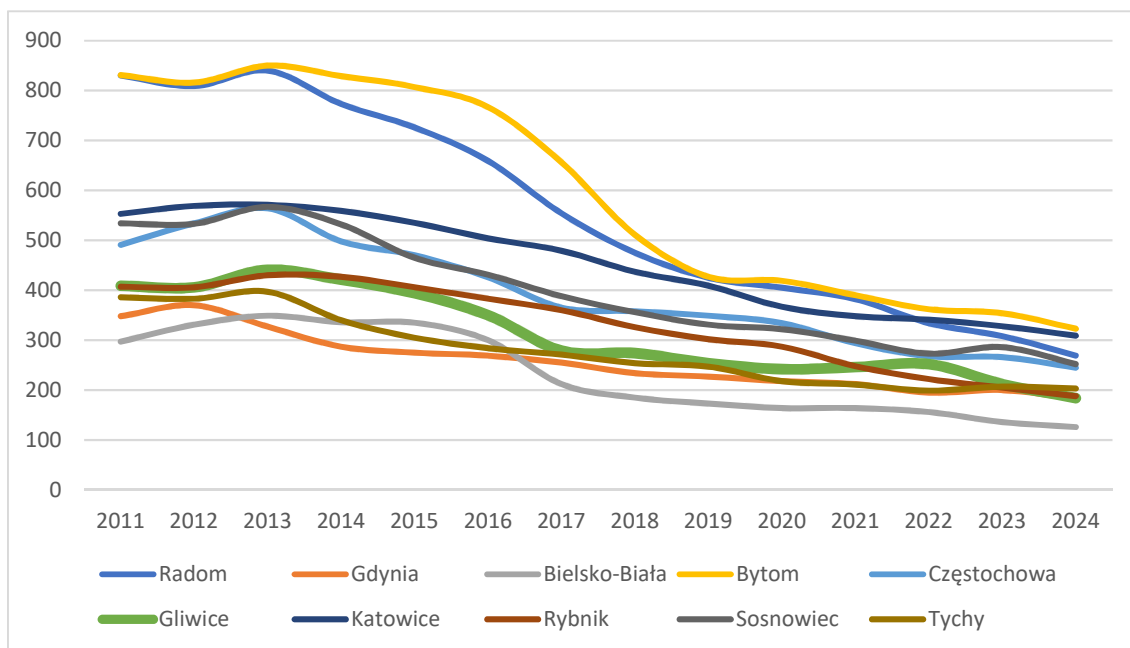

Rys. Z10. Zmiana współczynnika zdawalności egzaminu maturalnego (2011=100)

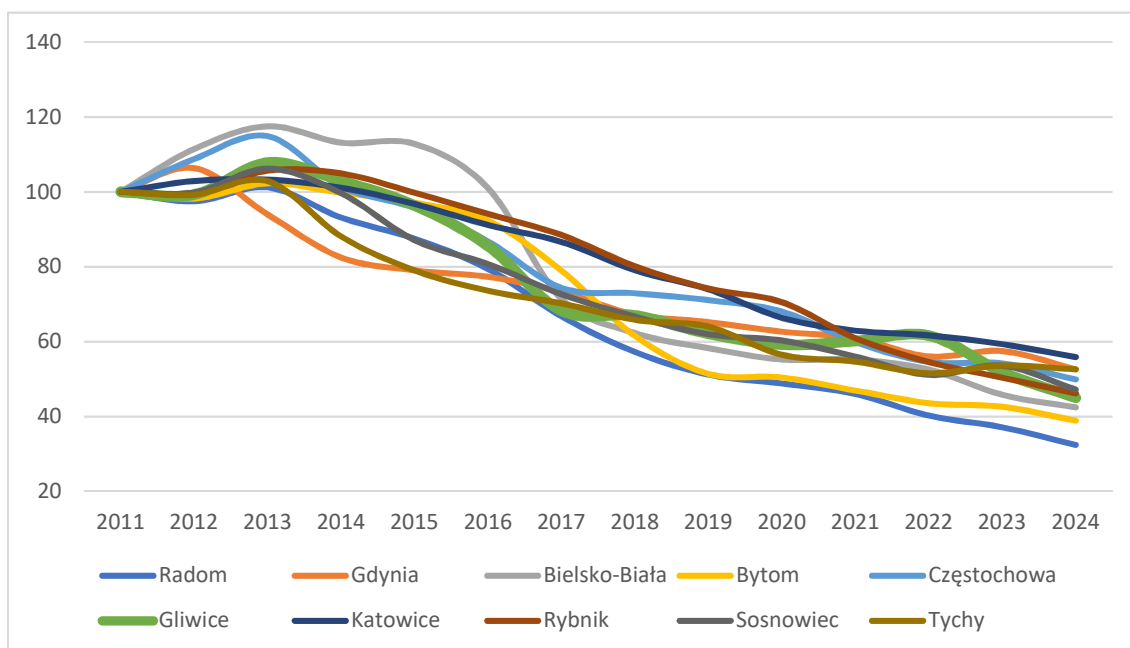

Cel strategiczny	C2.2. Miasto włączenia społecznego i powszechnego dostępu do usług publicznych		
Miernik	Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności		
Źródło danych	Bank Danych Lokalnych GUS		
Poziom (2024 r.)	184	Oczekiwana zmiana	Spadek

Rys. Z11. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

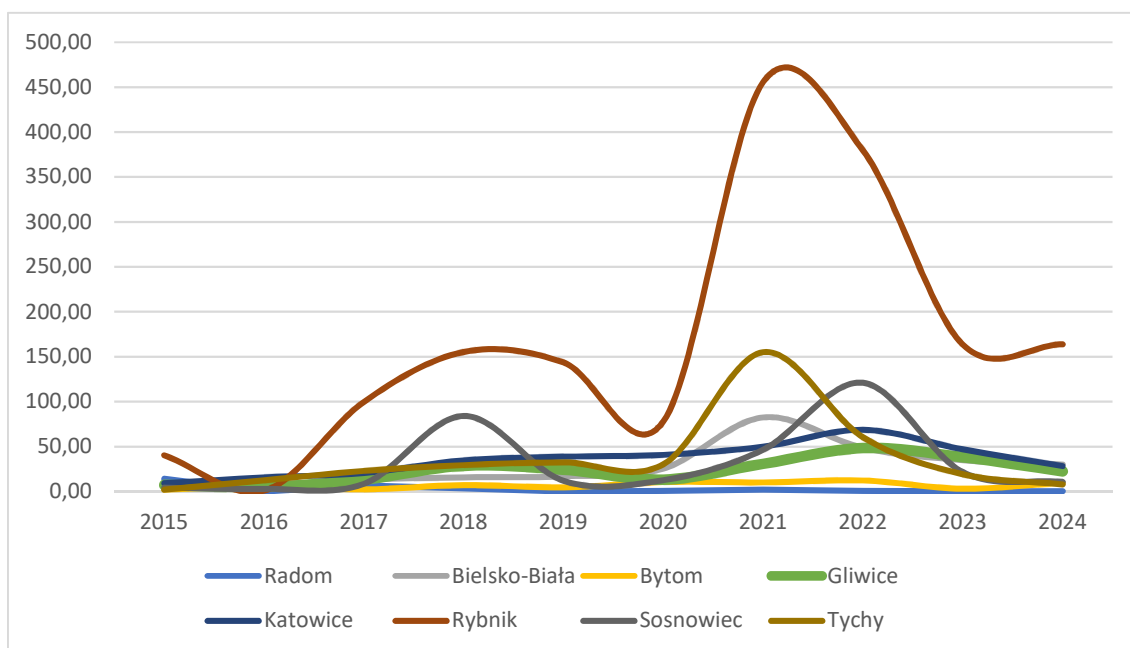

Rys. Z12. Zmiana współczynnika liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności (2011=100)

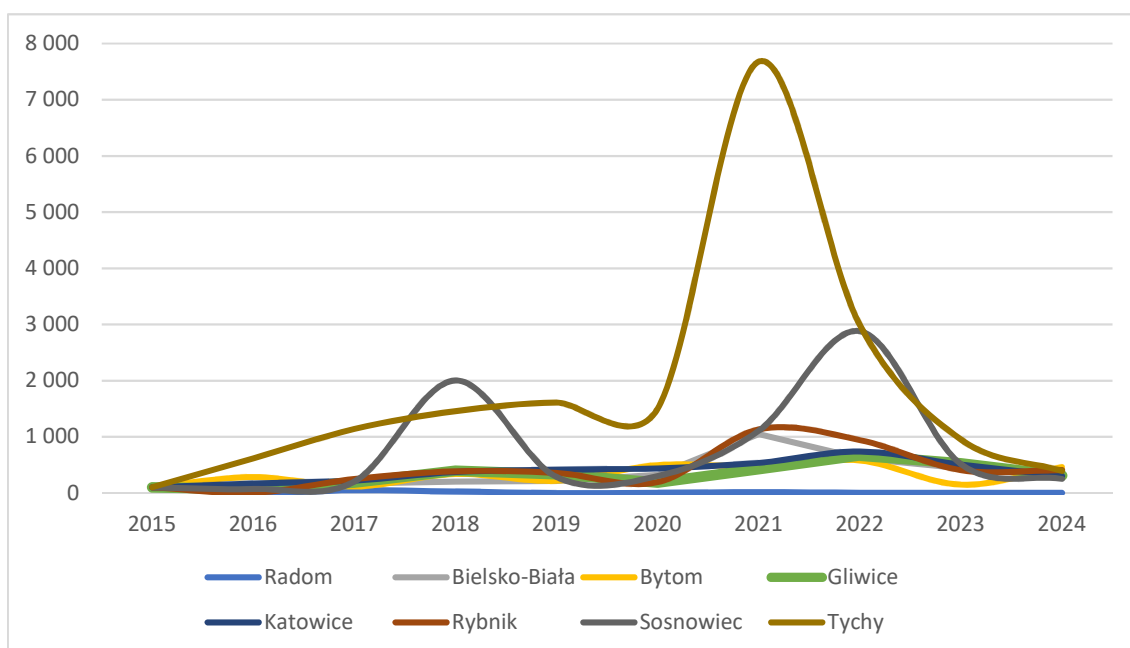

Cel strategiczny	C3.1. Miasto dobrostanu środowiskowego		
Miernik	Wydatki na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu na 1 mieszkańca (zł)		
Źródło danych	Bank Danych Lokalnych GUS		
Poziom (2024 r.)	22,5	Oczekiwana zmiana	Wzrost

Rys. Z13. Wydatki na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu na 1 mieszkańca (zł)

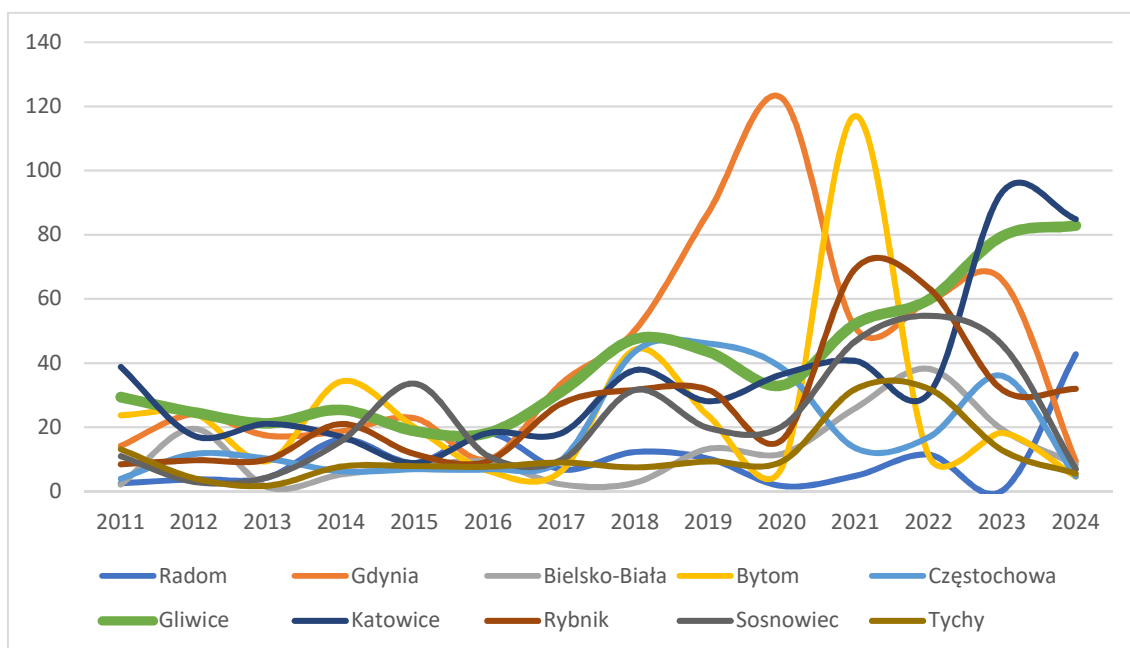

Rys. Z14. Zmiana współczynnika wydatków na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu na 1 mieszkańca (2015=100)

Cel strategiczny	C3.2. Miasto rozwiązań sprzyjających środowisku i przyrodzie		
Miernik	Wydatki majątkowe ogółem budżetów miast w dziale gospodarka komunalna i ochrona środowiska (mln zł)		
Źródło danych	Bank Danych Lokalnych GUS		
Poziom (2024 r.)	82,9	Oczekiwana zmiana	Wzrost

Rys. Z15. Wydatki majątkowe ogółem budżetów miast w dziale gospodarka komunalna i ochrona środowiska (mln zł)

Rys. Z16. Zmiana poziomu wydatków majątkowych ogółem budżetów miast w dziale gospodarka komunalna i ochrona środowiska (2011=100)

